

RAPLA VALLA TERVISEPROFIIL

RAPLAS, 2014

EESSÕNA

Meie inimeste tervis on oluline rahvuslik ressurss, mida on vaja hoida ja mille näitajate jätkuva paranemise tarvis on vaja ühiselt ja tõhusalt tegutseda. Terviseprofiil on abivahend inimeste ja keskkonna tervises seisundi mõõtmisel, hindamisel, analüüsimisel, paremate tervisetulemite eesmärgistamisel ning nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja vahendite määratlemisel. Rapla vallas koostati terviseprofiil esimest korda 2010. aastal, millele lisati ka tegevuskava kuni 2013. aastani. Nüüd on võimalus hinnata, kas seatud eesmärgid on saavutatud ja kavandatud tegevused olid piisavad. Rapla valla terviseprofiil lisatakse Rapla valla arengukavale aastateks 2013-2025.

Kohalikul omavalitsusel on vastutus kujundada elukeskkond selliseks, mis võimaldab inimestel teha tervislikke valikuid, kuid tervislike eluviiside järgimine on iga vallakodaniku enda valik. Ainult nii saame ühiselt parandada Rapla valla elanike tervises seisundit ja elukvaliteeti.

Täna kõiki, kes andsid oma panuse Rapla valla terviseprofiili valmimisse!

Olge terved!

Ilvi Pere
Rapla vallavanem

SISUKORD

1. ÜLDANDMED.....	6
1.1. Rahvaarv	6
1.2. Rahvastiku soo-ja vanusjaotus.....	7
1.3. Pindala.....	8
1.4. Asustustihedus	8
1.5. Väljaränne, sisseränne, rändesaldo	9
1.6. Kohaliku omavalitsuse võimekus	9
1.7. Tulumaksu laekumine	12
1.8. Elussünnid	12
1.9. Sünnimuse üldkordaja.....	13
1.10. Elussünnid ema vanuse järgi.....	13
1.11. Surmad.....	14
1.12. Loomulik iive	17
1.13. Haridustase	18
2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED	19
2.1. Tööturu situatsioon.....	19
2.1.1. Töötus	19
2.1.2. Maksumaksjad	21
2.1.3. Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted	22
2.1.4. Demograafiline töötururindeindeks	24
2.2. Toimetulek	25
2.2.1. Keskmine brutotulu ja miinimumpalgasaajad	25
2.2.2. Ravikindlustusega kaetud isikud	26
2.2.3. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast	26
2.2.4. Puuetega isikud.....	27
2.2.5. Vaesuses ja toimetulekuraskustes pered.....	28
2.2.6. Erivajadusega lapsed.....	29
2.3. Võrdsete võimaluste tagamiseks olemasolevad meetmed	29
2.3.1. Toimetulekutoetused.....	29
2.3.2. Sotsiaaltoetused	30
2.3.3. Sotsiaalteenused.....	30
2.4. Kaasatus kogukonna tegevustesse	31
2.4.1. Kogukonna motivaatorid	31
2.4.2. Elanike kaasamine.....	31
2.4.3. Naabrivalve piirkondade arv	34
2.4.4. Kultuurielus osalemise ja tarbimise võimalus.....	35
3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG	36
3.1. Õpilaste arv haridusasutustes.....	36
3.2. Probleemsed noored	38
3.2.1. Koolikohustuse täitmine	38
3.2.2. Noorte süüteod.....	38
3.3. Õpilaste tervis, tervise- ja riskikäitumine.....	40

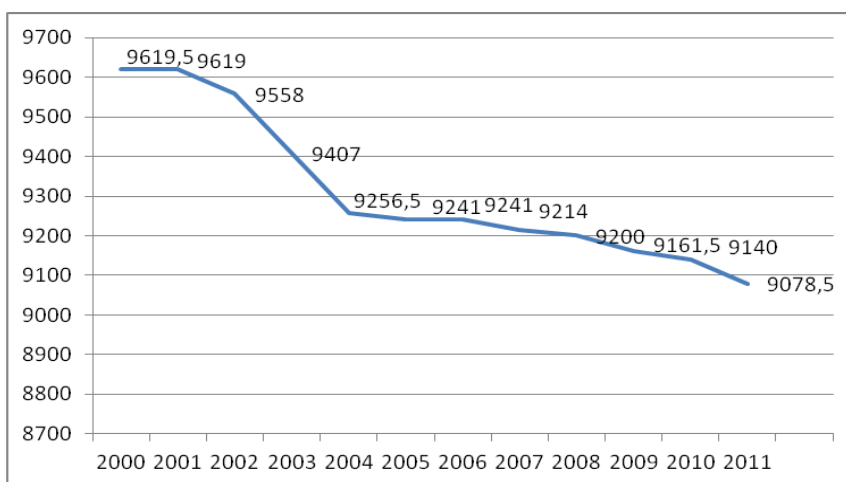
3.3.1. Sõltuvusained	40
3.4. Olemasolevad võimalused laste vaba aja sisustamiseks	45
3.4.1. Laste ja noortega tegelevad asutused	45
3.4.2. Kooli/ lasteaia terviseteeenuse olemasolu	46
3.4.3. Kohaliku omavalitsuse initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust.....	47
3.5. Koolitoit.....	47
3.6. Õpilastransport	48
4.TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND	48
4.1. Tervist edendavad keskkonnad	48
4.1.1. Tervist edendavad töökohad	48
4.1.2. Tervist edendavad lasteaiaid	49
4.1.3. Tervist edendavad koolid.....	49
4.1.4. Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond	49
4.2. Puhkevõimalused.....	50
4.2.1. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad	50
4.3. Loodus- ja tehiskeskkond.....	51
4.3.1. Looduskeskkonna mõjurid	51
4.3.2. Hulkuvad loomad	52
4.3.3. Transport ja teedevõrk.....	52
4.4. Alkoholi müüvad kauplused	53
4.5. Kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitika.....	54
4.6. Kõrgendatud riskiga objektid.....	54
4.7. Kuritegevus, liiklusohutus, tuleohutus.....	55
4.7.1. Kuriteod.....	55
4.7.2. Liikluskuriteod ja -õnnetused	56
4.7.3. Tulekahjud.....	56
4.7.4. Juhtumikorralduse skeemide olemasolu	57
5.TERVISLIK ELUVIIS	57
5.1. Terviseteabe kättesaadavus.....	57
5.2. Tervisenäitajad	57
5.3. Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas	60
5.4. Rahvaspordiüritused	61
5.5. Saunateenus.....	61
6.TERVISETEENUSED	61
6.1. Tervishoiuteenused.....	61
6.1.1. Esmatasandi arstiabi - perearstiteenus	61
6.1.2. Haiglaravi	62
6.1.3. Eriarstiabi	62
6.1.4. Kiirabi	63
6.1.5. Apteegid	63
6.1.6. Hambaraviteenus	63
6.2. Nõustamisteenused	64
6.2.1. Suitsetamisest loobumise nõustamine	64
6.2.2. Sõeluuringud	64

6.2.3. Muud nõustamised haigla juures.....	64
6.2.4. Raseduskriisi nõustamine.....	64
6.2.5. Seksuaalalane nõustamine.....	65
6.2.6. Psühholoogiline nõustamine.....	66
6.2.7. Usaldustelefon	68
6.2.8. Õppenõustamine	69
6.2.9. Lepitusteenus.....	69
7. Tegevuskava 2014-2017.....	71
8. TERVISEPROFIILI KOOSTAJAD.....	86

1.ÜLDANDMED

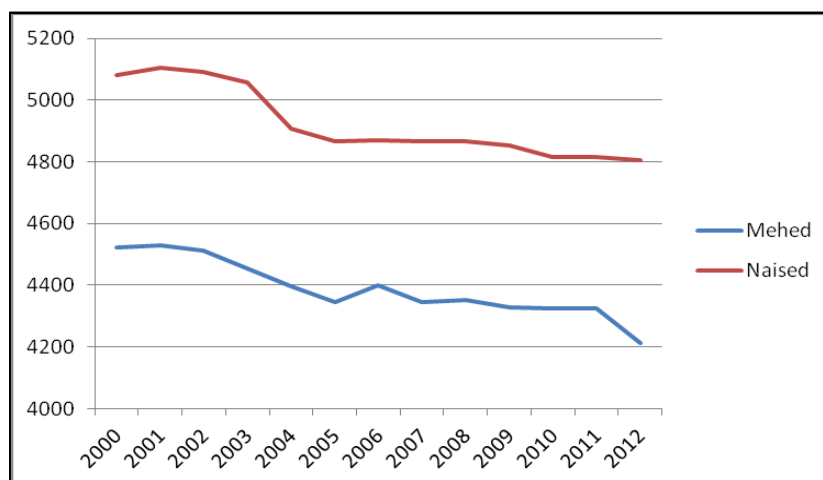
1.1. Rahvaarv

Elanike arvult kuulub Rapla vald Eestis suurte valdade hulka ja on suurim maakonna kohalik omavalitsus. Rapla vallas elas Statistikaameti andmetel 01.01.2013 seisuga 9006 inimest, Rahvastikuregistri andmetel 01.01.2013 seisuga 9579 inimest (26% Raplamaa ja 0,7% Eesti elanikest). Elanike arv kasvas 1970ndatest (ca 8000 inimest) 1990ndate alguseks üle 10 000 inimeseni, 1990ndatel algas väike vähenemine. Viimastel aastatel on rahvastik jätkuvalt veidi vähenenud. Rapla valla elanike arvu vähenemine on olnud väiksem, kui Eestis ja Raplamaal keskmiselt.

Joonis 1. Rapla valla aastakeskmise rahvaarv.

Erineva metoodika tõttu on rahvaarv Statistikaameti andmetel Rahvastikuregistri rahvaarvust väiksem. Tõenäoliselt ei kajasta kumbki päris tõest pilti. Statistika ei kajasta elanike arvu täpselt eeskätt seetõttu, et paljud inimesed ei registreeri ennast erinevatel põhjustel (toetused jms) tegelikku elukohta. Puuduvad andmed, kui palju elab realselt mujal omavalitsustes inimesi, kes on sisse kirjutatud Rapla valda ja kui paljud teiste omavalitsuste sissekirjutusega inimesi elab Rapla vallas.

Joonis 2. Elanike arv 1. jaanuari seisuga.

Elanike arvult on suurim Rapla linn (rahvastikuregistri järgi 5558 inimest / rahvaloenduse järgi 5202), talle järgnevad Alu alevik (865/807), Uusküla küla (372), Hagudi alevik (317/311) ning Kodila küla (296/268). Väikseimad külad on Kõrgu (14), Seli-Nurme (13) ja Tapupere (11). Valla piirkondadest (kantidest) on suurim Rapla (6767 / 6396, 70% valla elanikest; s.h. Rapla kant ilma Raplata 1209/1194). Elanike arvult järgnevad Alu (1033/966, 11%), Hagudi (828/786, 9%), Kodila (614/546, 6%) ning Kuusiku (375/326, 4%) kandidid. Võrreldes 2005. aastaga on rahvaarv kahanenud kõikides kantides, v.a. Rapla linna ümbritsevas külades tervikuna. Samal ajal on asulate lõikes elanike arv kõige enam vähenenud Rapla linnas, Hagudi külas, Kuusiku ja Alu alevikes, Kodila ja Purila külades ning kõige rohkem kasvanud Hagudi alevikus, Uusküla, Sulupere, Mahlamäe ja Lira külades. Kasvanud elanike arvuga asulaid on kahanenud rahvaarvuga asulatest pisut rohkem.

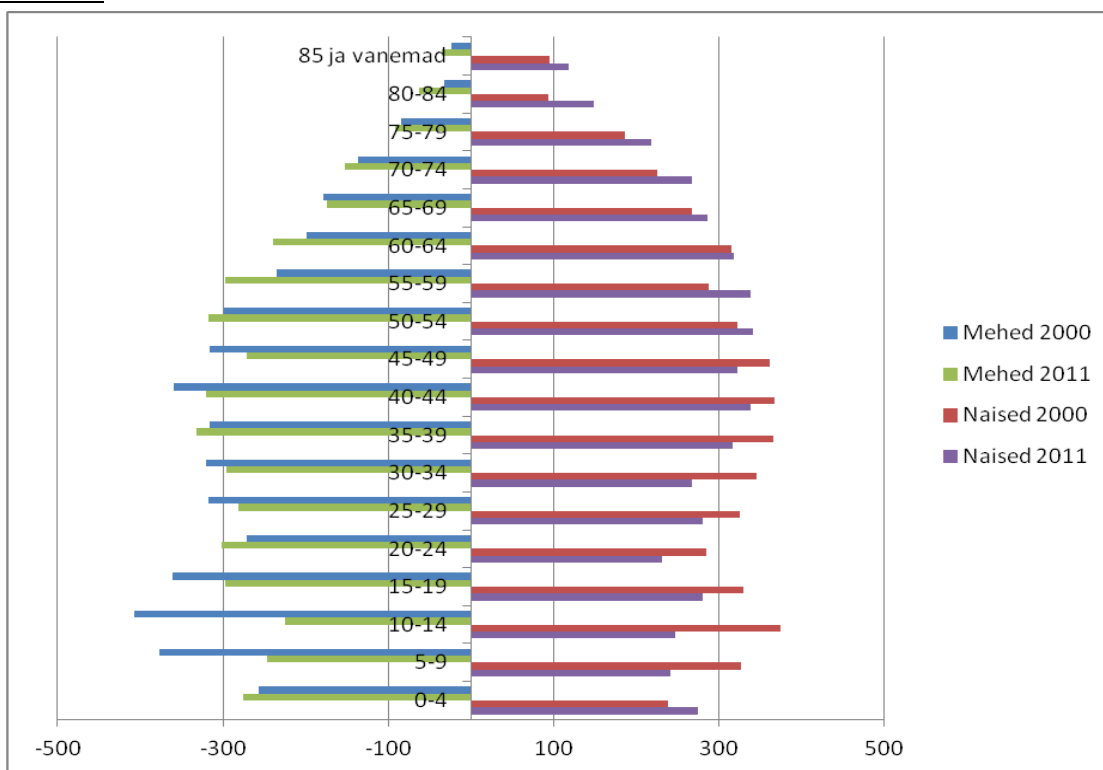
Rapla valla elanikkond on valdavalt eestlased, aga on ka venelasi, mustlasi jt rahvuste esindajaid.

1.2. Rahvastiku soo-ja vanusjaotus

Mitmete statistiliste rahvastikunäitajate osas on 2013.a rahvastikuregistri andmetel valla kantide vahel erinevused:

- **Naiste** osatähtsus on kogu vallas 52,6% (Eestis keskmiselt 53,9%). Suurim on see Rapla kandis (54,2%, s.h. Rapla linnas 55,2%). Naisi ja mehi on peaaegu võrdselt Alu ja Hagudi (49,9%) kantides. Naisi on meestest vähem Kodila (48,5%) ja Kuusiku kantides (47,0%). Perioodil 2005-2013 on naiste osatähtsus rahvastikust pisut langenud.
- **Eelkooliealisi (0-6-aastaseid)** on vallas 770, nende osatähtsus kogu rahvastikust 8,1%. Suurim on osatähtsus Rapla kandis (8,3%, s.h. Rapla linnas 8,5%), järgnevad Alu (8,1%), Hagudi (7,3%) ja Kodila (7,2%) kandidid, väikseim on osatähtsus Kuusiku (6,8%) kandis. Perioodil 2005-2013 on eelkooliealiste arv vallas tõusnud 121 võrra ja osatähtsus kogu rahvastikust 1,4% võrra, vähenemine toimus Kodila ja veidi ka Kuusiku kandis.
- **Noori (7-15-aastaseid)** on vallas 891, nende osatähtsus kogu rahvastikust 9,3%. Suurim on osatähtsus Kuusiku kandis (11,4%), järgnevad Alu (10,3%), Kodila (9,5%) kandidid ja Alu (9,7%) kandidid, väikseim osatähtsus on Hagudi ja Rapla kantides (9,1%, s.h. Rapla linnas 8,8%). Perioodil 2005-2013 on 7-15-aastaste noorte arv vallas langenud 295 võrra ja osatähtsus kogu rahvastikust 2,8% võrra, vähenemine toimus kõikjal kantides, silmatorkavamalt Rapla linnas.
- **Tööealisi (16-64-aastaseid)** on vallas 6316, nende osatähtsus kogu rahvastikust 65,9%. Suurim on osatähtsus Alu kandis (68,8%), järgnevad Hagudi (67,7%), Kuusiku (66,8%) ja Kodila (66,8%) kant, väikseim on osatähtsus Rapla kandis (65,4%, s.h. Rapla linnas 64,9%). Ajavahemikul 2005-2013 on 16-64-aastaste tööealiste arv vallas langenud 231 võrra ja osatähtsus kogu rahvastikust 0,8% võrra. Võrreldes 2005. aastaga on tööealiste arv kahanenud kõikides kantides, v.a. Rapla linna ümbritsevas külades tervikuna.
- **Pensioniealisi (65-aastaseid ja vanemaid)** on vallas 1579, nende osatähtsus kogu rahvastikust 16,0%. Suurim on osatähtsus Rapla kandis (17,2%, s.h. Rapla linnas 17,8%), järgnevad Kodila (16,8%), Hagudi (15,9%), Kuusiku (15,1%) kandidid, väikseim osatähtsus on Alu kandis (12,8%). Perioodil 2005-2013 on 65-aastaste ja vanemate pensioniealiste arv vallas tõusnud 153 võrra ja osatähtsus kogu rahvastikust 1,9% võrra. Pensioniealiste arv on kasvanud Alu, Kodila ja Rapla kantides, Hagudi ja Kuusiku kantides oli muutus minimaalne.

Võrreldes Eesti ja Raplamaa kogurahvastikuga on noorte osatähtsus rahvastikust veidi suurem ja pensioniealiste osatähtsus veidi väiksem, seega on rahvastiku vananemine toimunud veidi aeglasemalt. Perioodil 2005-2013 on rahvastiku vananemine olnud kõige märgatavam Rapla linnas ja Kodila kandis.

Joonis 3. Rapla valla rahvastikupüramiid 2000 ja 2011. aasta rahvaloenduse andmetel.

Võrreldes 2000. ja 2011. aasta rahvastikupüramiide, võib näha, et kasvanud on elanike arv vanuserühmades 0-4 ning alates 50-aastastest. Samal perioodil on vähenenud aga rahvastik 5-49-aastaste laste, noorte ja keskealiste osas. Kõige enam vähenes rahvastik 5-19-aastaste osas. Antud suundumused näitavad rahvastiku vananemist.

1.3. Pindala

Rapla vald asub Põhja- ja Kesk-Eestis Rapla maakonna keskosas. Vald piirneb Raplamaalt Kohila, Juuru, Kehtna, Raikküla ja Märjamaa valdade ning Harjumaalt Kernu vallaga. Rapla linn asub Tallinnast 48, Paidest 64, Pärnust 84, Haapsalust 91 ja Tartust 164 km kaugusel. Rapla valla pindala on 243,37 km² (8% maakonna pindalast).

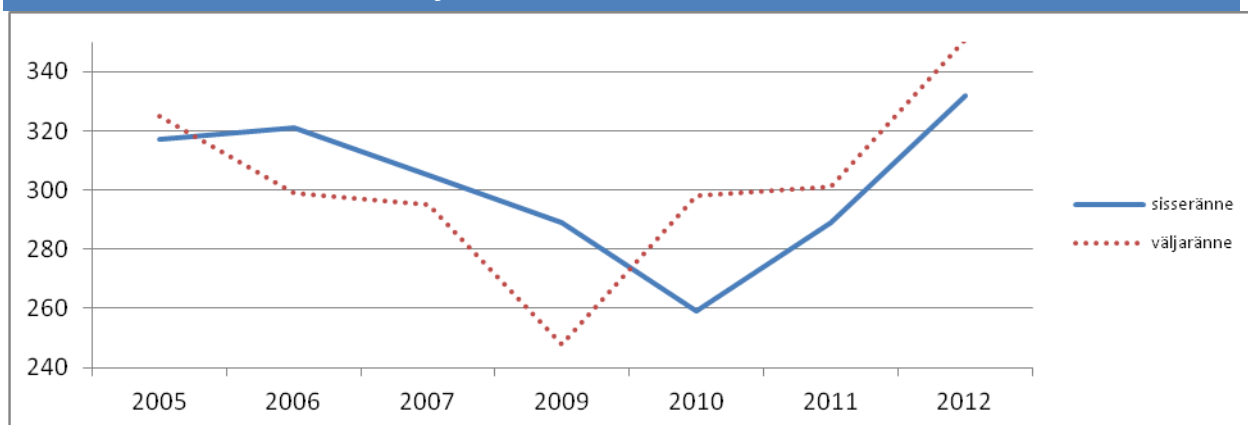
Rapla vald jaguneb 42 asulaks: Rapla linn, Alu, Hagudi ja Kuusiku alevikud ning 38 küla.

1.4. Asustustihedus

Rapla valla keskmine asustustihedus on 37 in/km² (Eestis 31 in/km²). Elanike arvu vähenemise tõttu on asustustihedus pisut vähenenud. Suurima asustustihedusega on Rapla kant (piirkond), talle järgnevad Alu, Kuusiku, Hagudi ja Kodila kandid. Asustusüksustest on suurima tihedusega Rapla, Uusküla, Valtu, Alu, Mahlamäe, Kuusiku, Hagudi. Väikseima asustustihedusega külade hulgas on mitmed pindalalt valla suurimad, suure osa nende territooriumist moodustavad metsad, sood ja rabad. Väikseima tihedusega (alla 4 in/km²) on Ohulepa, Kelba, Palamulla, Lipstu, Kuusiku-Nõmme, Tapupere, Äherdi, Seli-Nurme, Alu-Metsküla, Aranküla.

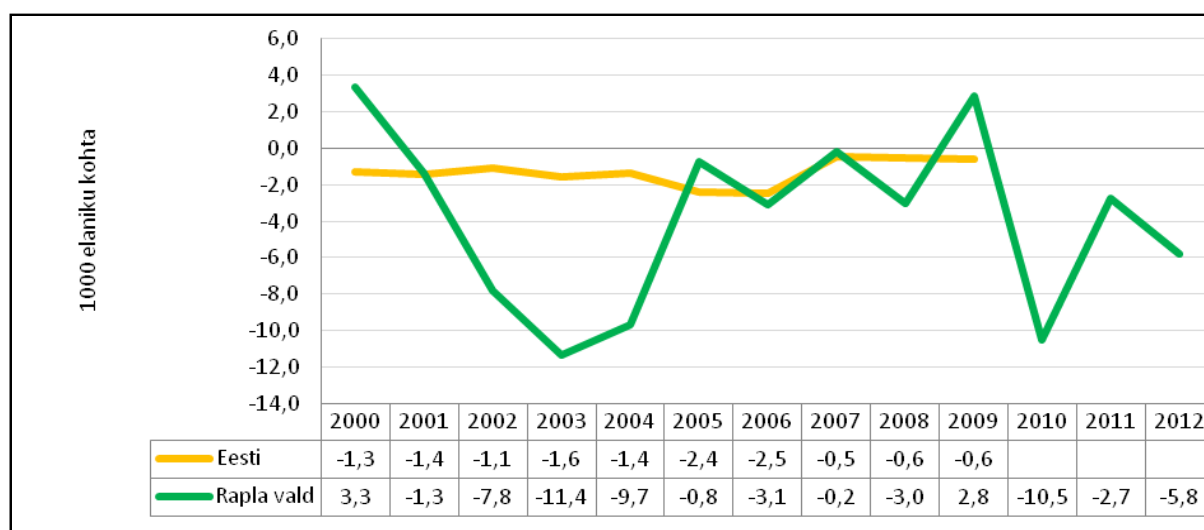
Allikas: Rapla valla arengukava 2013-2025

1.5. Väljaränne, sisseränne, rändesaldo

Joonis 4. Sisse- ja väljarändajate arv. Allikas: Rapla Vallavalitsus (Rahvastikuregister).

Rändearvude joonisel on toodud elukoha vahetus registreerimise alusel (st see ei pruugi olla alati tegelik elukoha vahetus, vaid osadel juhtudel juriidiline). Sisse- ja väljarände koguarvud on suuremad, kui sündide ja surmade koguarvud. Väljaränne on pikemal ajaperioodil sisserände üle domineerinud, kuid see vahe ei ole enamasti olnud väga suur. Üle poole sisse- ja väljarändest toimub Rapla linnas. 2007. aastani tuli igal aastal valda välismaalt vaid mõni üksik inimene, peale seda on see arv kasvanud.

Joonis 5. Rändesaldo kordaja. Allikas: Statistikaamet.

Rändesaldo kordaja on vaadeldaval perioodil kõikunud, olles rohkem negatiivsel poolel. Riigisisene ränne (sisseränne) on olnud välisrändest suurem. Välismaale minejaid on siiski olnud pidevalt rohkem, kui välismaalt siia tulejaid.

1.6. Kohaliku omavalitsuse võimekus

2013. aastal avalikustati järjekordne kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks, mis on kokku pandud erinevate statistiliste näitajate baasil. Võimekuse all mõistetakse KOV-võimekuse indeksi koostamisel mõõtu, mis näitab subjekti võimete summat (potentsiaali) midagi ära teha. Võimekuse mõiste ei sisalda kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohalike teenuste kvaliteedi ning valitsemise ökonoomsuse näitajaid. Samuti ei arvestata linnade ja valdade sellisel hindamisel kohaliku

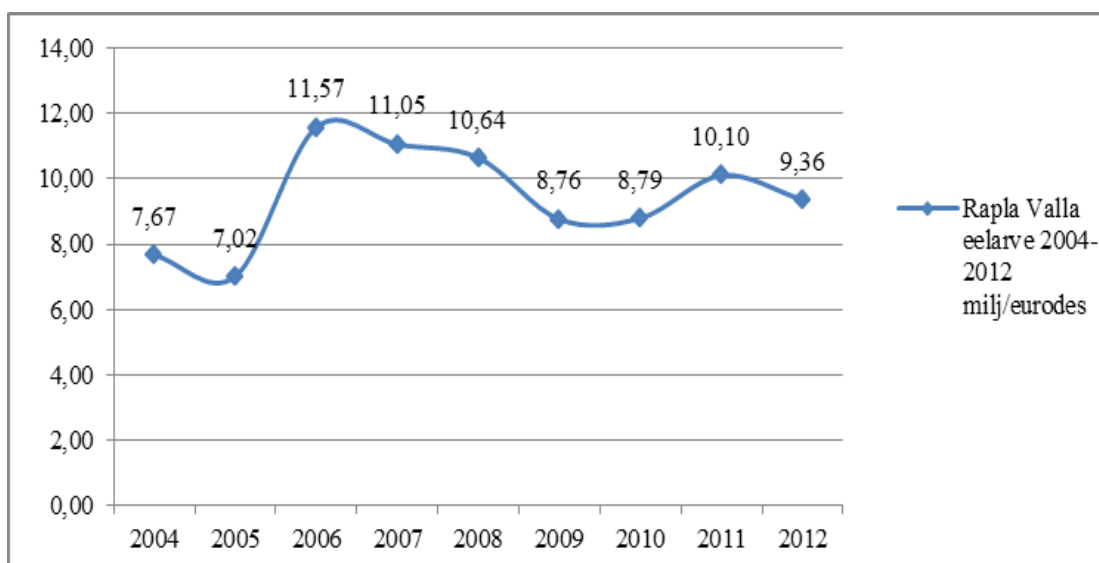
omavalitsemise vajaduste poolt ning tulenevalt ka võimekuse (haldussuutlikkuse) ja vajaduste omavahelist suhet. Seega võimekuse indeks ei näita otseselt omavalitsuse edukust ega elanike heaolu.

Võimekuse hindamisel kasutatakse erinevate valdkondade andmeid: rahvastik ja maa, majandus, heaolu, organisatsioon, finantsolukord ning teenused. Punktide ja järjestuse koostamisel vaadeldakse korraga mitme aasta pikkust perioodi. Kõrgematel kohtadel on valdavalt olnud Tallinna ja Tartu ümbruse regioonid ning mõned keskmisest suuremad omavalitsused.

Rapla vald oli Eesti omavalitsuste pingereas perioodil 2005-2008 väga heal 12. kohal. Perioodil 2009-2012 langes vald pingereas 22. kohale, mis oli siiski Eesti 226 omavalitsuse seas väga hea koht (Rapla maakonnas parim koht). Rapla valla positsioon muutus kahe perioodi võrdluses kategooriate lõikes järgnevalt: rahvastik ja maa ning majandus – samal tasemel; heaolu, organisatsioon, finantsolukord ning teenused – langus.

Tabel 1. Kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks 2012. R. Noorkõiv, Kaja Loodla

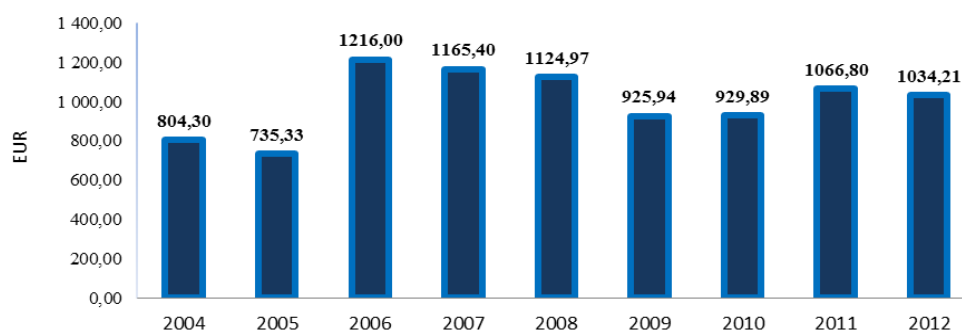
	Koht 2009-2012	Järgupunktid 2009-2012	Koht 2005-2008	Järgupunktid 2005-2008	Koht 2012	Järgupunktid 2012
VIIMSI VALD	1	84,5	1	84,1	2	81,3
RAE VALD	2	84,0	3	81,4	1	84,1
SAUE LINN	3	80,9	6	78,6	4	80,8
TALLINN LINN	4	79,6	2	82,6	5	79,6
HARKU VALD	5	79,2	8	77,4	3	80,9
SAKU VALD	6	77,6	4	80,6	6	78,6
JÕELÄHTME VALD	7	76,8	7	77,8	7	78,3
ÜLENURME VALD	8	75,8	13	72,1	8	76,4
TARTU LINN	9	75,6	5	79,7	10	75,3
KURESSAARE LINN	10	75,2	10	76,4	12	73,3
SAUE VALD	11	72,6	22	68,4	9	75,5
KEILA LINN	12	71,1	11	75,8	11	73,4
PÕLVA LINN	13	69,2	16	70,8	19	67,4
ELVA LINN	14	68,8	27	65,9	26	66,2
KOSE VALD	15	68,6	17	69,9	13	72,2
JÕHVI VALD	16	68,2	24	66,5	15	69,0
OTEPÄÄ VALD	17	68,2	21	68,7	22	67,1
RAKVERE LINN	18	67,8	15	71,8	17	68,6
PÕLTSAMAA LINN	19	67,7	36	62,5	25	66,3
TÜRI VALD	20	67,6	23	67,5	33	64,5
KIILI VALD	21	67,3	46	61,4	14	72,0
RAPLA VALD	22	67,3	12	73,9	28	65,2

Joonis 6. Rapla valla eelarve 2004-2010 milj/eurot. Allikas: Rapla Vallavalitsus

Rapla valla eelarve kajastab valla eesmärgede eelarveaastaks, valla prognoositavaid tuluseid ja valla funktsioonide täitmiseks vajalikke kulusid, kavandatavaid investeeringuid ning nende finantseerimise allikaid.

Rapla valla eelarve on tasakaalus ja jätkusuutlik.

Joonis 7. Rapla valla eelarvetulud ühe elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

Tabel 2. Pehmed kulud tervisedendusele, noorsootööle, rahvaspordile ja kultuurile. Allikas: Rapla Vallavalitsus

Tegevuskulud 2012	Summa	% valla eelarvest	Eurot/inimese kohta (7-18 aastat)
Tegevuskulud noorsootööle ja huviharidusele 2008 – malev, projektid, üritused, ringid (sh ringijuhhi tasu), huvikool, kunsti- ja muusikakool (toetused) v.a. investeeringud ja ruumide ülalpidamiskulud.	332 326	3,6%	272
Tegevuskulud liikumisharrastusele ja sporditööle – toetused klubidele (v.a. hoonete ülalpidamiskulud), projektid, üritused	186 550	2%	153
Tegevuskulud kultuurile – projektid, ringid, üritused (v.a. hoonete ülalpidamiskulud!)	38973	0,40%	32

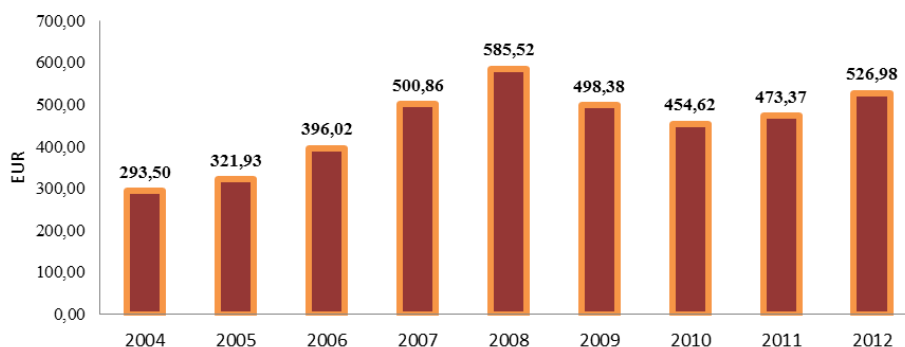
Kokkuvõte: Eesti KOV üksuste võimekuse indeksi järgi oli Rapla vald aastatel 2005-2008 stabiilne ja võimekas vald, kuuludes vabariigis esikümne hulka. 2009-2012 oli võimekuselt 22.

Indeks näitab nii majanduslikku võimekust, teenuste olemasolu, elanikkonna heaolu jpm.

Rapla vald on hästi hakkamasaav vald. Planeeritud on tegevus-kulud noorsootööle ja huviharidusele ning spordile arvestatuna €/noore või inimese kohta.

Rapla vald on toetanud aastaid tervisedenduslikke ülevallalisi üritusi.

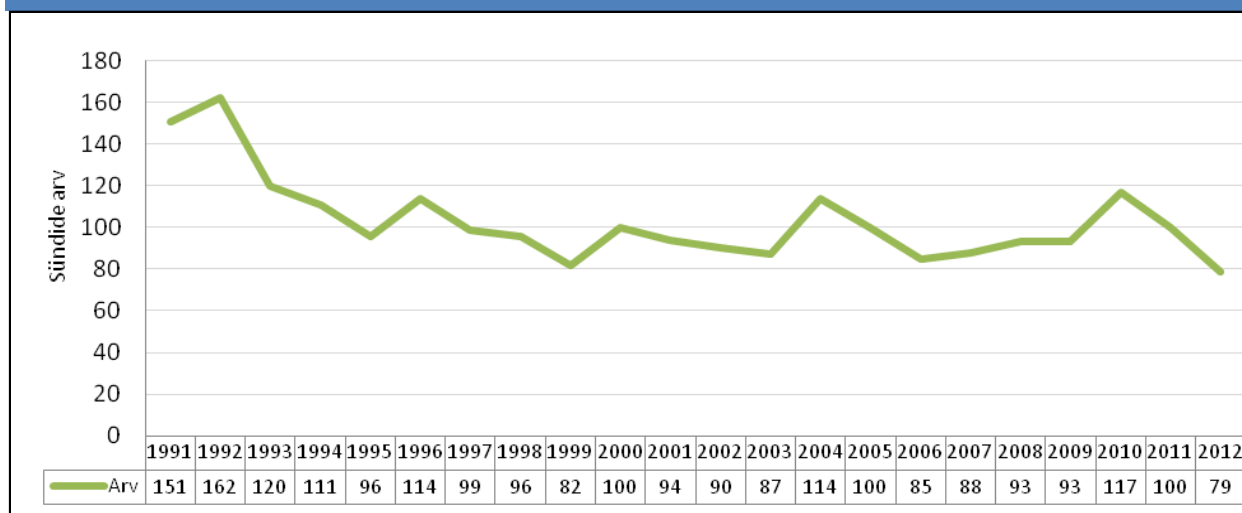
1.7. Tulumaksu laekumine

Joonis 8. Tulumaks inimese kohta kroonides. Allikas: Rapla Vallavalitsus

Tulumaksu laekumine on võrreldes 2008.a. küll vähenenud, kuid alates 2010.a. taas tõusmas.

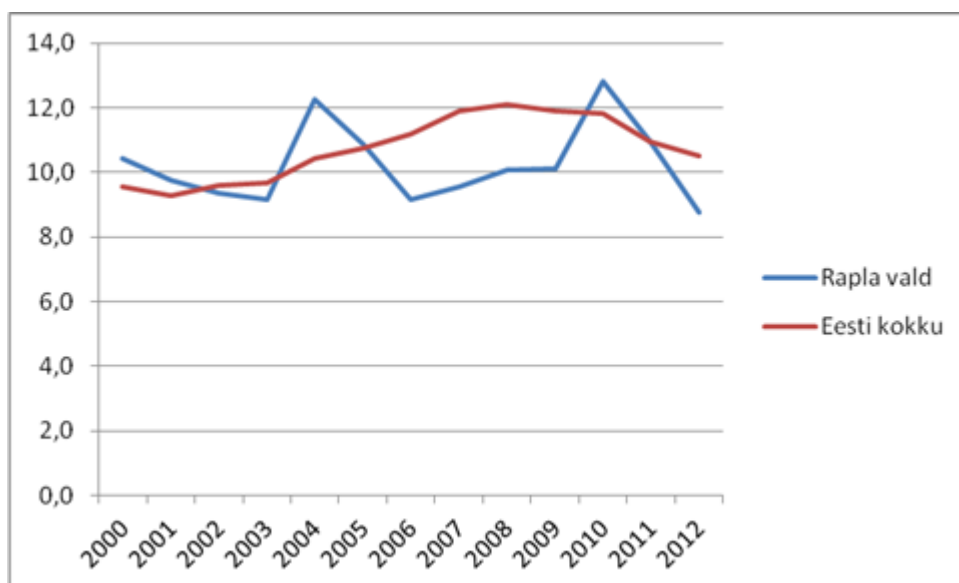
1.8. Elussünnid

Joonis 9. Elussünnide arv. Allikas : Statistikaamet

Elussünnide arvu tipp oli Rapla vallas 1992. aastal (162), peale mida on arv kõikunud valdavalt 90 ja 100 ringis. Suurem tõus oli 2010 (117) ja langus 2012 (79).

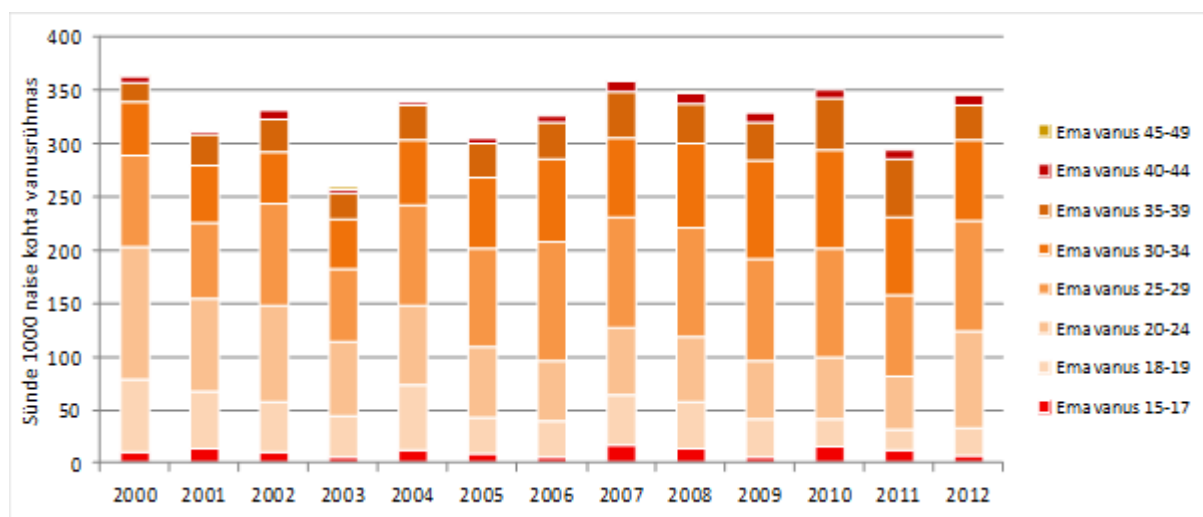
1.9. Sündimuse üldkordaja

Joonis 10. Sündimuse üldkordaja. Allikas: Statistikaamet

Sündimuse üldkordaja (sündide arv 1000 elaniku kohta) on suhtarv, mis võimaldab võrdlust teiste maakondade ja kogu Eesti vastava näitajaga. Joonisel on Rapla valla andmed kajastatud alates 2000. aastast. Rapla vallas oli sündide võrreldes Eesti keskmisega suhteliselt vähem aastatel 2006-2009 ning 2012. Osadel aastatel on valla sündimuse üldkordaja ületanud Eesti vastavat näitajat.

1.10. Elussünnid ema vanuse järgi

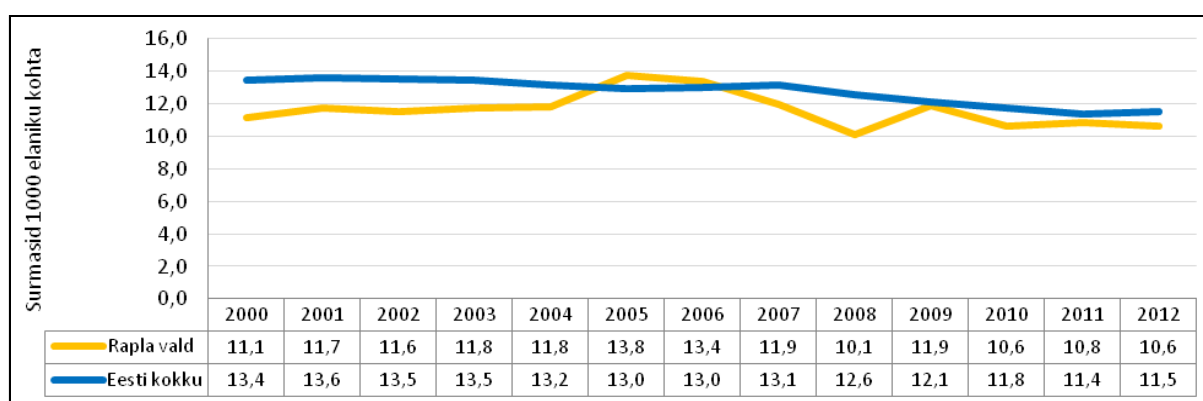
Joonis 11. Sündimuse vanuskordaja (elussünnide arv aastas ema vanuse järgi 1000 sama vanuserühma naise kohta) Rapla maakonnas. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Perioodil 2000-2012 on Rapla maakonna naiste sünnitusiga kasvanud, vähenenud on 18-19-aastaste ning kasvanud 30-39-aastaste naiste sünnituste arv. Kui 2000. aastal oli kõige rohkem sünnitusi 20-24 aastaste naiste hulgas, siis 2012. aastal 25-29-aastaste hulgas. Võrreldes vahapealse ajaga kasvas küll

2012. aastal hüppeliselt 20-24-aastaste ja vähenes 35-39-aastaste sünnitajate arv. Aastatel 2010-2011 oli palju sünnitajaid ka 30-34-aastaste hulgas, praeguseks on selles vanuserühmas sünnituste arv vähenenud.

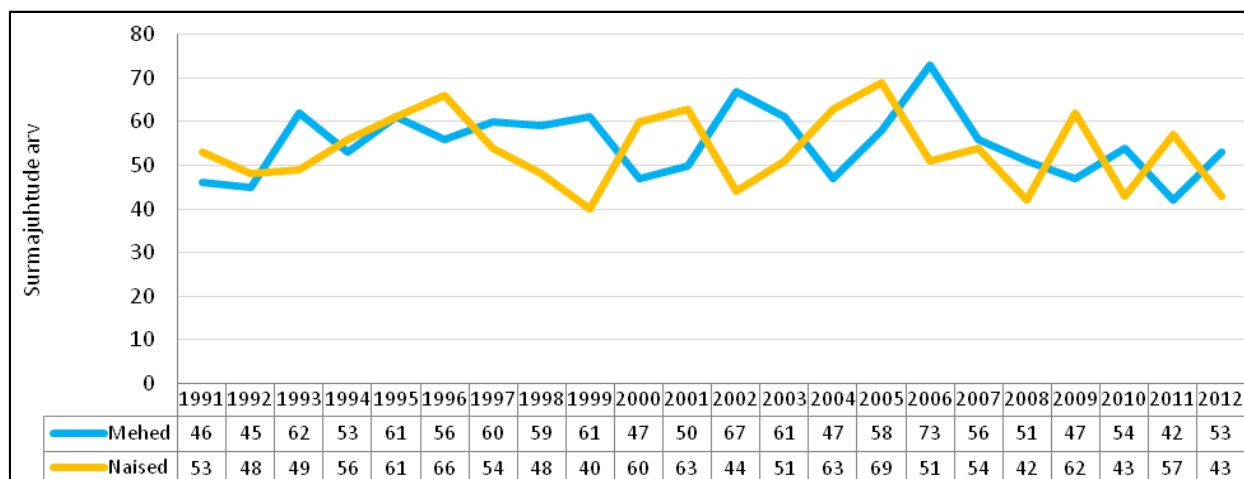
Rahvastikupüramiidi vaadeldes võib samas ka täheldada, et parimas sünnituseas (25-34 aastased) naiste osakaal on Rapla vallas tunduvalt väiksem kui Eestis tervikuna. Võib eeldada, et selles vanuses naised on (õpingute ajaks, peale mehelminekut vms) vallast lahkunud ja pere loonud mujal.

1.11. Surmad

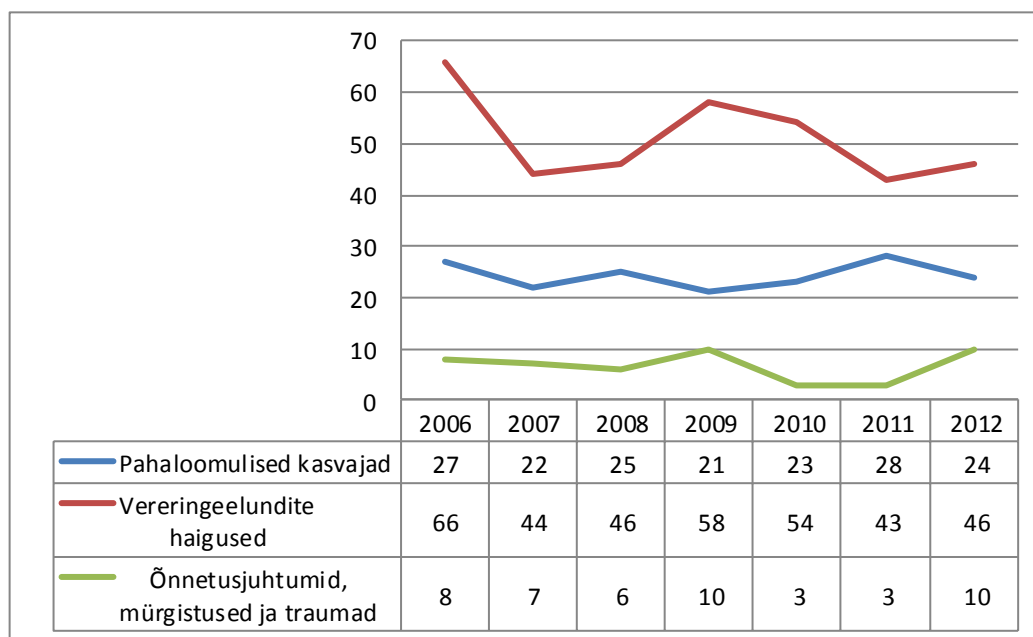
Joonis 12. Suremuse üldkordaja 1000 elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

Surmasid 1000 elaniku kohta on Rapla vallas olnud pisut vähem kui Eestis keskmiselt, vaid aastatel 2005 ja 2006 oli olukord vastupidine.

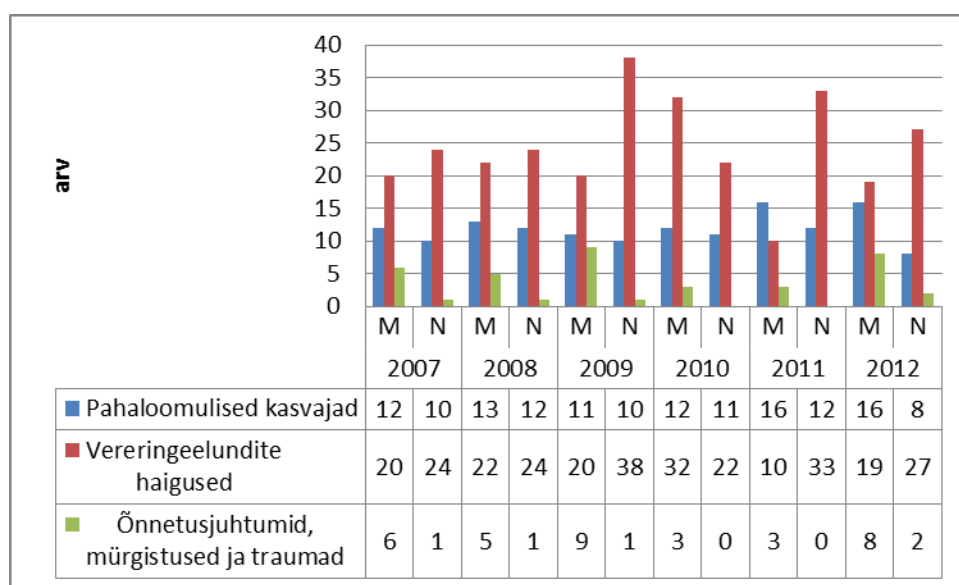

Joonis 13. Suremuse üldkordaja. Allikas: Statistikaamet

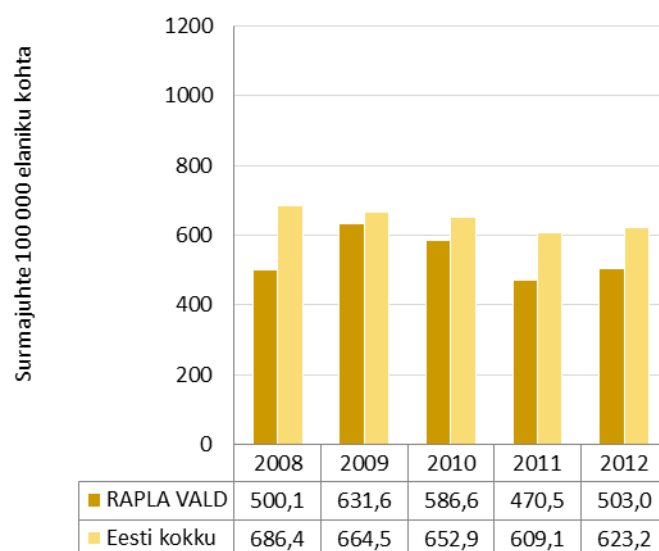
Suremuse üldkordaja on meeste ja naiste osas olnud aastate lõikes erinev, kuid pikemal perioodil vaadatuna sarnane.

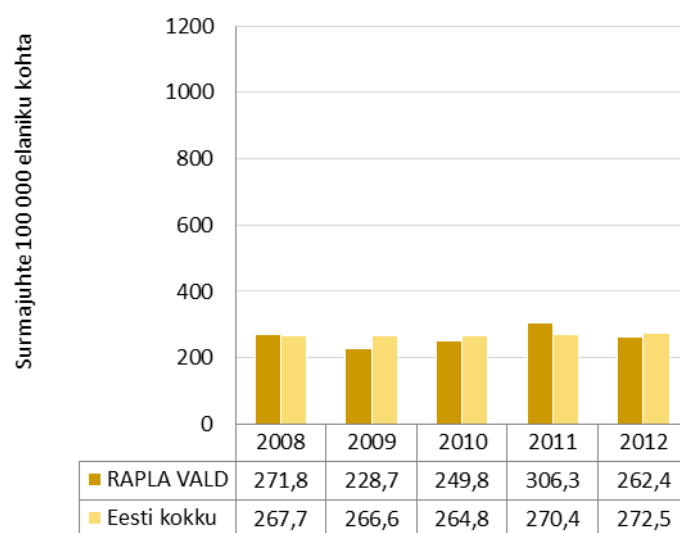
Joonis 14. Suremuse erinevad põhjused Rapla vallas (absoluutarvud) . Allikas: Tervise Arengu Instituut

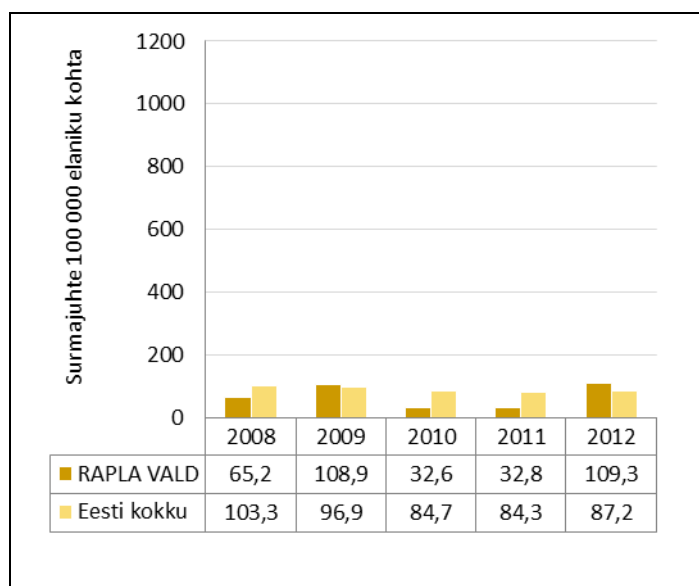
Eelnevalt toodud suremuse põhjustest on kõige sagedasem surm südame- ja vereringehaiguste tõttu, mille arv on viimasel seitsmel aastal ka kõige rohkem muutunud. Suremuse tase vereringeelundite haigustesse on väiksem kui Eestis keskmiselt. Teised kaks suremuse põhjust - pahaloomulised kasvaja ja traumad - on viimastel aastatel püsinud suhteliselt stabiilsed. Suremuse tase pahaloomulistesse kasvajatesse ja vigastustesse on Eesti keskmisel tasemel. Vigastused olid 2012. aastal väga kõrge näitajaga (absoluutarvuna 10), mis ületas ka Eesti keskmist oluliselt.

Joonis 15. Suremuskordaja vereringeelundite haigustesse. Allikas: Tervise Arengu Instituut

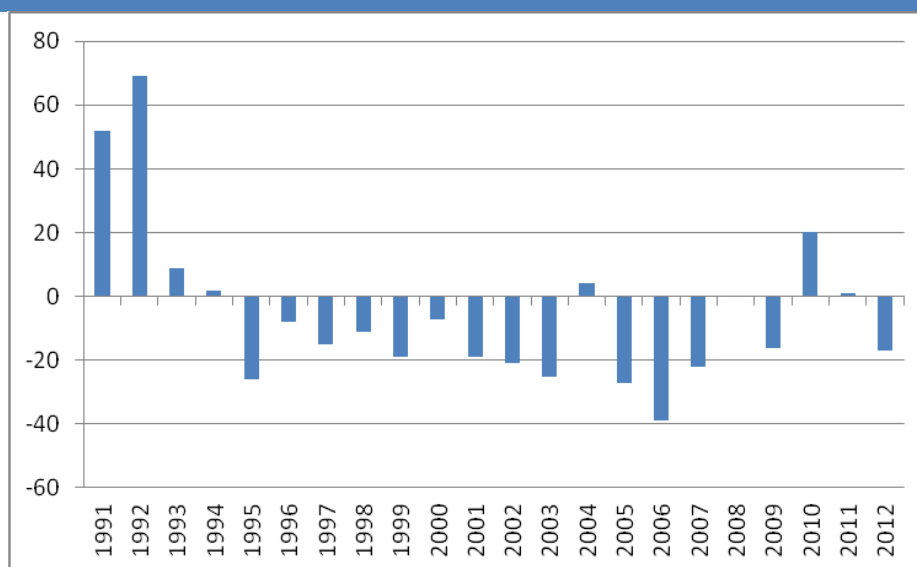

Joonis 16. Suremuskordaja pahaloolumulistesse kasvajatesse. Allikas: Tervise Arengu Instituut

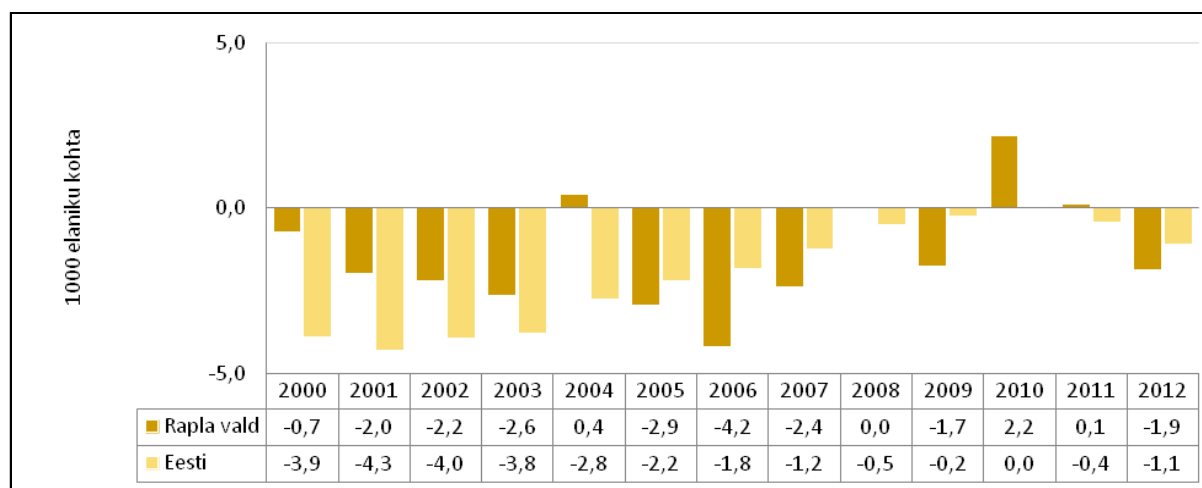
Suremus välispõhjustesse (traumad ja mürgistused). Allikas: Tervise Arengu Instituut

1.12. Loomulik iive

Joonis 17 . Loomulik iive (absoluutarvud) Rapla vallas. Allikas: Statistikaamet

Loomulik iive (elussündide ja surmade vahe) Rapla vallas oli tugevalt positiivne aastatel 1991-1992. Alates 1995. aastast on loomulik iive olnud valdavalt negatiivne (madalaim 2006. aastal). Aastatel 2010-2011 oli see positiivne, kuid 2012 taas negatiivne. Loomuliku iibe kõrval on Rapla valla rahvastiku vähenemist mõjutanud ka ränne.

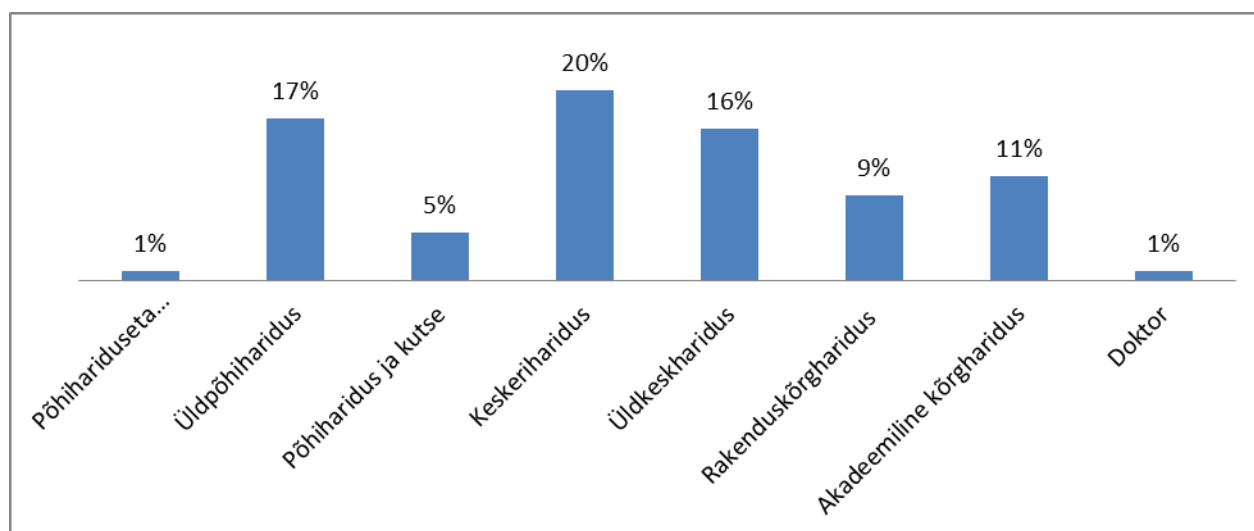

Joonis 18. Loomuliku iibe kordaja võrdluses Eesti näitajaga. Allikas: Statistikaamet

Aegreas on näha, et Eesti loomulik iive oli aastatel 2001-2009 tõusuteel, kuid alates 2011 on hakanud langema. Rapla valla kui väiksema paikkonna näitaja ei ole olnud nii stabiilse trendiga, kuid on samuti 2012. aastal langenud.

1.13. Haridustase

2011. aasta rahvaloenduse andmetel on Rapla vallas kõrgema haridusega inimesi 20%, samuti keskeriharidusega (20%), üldkeskharidusega inimesi on 16%. Põhihariduseta kutsehariduse omajaid ja doktorikraadiga inimesi on 1%.

Kokkuvõte: Tervisekaotus oli Raplamaal (sh Rapla vallas) 2006. aastal 312 eluaastat. Tervisekaotus on Eesti keskmisest väiksem, kuid igal aastal kaotavad inimesed 3-4 kuud halva tervise tõttu. Ka maakonna siseselt on piirkondlikud variatsioonolukord erinev. Rapla vallas on kaotatud eluaastat tingitud rohkem suremusest kui haigestumusest.

2.SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

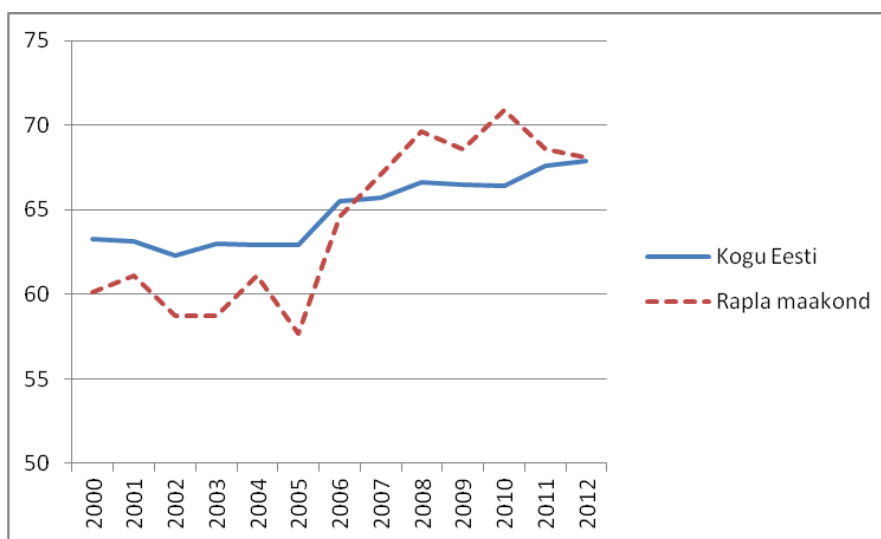
Sotsiaalne sidusus kogukondlikus võtmes tähendab seda, et selle liikmed hoiavad kokku, osalevad mitmesuguste ühenduste ja rühmade tegevustes, tunnevad oma naabreid ja suhtlevad nendega. Kogukond suudab kindlustada oma liikmete heaolu vältides lõhestumist ja tõrjutust.

2.1. Tööturu situatsioon

Rapla on Raplamaa ainus linn ning ühtlasi maakonna suurim haldus- ja teeninduskeskus. Siia on koondunud mitmete riigiasutuste esindused (s.h. maavalitsus) ning kultuuri-, spordi-, haridus- ja sotsiaalteenuseid pakkuvad asutused. Raplas paikneb oluline osa maakonna kaubandus- ja teenindusettevõtetest. Rapla vald asub Tallinna tööjõuareaalis ja mõjualas.

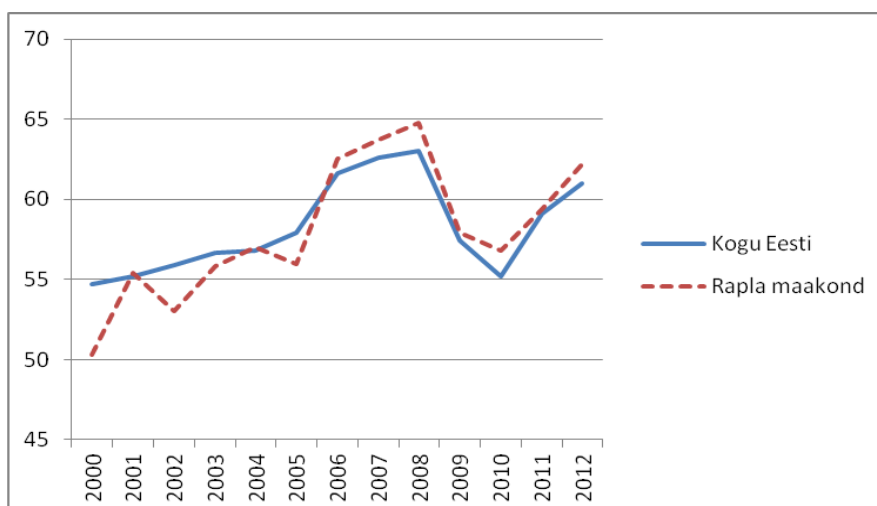
2.1.1. Töötus

Rapla on Raplamaa ainus linn ning ühtlasi maakonna suurim haldus- ja teeninduskeskus. Siia on koondunud mitmete riigiasutuste esindused (s.h. maavalitsus) ning kultuuri-, spordi-, haridus- ja sotsiaalteenuseid pakkuvad asutused. Raplas paikneb oluline osa maakonna kaubandus- ja teenindusettevõtetest. Rapla vald asub Tallinna tööjõuareaalis ja mõjualas.

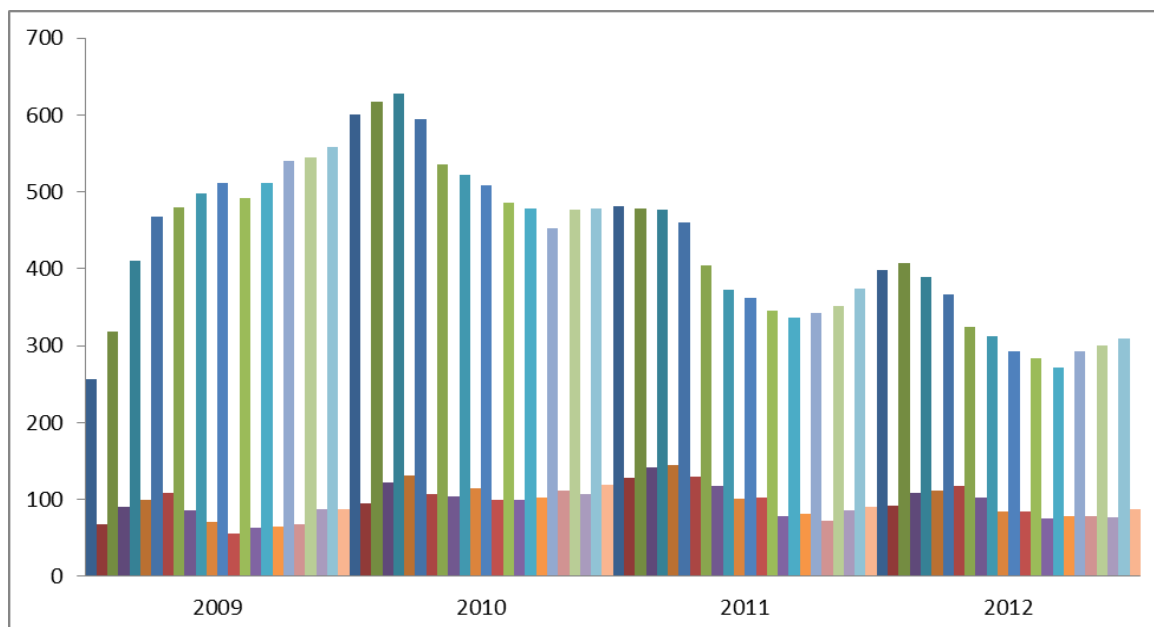
Joonis 19. Tööjõus osalemise määr Rapla maakonnas, %. Allikas: Statistikaamet.

Tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr) näitab tööjõu osatähtsust tööealisest rahvastikust. See näitaja kasvas Raplamaal hüppeliselt perioodil 2005-2008 ning jäi peale seda suhteliselt stabiilseks. 2006. aastani oli maakonna näitaja Eesti keskmisest väiksem, alates 2007 kõrgem, 2012. aastal Eesti keskmisel tasemel.

Joonis 20. Tööhõive määr Rapla maakonnas, %. Allikas: Statistikaamet.

Tööhõive määr on hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus. Tööga hõivatut on isik, kes uuritava perioodil töötas ja sai selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; töötas otsese tasuta pereettevõttes või oma talus; ajutiselt ei töötanud (nt haiguslehel). See näitaja kasvas Rapla maakonnas 2008. aastani, peale seda toimus eeskätt majandussurutise tõttu langus. 2010. aastast on tööhõive määr Raplamaal taas tõusuteel. Näitaja on olnud Eesti keskmise taseme lähedal, olles 2005.aastani veidi allpool ja edasi veidi ülevalpool Eesti keskmist.

Joonis 21. Töötukassas registreeritud töötud, neist toimetulekutoetuse saajad. Allikas: Rapla Vallavalitsus

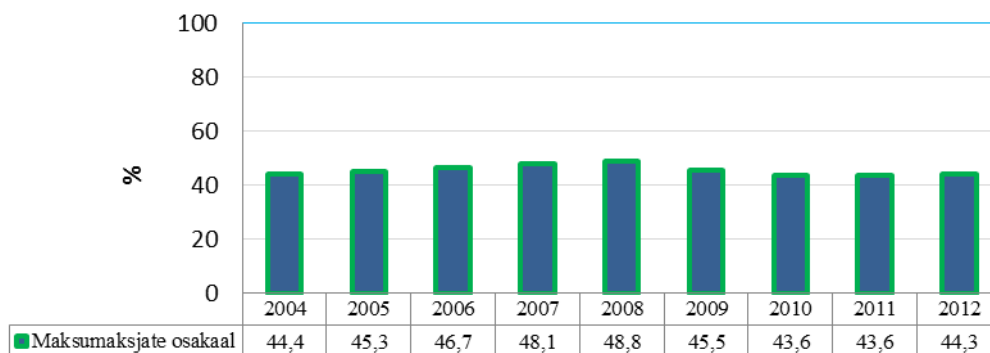
Tabel 3. Töötukassas registreeritud töötud, neist toimetulekutoetuse saajad kuude lõikes. Allikas: Rapla Vallavalitsus

		2009	2010	2011	2012
Töötukassas registreeritud töötuid	jaanuar	257	600	482	399
neist toimetulekutoetuse saajaid		67	95	128	92
	veeb	319	617	478	407
		91	122	142	109
	märts	411	627	477	389
		100	131	144	111
	aprill	467	594	460	366
		108	107	129	118
	mai	480	535	404	324
		86	104	117	102
	juuni	498	522	372	312
		70	115	101	84
	juuli	512	509	362	293
		56	100	102	85
	august	492	486	345	284
		63	99	79	76
	september	511	478	337	272
		64	103	81	78
	oktoober	540	453	342	292
		68	111	73	78
	november	544	477	352	300
		87	107	86	77
	detsember	558	479	374	309
		88	119	91	88

Eriti raske olukorras ja suures vaesusriskis on need töötuga leibkonnad, kelle sissetulekud jäävad alla toimetulekupiiri.

2.1.2. Maksumaksjad

Maksumaksjate osakaal näitab survet maksumaksjale sotsiaalsfääri ülalhoidmiseks.

Joonis 22. Maksumaksjate arv ja maksumaksjate osakaal elanikest. Allikas: Rapla Vallavalitsus

2.1.3. Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted

Täpseid andmeid töökohtade ja tööalase rände kohta on raske saada, kuna paljud Rapla vallas asuvad tööandjad ei ole siin registreeritud, paljud valla maksumaksjad töötavad ka mujal omavalitsustes ning paljud mujal elavad inimesed töötavad Rapla vallas. Järgnevalt on Äriregistri, Maksu- ja Tolliameti, Statistikaameti (s.h. Rahva ja eluruumide loenduse) andmete analüüsi tulemusena saadud orienteeruvad suurusjärgud.

Rapla vallas on:

Töökohti: ca 3320 (lisaks 692 registreeritud ettevõtet on töökohtadeta)
 s.h. valda sissekirjutatud elanike töökohti ca 2/3 (suurusjärgus 2100-2200)
 s.h. teiste omavalitsuste elanike töökohti ca 1/3 (suurusjärgus 1100-1200)
 Maksumaksjaid: ca 4100
 s.h. mujal töötavaid suurusjärgus ca 1800-1900
 s.h. mujal Raplamaal töötavaid suurusjärgus 300-350
 Valla elanikest tööga hõivatuid: 3961 (2011 rahvaloenduse andmed)
 Valla elanikest töötuid: 469 (2011 rahvaloenduse andmed)

Rapla valla tööga hõivatud elanikest (rahvaloenduse andmed, oluline on silmas pidada, et ca 14% töökohtade aadressi pole määratud):

Kõige rohkem töötab töötlevas tööstuses, kaubanduses ja ehituses, edasi hariduses, avalikus halduses ja riigikaitses jm.

Ca 55-60 % (ca 2100 inimest) töötab Rapla vallas.

Väljaspool valda töötatakse lisaks Tallinnale (645) rohkem naabervaldades – Kohila (96), Kehtna (81), Raikküla (48), Juuru (39), Järvakandi (30) vallas.

Välismaal töötab ca 200, s.h. Soomes ca 150 elanikku, kõige rohkem vanuserühmas 30-49, seejärel 15-29.

Välismaal töötavate inimeste (ka noorte) osatähtsus kõigist töötajatest on Raplamaal väiksem kui enamikus teistes Eesti maakondades ja Rapla vallas väiksem kui enamikus Eesti omavalitsustes. Siiski on see näitaja veidi suurem Eesti keskmisest koguarvust (Eesti keskmist mõjutavad oluliselt rahvarikaste Harjumaa, Tartumaa ja Ida-Virumaa väiksemad osatähtsused). Ka noorte naiste osatähtsus välismaal on Rapla vallas suhteliselt kõrgem.

Vanemad inimesed töötavad suhteliselt rohkem Rapla vallas ja maakonnas, nooremad inimesed rohkem kaugemal.

Naised töötavad suhteliselt rohkem Rapla vallas ja maakonnas, mehed rohkem kaugemal.

Teiste omavalitsuste elanikest töötab Rapla vallas enim inimesi - Kehtna (390), Raikküla (153), Märjamaa (105), Juuru (99), Kohila (75), Kaiu (36) vallast ning Tallinnast (99).

Äriregistri andmetel oli 2011. aastal Rapla piirkonnas registreeritud 743 (s.h. Raplas 633), Hagudi piirkonnas 69, Alu piirkonnas 66, Kodila piirkonnas 36 ning Kuusiku piirkonnas 32 ettevõtet ja FIET.

Tabel 4. Töötajate arv Rapla vallas registreeritud ettevõtetes.

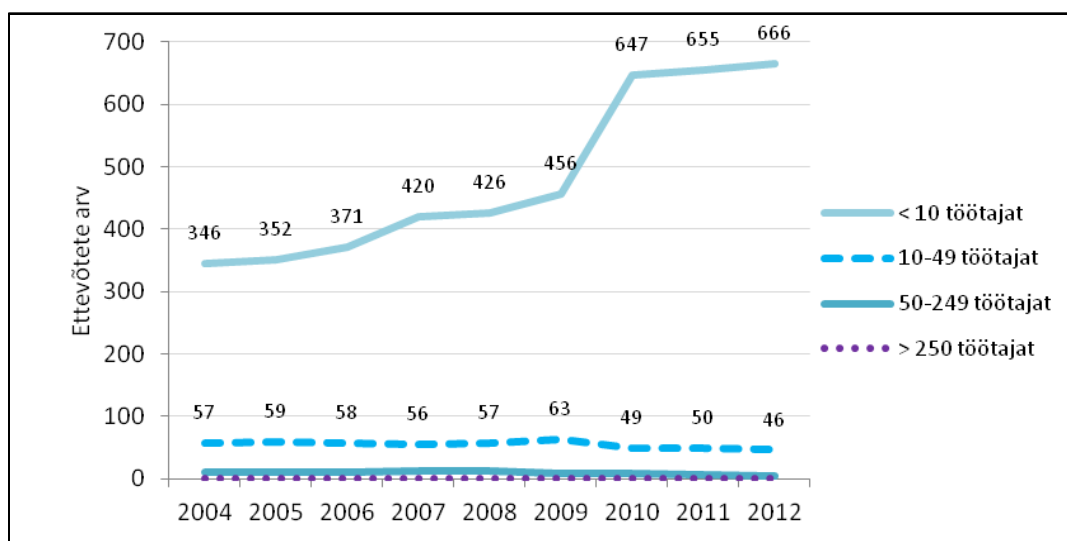
Rapla vallas registreeritud ettevõtted, FIEd, SAD (Äriregister)	Ettevõtete/ettevõtjate arv (2011)
KOKKU	1036
s.h. vähemalt 10 töötajaga	50
s.h. vähemalt 1 töötajaga	338
s.h. 0 töötajaga	692

Tabel 5. Töötajate orienteeruvad arvud tööandjate rühmade alusel.

Tööandjad	Orienteeruv töötajate arv (2011)
Vallas registreeritud ettevõtted, FIEd, SAD	Ca 2200 (Siit on maha arvestatud nende ettevõtete töökohad (ca), mis tegelikult vallas ei tegutse. Vallas registreeritud 692 ettevõttel/ettevõtjal ei ole märgitud äriregistris ühtegi töökohta, samas juhatuse liikmed võivad saada ikkagi tasu/dividende?)
Rapla Vallavalitsus (koos hallatavate asutustega: koolid, lasteaiad, hooldekeskus jm)	Ca 420
Riigiasutuste esindused Rapla vallas (Rapla, Kuusiku, Alu, Seli)	Ca 300
Rapla vallas tegutsevad, kuid väljaspool valda registreeritud ettevõtete/asutuste töötajad	Ca 350
MTÜd	Ca 50
Kõigi töötajate arv Rapla vallas asuvates töökohtades KOKKU*	Ca 3320

* s.h. väljastpoolt siin tööl käivad inimesed

Suurim tööandja Rapla vallas on Rapla Vallavalitsus (koos hallatavate asutustega 421 töökohta). Üle 100 töötajaga on SA Rapla Maakonnahaigla, Rapla Tarbijate Ühistu (kaubandus), OÜ Saarioinen Eesti (toiduainetööstus), Akzo Nobel Baltics AS (keemiatööstus).

Joonis 23. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted ettevõtetes olevate töötajate arvu lõikes. Allikas: Statistikaamet

Joonisel on toodud Äriregistris registreeritud majanduslikult aktiivsed füüsilisest isikust ettevõtjad, v.a ainult maksukohustuslaste registris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjad. Ettevõtted on jaotatud haldusüksustesse kontaktaadressi järgi.

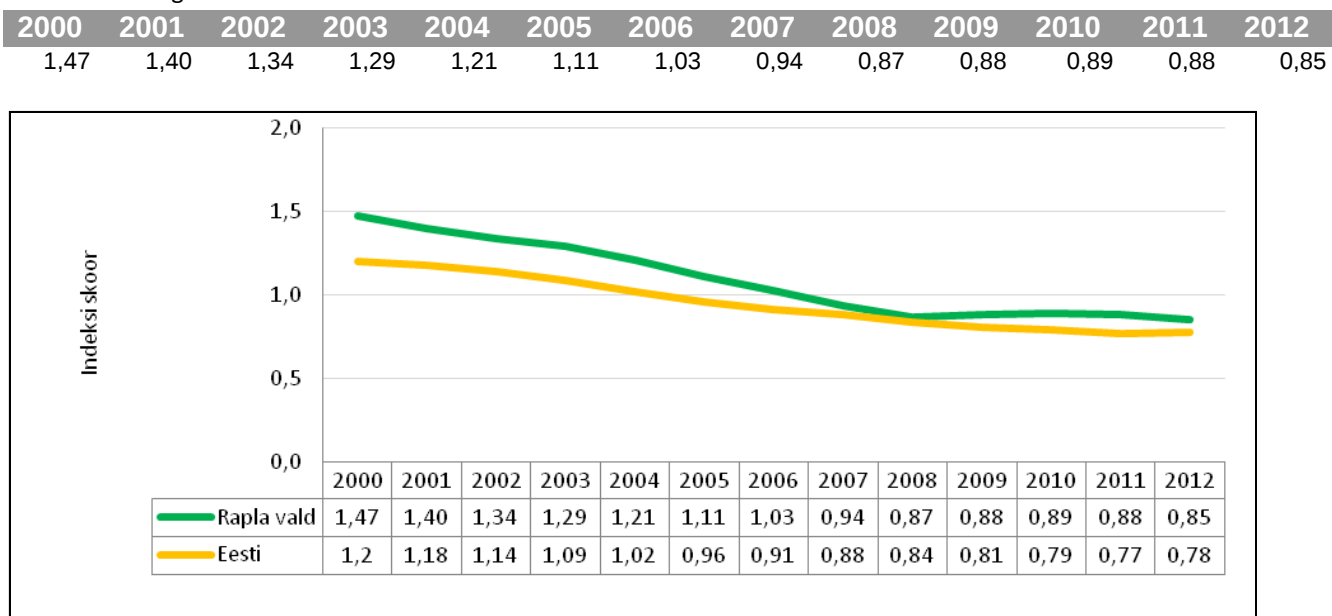
Ettevõtete koguarv on vaadeldaval perioodil Rapla vallas kasvanud. Enim on alla 10 töötajaga ettevõtteid. Positiivne on, et nende ettevõtete hulgas on näha selget tõusutrendi. Siiski - alates 01.01.2010 on kõik FIEd kohustatud end registreerima Äriregistris - see seletab alla 10 töötajaga ettevõtjate (ja ka ettevõtete koguarvu) arvu järsku kasvu 2010. aastal. Vallas pole ühtegi üle 250-töötajaga suurt ettevõtet. 10-49- ja 50-249-töötajaga ettevõtete arv on perioodil 2004-2012 püsinud suhteliselt stabiilselt, kuid majandussurutise järgselt on nende ettevõtete arv siiski veidi vähenenud, mis ei ole positiivselt mõjunud töökohtade koguarvule.

2.1.4. Demograafiline tööturusurveindeks

Demograafiline tööturusurveindeks on tööturule sisenevate noorte (5-14-aastased) ja sealt vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55-64-aastased) suhe.

Alates 2000. aastast on demograafiline tööturusurveindeks Rapla vallas pidevalt langenud, 2008-2011 langus peatus, kuid viimasel kahel aastal on toimunud jälle väike langus. Alates 2007. aastast on näitaja väiksem kui 1, mis tähendab, et järgmisel kümnendil siseneb tööturule vähem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb. Seega - perspektiivis tööealiste hulk väheneb. Mõnevõrra positiivne on, et Rapla valla olukord on ka 2013. aastal parem kui Eestis ja Raplamaal keskmiselt, Rapla maakonnas on Rapla vallast parema tööjõupotentsiaali tulevikuga vaid Kohila vald.

Tabel 6. Demograafiline tööturusurveindeks. Allikas: Statistikaamet

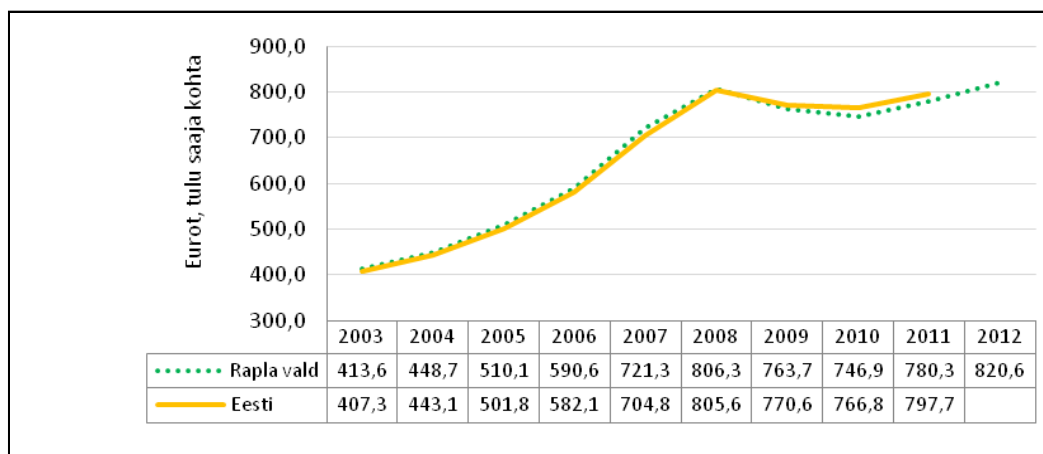
Joonis 24. Demograafiline tööturusurveindeks Rapla vallas ja Eestis. Allikas: Statistikaamet

Jooniselt on näha, et Rapla vallas on tööjõuturu potentsiaal olnud läbi aastate Eesti keskmisest pisut parem.

2.2. Toimetulek

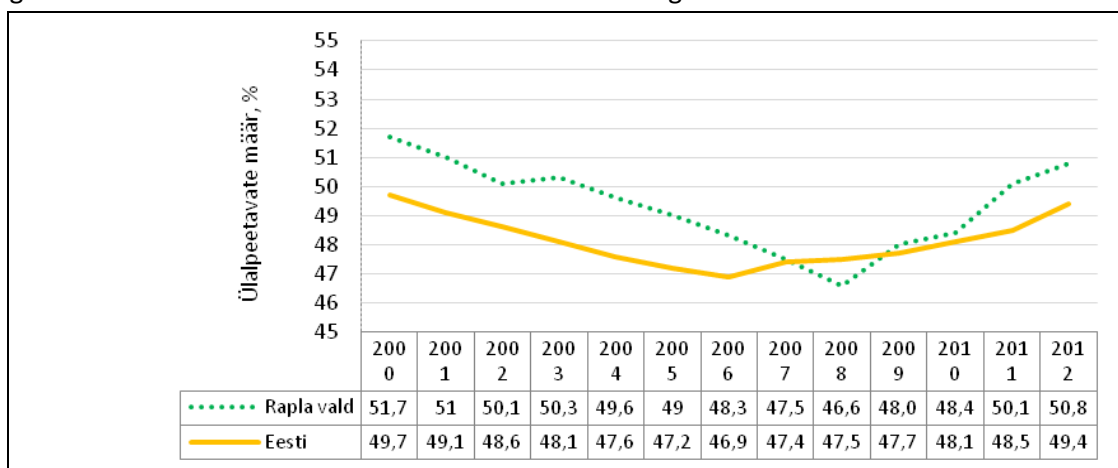
2.2.1. Keskmine brutotulu ja miinimumpalgasaajad

Piisav tulubaas annab inimesele võimaluse inimväärsele elule. Selle all mõtleme inimese toimetulekuks piisavate ressursside olemasolu ja minimaalsete vahendite olemasolu puhkuse ja enesearengu korraldamiseks. Rapla vallas jõudis keskmine brutotulu 2008.aastal Eesti keskmisest isegi kõrgemaks. Miinimumpalga saajaid on olnud aastatel 2006-2008 15-16%.

Joonis 25. Keskmine brutotulu saaja kohta. Allikas: Statistikaamet

Rapla vallas on keskmine brutotulu pidevalt olnud üsna samal tasemel Eesti keskmisega, kuid siiski olnud pidevalt pisut väiksem. Brutotulu kasvas suhteliselt järsult majandussurutisele eelnenud ajal 2008. aastani, peale seda toimus väike langus, mis pöördus 2010. aastast uuesti väiksele tõusule. Praeguseks on keskmine brutotulu viimase kümne aasta kõrgeim.

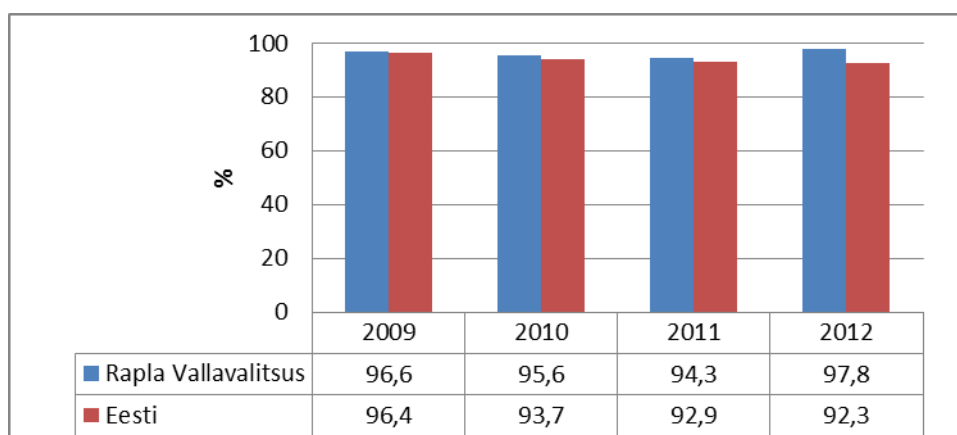
Joonis 26. Ülalpeetavate määr. Allikas: Statistikaamet

Ülalpeetavate määr näitab mittetööealiste (0-14-aastased ja üle 65-aastased) elanike arvu 100 tööealise (15-64-aastased) elaniku kohta ehk kui palju mittetöötavaid inimesi peavad maksumaksjad üleval pidama. Rapla vallas langes ülalpeetavate määr 2008. aastani ning hakkas sealt alates tõusma.

Ülalpeetavate määr on Rapla vallas olnud enamasti Eesti keskmisest kõrgem, mis tähendab keskmisest suuremat koormust valla eelarvele.

2.2.2. Ravikindlustusega kaetud isikud

Rapla valla ravikindlustusega kaetute kõrge % näitab seda, et inimesed töötavad valdavalt ametlikult. Kindlustamata isikute ravikuludeks on planeeritud omavalitsuse eelarvesse. Aastate 2009-2012 kohta on keskmiselt 2000 eurot.

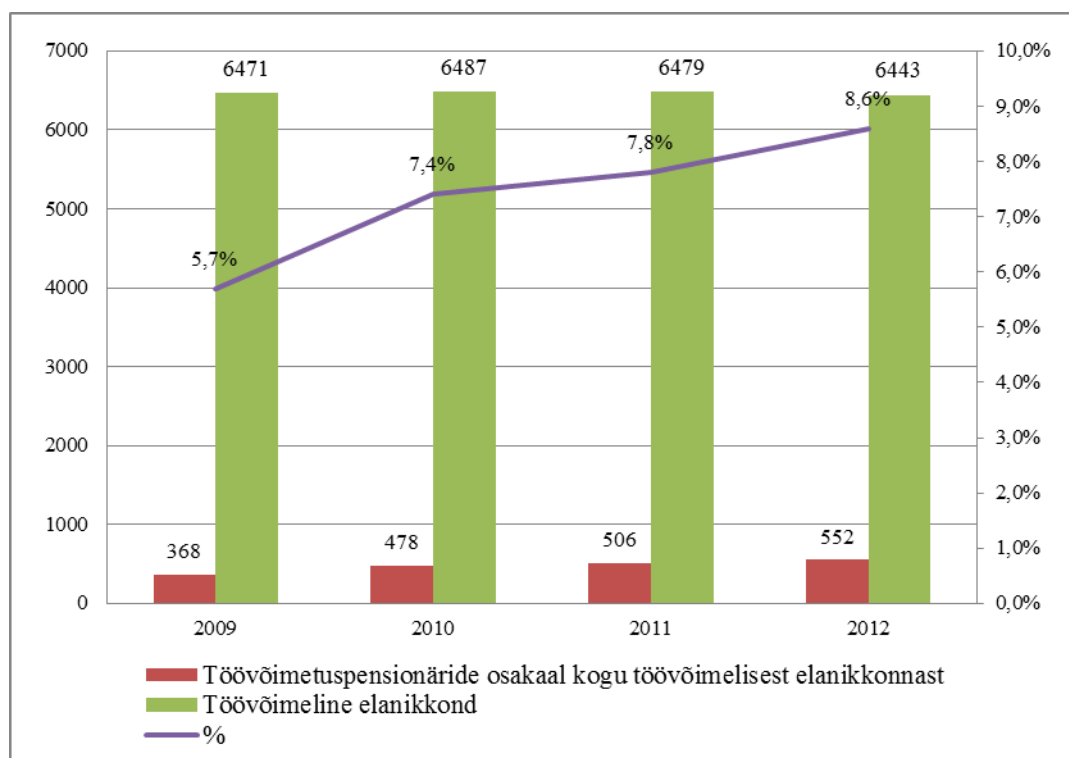

Joonis 27. Ravikindlustusega kaetud inimeste osakaal Rapla vallas ja Eestis. Allikas: Eesti Haigekassa

2.2.3. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast

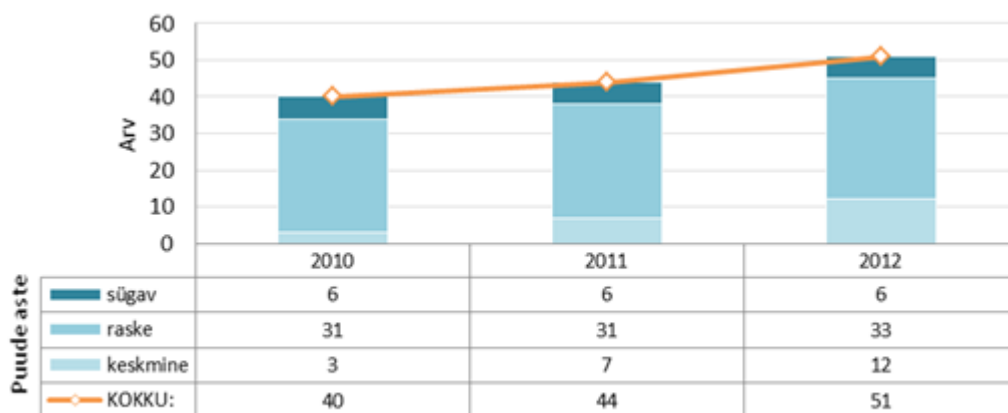
Töövõimetuspensionäride saajad on isikud, kes on vähemalt 16-aastased ja kes on tunnistatud püsivalt töövõimekaotatuks. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast on aastate lõikes suurenenud. Töövõimetuspensionäride osakaalu tõus näitab, et tervise teenused on inimestele kättesaadavad, töövõime kaotanud inimesed tegelevad oma probleemidega säilitades seeläbi sotsiaalsed garantiid ning vältides heitunuks muutumist.

Töövõimetuspensionäride arvu kasv võib olla seotud tööpuuduse kasvuga. Kui konkurents tööturul suureneb, võivad nõrgema toimetulekuvõime ja tervisega inimesed esmajärjekorras töö kaotada.

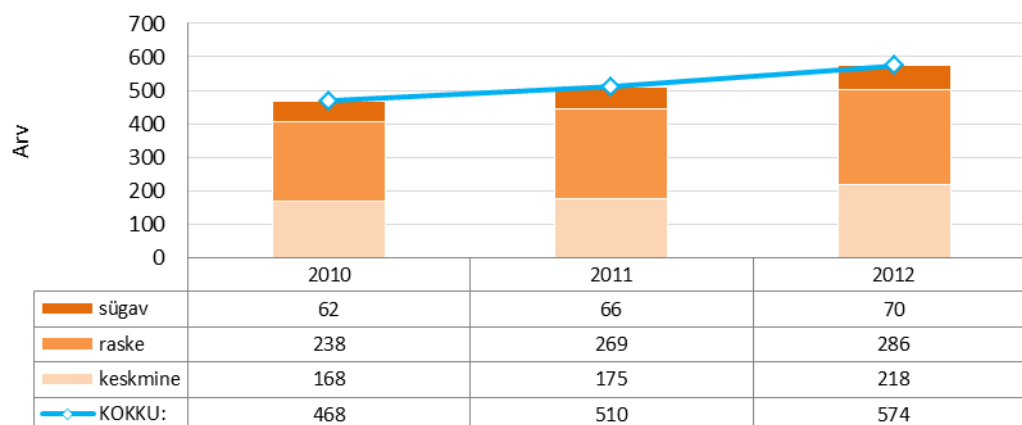
Joonis 28. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast

2.2.4. Puuetega isikud

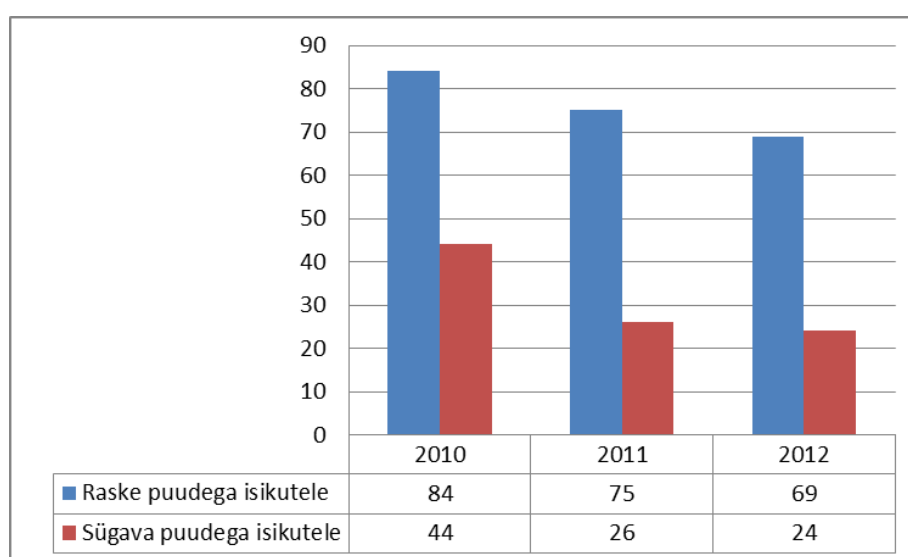

Joonis 29. Puuetega laste (0-16a.) arv Rapla vallas. Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Puuetega laste arv käsitletavas ajavahemikus 40-51 püsiv. Raskusastme järgi 1/3 keskmise puude raskusastmega, 2/3 raske ja sügava puude raskusastmega. Puude iseloomu järgi füüsilise/liikumispuudega lapsi 45%, meeleelundi puudega 10%. Perioodil 2010-2012 puudega õpilased õpivad 100%, neist tavakoolis 70%, erikoolis 30%. 2 erikoolis käivat last kasutavad koolisõiduks invabussi teenust. Puudega koolieelikud alates 3. eluaastast kõik koolieelses lasteasutuses 1 erandiga (sügava liitpuudega laps, kes elab maapiirkonnas). Puudega koolieelikute erilasteaias 33%, tavalasteaias 50%. Puudega lapse hooldajale, kes ei saa töötada lapse puude tõttu, maksame toetust ja tasume sotsiaalmaksu. Hooldajatoetuse saajaid 6 vanemat.

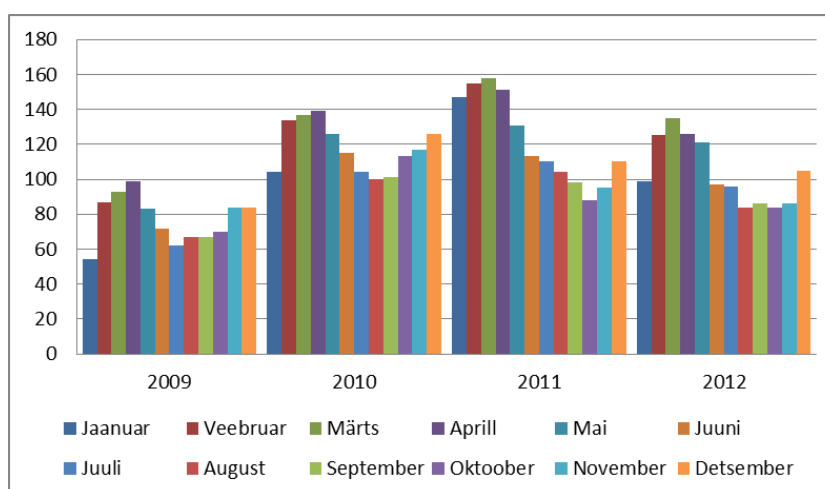

Joonis 30. Puuetega inimeste (16a ja vanemad.) arv Rapla vallas. Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

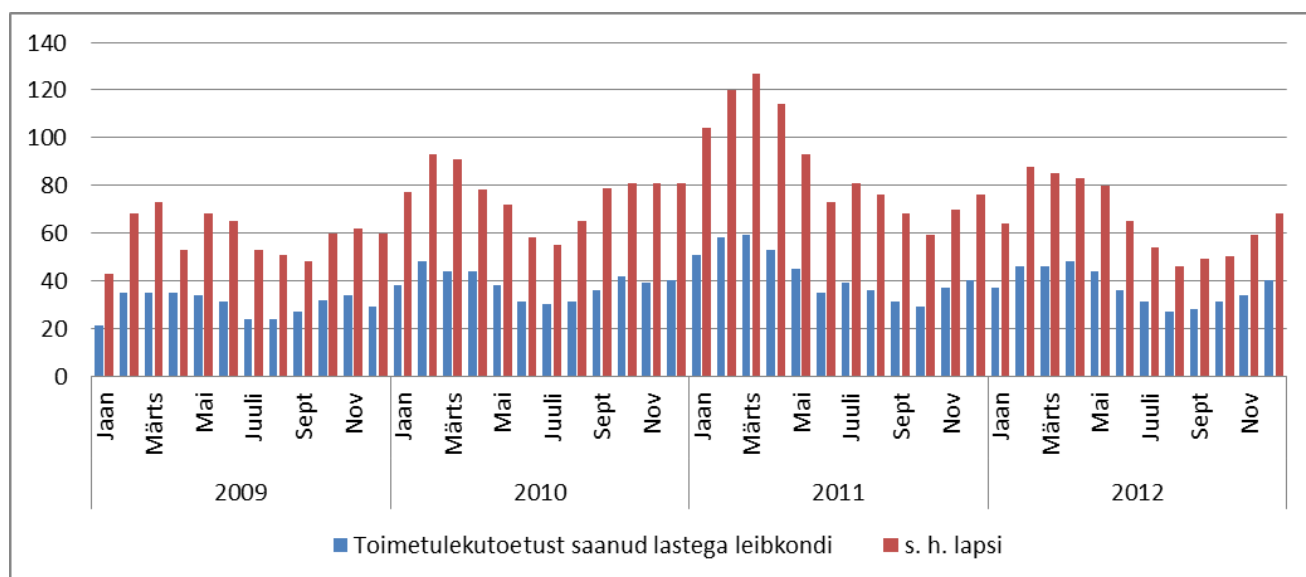

Joonis 31. Puuetega inimestele määratud hooldajate arv Rapla vallas. Allikas: Rapla Vallavalitsus

2.2.5. Vaesuses ja toimetulekuraskustes pered

Joonis 32. Toimetulekutoetus saanud leibkondade arv. Allikas: Rapla Vallavalitsus

Joonis 33. Toimetulekutoetus saanud lastega leibkondade arv. Allikas: Rapla Vallavalitsus

Pikaajalised toimetulekutoetuse saajad satuvad vaesustlõksu. Seepärast peetakse toimetulekutoetust saavate lastega leibkondade üle arvestust ja osutatakse neile täiendavat abi.

2.2.6. Erivajadusega lapsed

Üksikvanemaga peres kasvab erivajadustega lapsi 6. Sotsiaaleluruumis elab 1 erivajadusega laps. Toimetulekutoetust saavas peres elab 2 last. Vähekindlustatud peredes elab 10 erivajadusega last. Kooliealistest 1 õpib pimedate erikoolis, 1 Rapla Ühisgümnaasiumi toimetulekuklassis, 6 Raikküla Koolis.

Lastaiaelistest käib 7 erilasteaias „Pääsupesa“.

Erivajadustega laste ja perede võimalused kasutada spetsiaalselt neile pakutavaid teenuseid: Invaru müügipunkt, invatransport, eluaseme kohandamise toetus. Ülemaakondlikud teenused: nõustamiskomisjon, vaimupuudega laste erikoolitus, erilasteaed, toimetulekuklass, koolides tugiteenused (logopeed, psühholoogiline nõustamine).

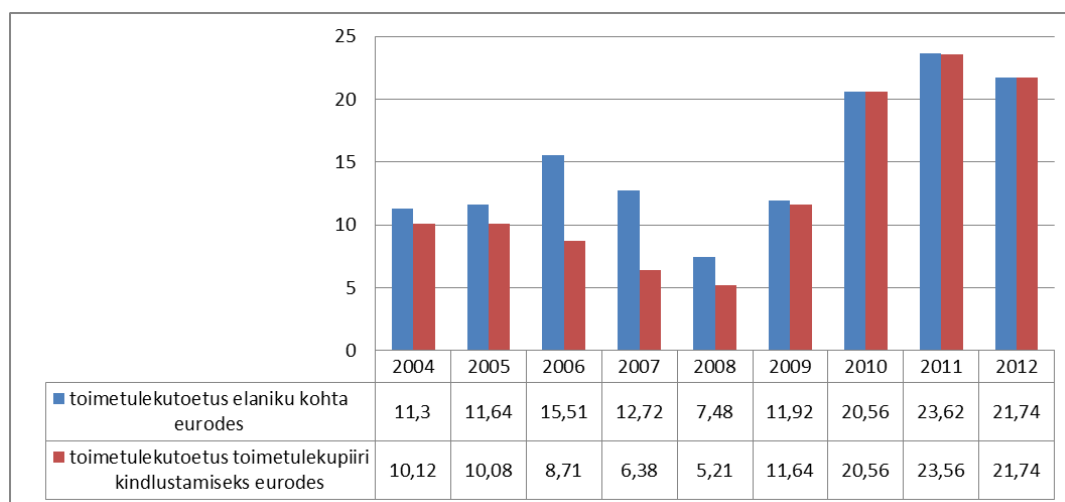
2.3. Võrdsete võimaluste tagamiseks olemasolevad meetmed

2.3.1. Toimetulekutoetused

Vaeus on oluline terviserisk. Allpooltoodud andmed annavad ülevaate vaesusriskis elavate inimeste hulgast ja toimetuleku toetuse vajaduse ulatusest.

Toimetulekutoetust saavate leibkondade arv kahanes majanduskasvu perioodil. Riigi poolt eraldatud vahendite raames oli võimalik maksta ka täiendavat toimetulekutoetust ja abistada enamus abivajajaid.

Viimastel aastatel makstakse toimetulekutoetust valdavalt toimetulekupiiri kindlustamiseks.

Joonis 34.

Välja makstud toimetulekutoetuseeurodes ühele elanikule aastas. Allikas: Rapla Vallavalitsus

2.3.2. Sotsiaaltoetused

Vaesuse leevendamiseks makstakse Rapla valla eelarvest makstakse järgmisi toetusi:

toetus õpilaste toiduraha kompenseerimiseks koolis;

toetus laste toiduraha kompenseerimiseks lasteaias;

laste toimetuleku tagamise toetus;

sünnitoetus;

toetus 1. klassi astujale;

täiendavad toetused.

Allikas: Rapla valla eelarvest sotsiaaltoetuste taotlemise, määramise ja maksmise kord

Tabel 7. Rapla valla poolt makstud toetused, saajate arv ja summad. Allikas: Rapla Vallavalitsus

Toetuse nimetus	2008		2009		2010		2011		2012	
	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa	Saajate arv	summa
Ühekordsed sotsiaaltoetused	14	803	450	13220	590	17448	740	21304	849	25834
Toiduraha	297	5873	650	12775		14747		14203		12472
Sünnitoetus	96	18023	96	18406	136	21857	83	15770	70	13300
1.klassi astuja toetus	91	11630	87	11120	96	10609	95	12350	84	10920
Puudega inimese elukoha kohandamine	7	5113	1	1917	4	1917	3	1917	2	2197

2.3.3. Sotsiaalteenused

Rapla valla poolt pakutavad erinevad sotsiaalteenused, mis parandavad inimeste toimetulekut.

Peamiseks sotsiaalteenuste osutaja on Rapla Hooldekeskus. Rapla Hooldekeskus on segatüüpi hooldekandeesutus, mis koosneb hooldekodust (statsionaarse hoolduse kohti 50), ema ja lapse toast, sotsiaalkorterist, päevakeskusest (asukohaga Kuusiku tee 5, Rapla ja Nurmenuku 1, Rapla), varjupaigast ning sotsiaalpindadest (asukohaga Tallinna mnt 10 ja Pargi 1, Alu alevik).

Osutatakse järgmisi teenuseid:

Koduhooletusteenus

Statsionaarne hooldus

Erihoolekandeteenus (toetatud elamine ja igapäevaelu toetamine)

Saunateenus eakatele ja puuetega inimestele

Invatransporditeenus

Pesumajateenus

Supiköök

Lisaks osutatakse veel:

Viipekeeletõlk (teenust pakutakse vastavalt vajadusele)

Võlanõustamine (teenust pakutakse vastavalt vajadusele)

Psühholoogiline nõustamine

Kokkuvõte: Vaesus on Rapla vallas suureks probleemiks, mida püütakse leevendada erinevate meetmetega. Rapla valla hoolekandesüsteem on välja arendatud. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalteenused on kogu valla ulatuses hästi kättesaadavad. Teenuste maht planeeritakse eelmise eelarveaasta taotluste ja sotsiaalregistris olevate abivajajate alusel.

2.4. Kaasatus kogukonna tegevustesse

2.4.1. Kogukonna motivaatorid

Tunnustuse liigid Rapla vallas on:

aukodanikuks nimetamine;

haridusauhinnaga "Rapla Rüblük" tunnustamine;

kultuuriauhinnaga "Valla Vedur" tunnustamine;

valla parimaks sportlaseks nimetamine;

majandusauhinnaga "Rapla Sild" tunnustamine;

sotsiaalvaldkonna "Elusa tule auhind";

valla tänukirjaga tunnustamine;

tiitliga "Rapla valla kaunis kodu" tunnustamine;

valla väikelaste sündide tähistamine;

valla eakate õnnitlemine sünnipäevadel valla õnnitluskaardiga;

vallavalitsuse hallatavate asutuste poolt antavad tunnustused.

Allikas: Rapla Vallavolikogu määrus nr 16, 19.12.2008 ja nr 3 08.02.2010.

2.4.2. Elanike kaasamine

Elanike informeerimine toimub kaks korda kuus (varem üks kord kuus) ilmuva vallalehe Rapla Teataja ning pidevalt valla kodulehe www.rapla.ee ja kohalike külavanemate, „sädeinimeste“ jt võtmeisikute kaudu.

Külade ja piirkondade esindajad on valla tegemistesse kaasatud läbi volikogu ning volikogu komisjonide (kuhu kuulub peale volikoguliikmete ka teisi oma ala asjatundjaid). Lisaks tegutsevad vallavalitsuse tugistruktuuridena tervise-, kultuuri- ning spordinõukogu, kuhu on osalema kutsutud

vastavate alade spetsialistid. Nõukogud vaatavad läbi valdkonna projektitaotlusi, teevad ettepanekuid valdkonna õigusaktide, arengu, rahastamise jms osas. Nõukogud käivad koos vähemalt 4 korda aastas. 2007. aastal loodi Rapla Vallavalitsuse juurde tervisenõukogu, mille juhtimisel toimusid vallas tervisedenduslikud tegevused ning vähesel määral on tegeletud ka tervisepoliitikaga.

2011. aasta kevadel asutati Rapla valla noortest koosnev esinduskogu - Rapla Valla Noortevolikogu (edaspidi RVNV), mis tegeleb noorte seisukohtade väljaselgitamisega valla elu ja Rapla valla õigusaktide suhtes ning nende esitamisega vallavolikogule ja vallavalitsusele.

RVNV tegevusvaldkonda kuulub:

- 1) noorsootöös osalemine;
- 2) noorsootöö koordineerimisele kaasaaitamine;
- 3) noorte huvide kaitsmine ja esindamine;
- 4) noorte osaluse suurendamine valla elu koordineerimisel;
- 5) RVNV liikmete koolitused;
- 6) kodanikualgatuse arendamine;
- 7) koostöö teiste valdade noorte volikogudega.

Valla elanikel on võimalus osaleda ja teha ettepanekuid valla arengukava, üldplaneeringu, detailplaneeringute, oluliste ehitusobjektide eskiiside jm dokumentide koostamisel ja muutmisel - avalike väljapanekute ja avalike arutelude kaudu. 2005. aastal koostati vallavalitsuse eestvedamisel ja konsultantide abil ning piirkondade esindajate osalusel Kuusiku, Kodila, Hagudi, Alu ja Rapla piirkondade arengukavad, kuhu pandi kirja piirkondlikud vajadused ja arengusuunad. Valla uue üldplaneeringu koostamise raames toimusid samuti mitmed koosolekud kantides ning ka ankeetküsitlus, kus elanikud said avaldada arvamust ja teha ettepanekuid.

Küla ja kantide elu edendamine

2005. aastal koostati vallavalitsuse eestvedamisel ja konsultantide abil ning piirkondade esindajate osalusel Kuusiku, Kodila, Hagudi, Alu ja Rapla piirkondade arengukavad, kuhu pandi kirja piirkondlikud vajadused ja arengusuunad. 2011. aastal uuendati Leader projekti abiga neid arengukavasid, loodi süsteem kantide kaasarääkimiseks läbi sidusrühmade. Kantide arengukavad on valla arengukava juurde kuuluvad dokumendid, mida uuendatakse igal aastal.

2009. aastal loodi seltsing Rapla Valla Külade Kogu, millest kasvas välja MTÜ Rapla Valla Külade Ühendus (2011). Külade ühendusse kuuluvad iga valla kandi esindajad (5) ning ühenduse eestvõtmisel on ellu viidud mitmed arendusprojektid, tänu millele on külade aktiivsus tõusnud. Loodud on mitmed traditsioonid (külade kokkutulek, külade tänuüritus) ning läbi MTÜ on olnud küladel suuremad võimalused valla arengus kaasa rääkida.

Rapla vallas on 13 ametlikku külavanemat, 10 formaalset külade ühendust (MTÜ või seltsing), 13 naabrivalvesektorit ja 13 küla on liitunud ühendusega (külade aktiivsus on erinev, kõik võimalused on kasutusel ainult viies külas – Kuusiku, Rõa, Sikeldi, Uusküla ja Nõmme).

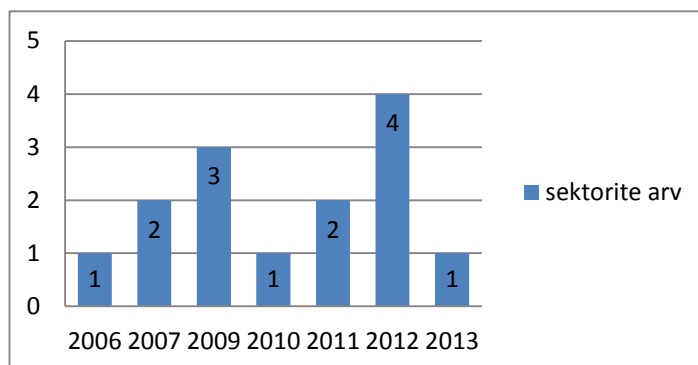
Tabel 8. Küla ja kantide elu edendamine

	Küla	Ametlik külavanem	MTÜ	Seltsing	Naabrivalve sektor	Rapla Valla Külade Ühenduse liige
1	Alu					
2	Alu-Metsküla	x				
3	Kalevi					
4	Aranküla					
5	Hagudi alevik					
6	Hagudi küla				2012	x
7	Iira					
8	Juula					
9	Kelba	x			2011	
10	Kodila	x	x			
11	Kodila-Metsküla					
12	Koigi					
13	Kuku					
14	Kuusiku	x	x		2012	x
15	Kuusiku-Nõmme		x			x
16	Kõrgu					
17	Lipstu					
18	Mahlamäe					
19	Mõisaaseme				2011	x
20	Mällu					
21	Nõmme	x		x	2012	x
22	Oela	x	x			x
23	Ohulepa					
24	Oola					x
25	Palamulla				2007	x
26	Purila	x	x		2013	x
27	Raka	x				x
28	Rapla linn				2006 (1)	
29	Ridaküla					
30	Rõa	x	x		2009	x
31	Seli					
32	Seli-Nurme					
33	Sikeldi	x		x	2012	x
34	Sulupere				2010	
35	Tapupere					
36	Tuti					
37	Tõrma					
38	Uusküla	x	x		2009 (2)	x
39	Valtu	x	x		2007	
40	Väljataguse	x				
41	Äherdi					
42	Ülejõe					
		13	8	2	14	13

2.4.3. Naabrivalve piirkondade arv

Rapla vallas loodi esimesed naabrivalve sektor 16.10.2006 aastal. Tänapäevaks tegutseb Rapla vallas 13 sektorit.

- Tallinna mnt. 43 sektor loodi 16.10.2006 aastal. Tallinna mnt. 43 sektori moodustab Tallinna mnt. 43 tänava kortermaja. Naabrivalvesse kaasati 30 kodu.
- Palamulla sektor loodi 26.03.2007 aastal. Palamulla sektori moodustavad Rapla valla Palamulla küla talud. Naabrivalvesse kaasati 8 kodu.
- Valtu sektor loodi 11.08.2007 aastal. Valtu sektori moodustavad Rapla valla Valtu küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 61 kodu.
- Uusküla-Kullerkupu sektor loodi 19.08.2009 aastal. Uusküla-Kullerkupu sektori moodustavad Uusküla ja Kullerkupu tänava elamud. Naabrivalvesse kaasati 10 kodu.
- Rõa sektor loodi 07.10.2009 aastal. Rõa sektori moodustavad Rõa küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 17 kodu.
- Uusküla sektor loodi 07.10.2009 aastal. Sektori moodustavad Uusküla Kallaku ja Tamme tn. elamud. Naabrivalvesse kaasati 11 kodu.
- Sulupere sektor loodi 16.06.2010 aastal. Sektor koosneb Kopramäe ja Rebase tn majadest. Naabrivalvesse kaasati 12 kodu.
- Mõisaaseme sektor loodi 20.07.2011 aastal. Sektori moodustavad Mõisaaseme ja Koigi küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 12 kodu.
- Kelba sektor loodi 12.10.2011 aastal. Sektori moodustavad Kelba küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 5 kodu.
- Sikeldi sektor loodi 06.03.2012 aastal. Sektori moodustavad Sikeldi küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 26 kodu.
- Hagudi sektor loodi 16.11.2012 aastal. Sektori moodustavad Hagudi küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 12 kodu.
- Nõmme sektor loodi 30.11.2012 aastal. Sektori moodustavad Nõmme küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 10 kodu.
- Kuusiku sektor loodi 21.12.2012 aastal. Sektori moodustavad Kuusiku küla elamud. Naabrivalvesse kaasati 18 kodu.
- Purila sektor loodi 14.11.2013 aastal. Sektori moodustavad Purila küla Aia ja Tamme tee tänava elamud. Naabrivalvesse kaasati 11 kodu.

Joonis 35. Naabrivalve sektorite loomine vallas aastate lõikes. Allikas: Rapla Vallavalitsus

2.4.4. Kultuurielus osalemise ja tarbimise võimalus

- **Rapla Kultuurikeskuses** näidatakse igal neljapäeval (v.a suvekuudel) suures saalis kino.

Teatrietendused toimuvad vähemalt üks kord kuus, kuid vahel ka tihemini. Näiteks 2012. aastal pakuti rahvale vaatamiseks 6 professionaalse teatri etendust (Rakvere Teater, Vana Baskini Teater jt), 5 lasteetendust ja 3 kohalike näiteringide etendust. Erinevas vanuses inimestel on mitmeid võimalusi tegeleda mitmete huvialadega: laulda, tantsida, näidelda erinevates kollektiivides jpm. Iga nädalaselt harjutavad kultuurikeskuses naiskoor Õnnehein, naisrahvatantsurühm Eideratas, seltskonnatantsurühm Seeniorid, naisrahvatantsurühm Talutütred, segakoor Härmaline, naisansambel Meelespea, ansambel Tungaltera, naisansambel Viisikera, Alu rahvatantsurühm Kuremari, Alu Noorte Rahvatantsurühm, Alu Segarühm. Lisaks kasutasid kultuurikeskuse ruume naisrahvatantsurühm Linda, segakoor Cantus, segakoor Maarja, Rapla Pasunakoor, Riinimanda näitering, Rapla Poistekoor, Raplamaa Noorte Meeskoor, liikumiskunsti ja moeshow stuudio Julie Stinette.

- Pikaajalised traditsioonid on Pereklubil ja Vikerkaarklubil (eakad).

➤ Vallas on 5 **raamatukogu**: Rapla Keskraamatukogu, Alu, Kodila, Hagudi ja Kuusiku raamatukogud, milledes toimub samuti elanikkonnale palju kultuuriüritusi. Pidevalt uuenevaid näitusi on võimalik vaadata keskraamatukogus ning kultuurikeskuse Rütmani galeriis. Suuremate külade kultuurialast tegevust koordineerivad külavanemad.

➤ Rapla vallas tegutseb palju erinevaid ühendusi - klubisid, MTÜ-sid, seltsinguid, laulukoore, tantsu- ja näiteringe erinevates vanustes inimestele.

Sportimisvõimalusi pakuvad Tantsustuudio Flex ja Tantsuklubi Mustang, ATO Spordiklubi, Raplamaa Jalgpallikool, orienteerumisklubi Orvand; Rapla Invaspordi Klubi Refleks, kergejõustikuklubid Rapla Jooksuklubi ja Raplamaa Kergejõustikuklubi, Rapla Spordiveteranide Koondis; Rapla Korvpallikool; Rapla Maleklubi, ekstreemspordiklubi Rapla X-Perience Team, Raplamaa Rattaklubi, Rapla Sulgpalliklubi Valge Hani, Marikas Tantsu ja Moekool, Alu Spordiklubi jt. Kõigil on võimalik kasutada sportimiseks Rapla Sadolin Spordihoonet ja Vesiroosi Terviserada.

- Rahvatervise teemadel on vallas järgmised MTÜd:

Sotsiaalhoolekanne: Raplamaa Lasterikaste Perede Ühendus, Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koda, Rapla Linna Puuetega Inimeste Selts, Raplamaa Naiste Varjupaik, Raplamaa Turvapere, Raplamaa Vaimupuudega Inimeste Tugiühing;

Haiguseltsid: Eesti Tsöliaakia Selts; Eesti Vaegkuuljate Ühingu Rapla Selts, Raplamaa Diabeetikute Selts;

Tervishoid: Raplamaa Perearstide Selts, Rapla Maakonna Tervishoiutöötajate Ametiühingute Liit;

Tervisedendus: Eesti Tervisedenduse Ühing, Rapla Noorte Nõukoda, Ole Julge (turvalisuse edendamise), Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus, Ellu, Eesti Punase Risti Raplamaa Selts.

Muud seltsingud: Vesivõimlejad, Rapla Linna Pensionäride Seltsing

Kokkuvõtte: Rapla vallas on mitmekesiseid ühendusi ja hulgaliselt võimalusi tegeleda hobide ja huvialadega nii noortel, täiskasvanutel kui eakatel. Järjest populaarsemaks on muutunud naabrivalve ja külaliikumine. Omavalitsus on pakkunud suurel hulga võimalusi osaleda ka vallaelus kaasaraäkimisel. Võimaluste kasutamisel on arenguruumi.

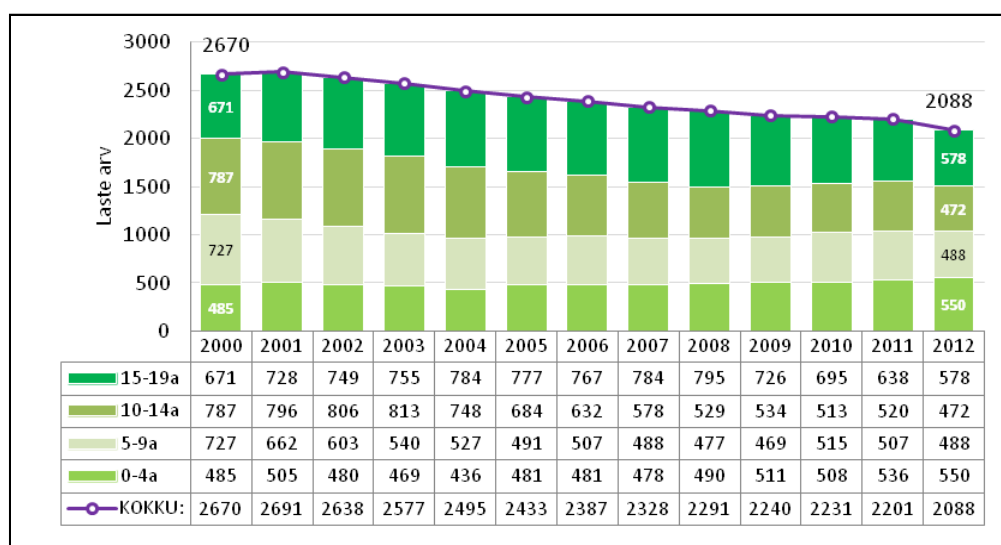
Rapla vallas on valitud külavanemad (13 külas) ja loovad võrdsed võimalused maapiirkonnas.

3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

3.1. Õpilaste arv haridusasutustes

Võrreldes 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduste andmetel koostatud rahvastikupüramiide (ptk 1.2.), võib näha, et elanike kõikidest vanuserühmadest vähenes kõige enam rahvastik 5-19-aastaste osas.

Jooniselt on näha, et perioodil 2000-2012 on ainsana kasvanud 0-4-aastaste laste arv (65 võrra). Samas on langenud 5-9-aastaste arv 239, 10-14-aastaste arv 315 ning 15-19-aastaste arv 93 võrra. 0-19-aastaste laste ja noorte koguarv on langenud 2670-lt 2088-ni (582 võrra).

Joonis 36. Laste arv omavalitsuses. Allikas: Statistikaamet.

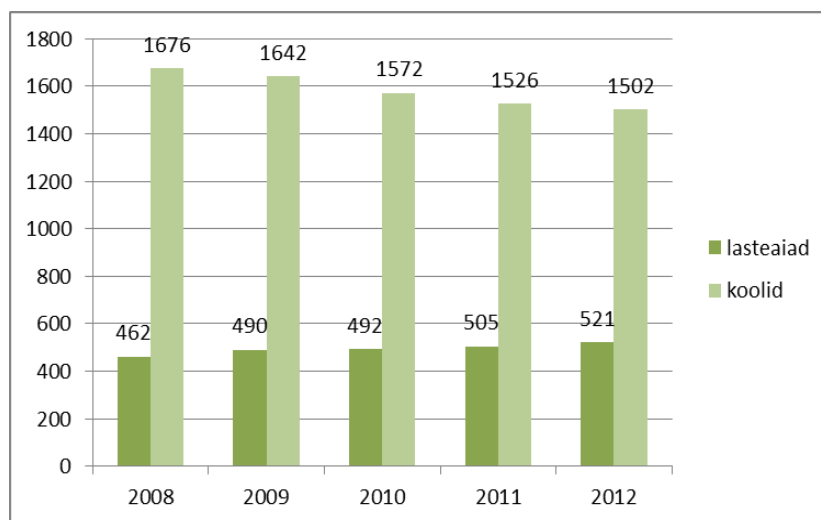
Rapla vallas on kolm põhikooli, neist üks 1.-4.klassiga ja kaks 1.-9.klassiga ja kolm gümnaasiumi sh üks täiskasvanute gümnaasium. Lasteaiad on kõigis suuremates keskustes: Rapla linnas (4), Alus, Hagudis, Kuusikul ja Kodilas. Rapla Erilasteaias Pääsupesa töötab kaks tasandusrühma Rapla valla HEV lastele.

Tabel 9 . Laste arv 2012/2013 õppeaastal lasteaedades. Allikas: EHIS

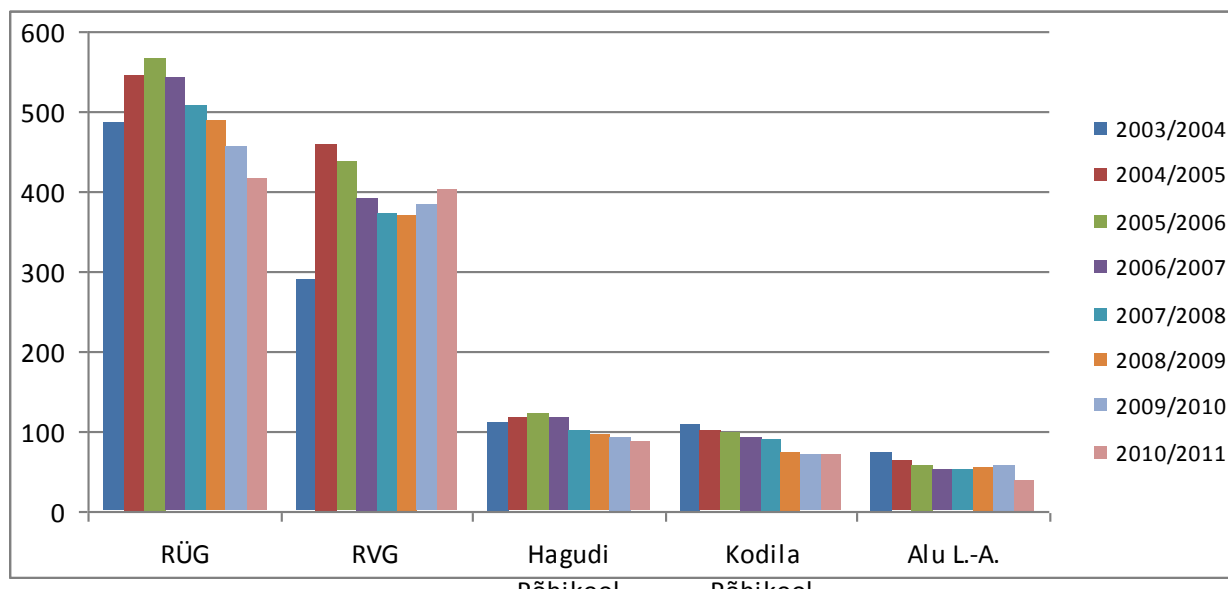
Koolieelsed lasteasutused	Rühmade arv	Laste nimes- tikuline arv	Koolieelikute arv
Alu Lasteaed-Algkool	4	79	13
Hagudi Põhikool	2	36	5
Kodila Põhikool	2	26	7
Kuusiku lasteaed Tareke	1	20	2
Rapla Erilasteaed Pääsupesa	2	24	6
Rapla Lasteaed Kelluke	4	82	21
Rapla Lasteaed Naksitrallid	6	125	21
Rapla Lasteaed Päkapikk	6	134	25
Kokku:	27	526	100

Tabel 10. Laste arv 2012/2013 õppeaastal koolides. Allikas: EHIS

Koolid	Põhikooli osas laste arv	Gümnaasiumi osas laste arv	Laste kokku arv
Rapla Ühisgümnaasium	401	140	541
Rapla Vesiroosi Gümnaasium	419	170	589
Rapla Täiskasvanute Gümnaasium	38	172	210
Hagudi Põhikool	77		77
Kodila Põhikool	49		49
Alu Algkool	38		38
Kokku:	1022	482	1504

Joonis 37. Laste arv lasteaedades ja üldhariduskoolides. Allikas: EHIS

Joonis 38. Laste arv Rapla valla koolide kaupa 2003-2011. Allikas Rapla Maavalitsus

Kokkuvõte: Rapla vallas on lastel head võimalused kasvada ja õppida. Lasteaegades laste arvu suurenemine tuleneb rühmades laste arvu tõstmisest lubatud maksimumini. Koolides on laste arvud vähenenud kuid klassikomplektid mitte. Lasteaia kohti jätkub kõigile valla 3.-7. aastastele lastele. Rapla linnas on aga vaja avada lisaks üks kuni kaks sõimeealiste laste rühma või korraldada munitsipaalasutusest päevahoid.

Raplas valla koolide 1504-st õpilasest on meie valla lapsi 1105. Rohkem on mujalt valdade lapsi gümnaasiumiastmes. Lasteaegades on lapsi kokku 526, neist meie valla lapsi 518.

Vallas antava haridusega võib rahul olla. Õpetajad on olemas ja teevad oma tööd hästi. Kuuest koolist neli töötavad heades või väga heades tingimustes, kaks kooli ootavad renoveerimist. Lasteaegades on olukord kehvem, kõigis asutustes oodatakse vähemal või rohkemal määral renoveerimisi. Prioriteetsed lahendused on plaanis Kuusikul ja Alus.

Tänu Rapla Täiskasvanute Gümnaasiumile saavad oma haridusteed lõpetada lisaks Rapla valla noortele ka (68%) õpilased väljastpoolt valda.

Laste arvu vähenemine on peatunud, kooli asub igal järgneval seitsmel aastal õppima 100-120 last. Rapla valla koole ei ole plaanis likvideerida. Ümberkorralduste alused on hariduse arengkavas olemas. Ümberkorraldused on juba tehtud Kodila Põhikoolis, mis muutub mõne aasta pärast 1.-4.klassiga põhikooliks. Alus töötab 1.-4.klassi HEV õpilastele väikeklass, juurde on vaja 5.-9.klassi HEV õpilastele väikeklassi.

3.2. Probleemsed noored

3.2.1. Koolikohustuse täitmine

Kõik lapsed on seaduse järgi koolikohustuse täitjad. EHIS-e andmetel on õpilasi, kes ei ole ühegi kooli nimekirjas ja otsingud infosüsteemis saavad alati tagasiside välismaale õppima asumise kohta seoses pere elukoha vahetusega välisriiki. Lapsed, kel on probleeme kodukohajärgses koolis, suunatakse väiksemasse põhikooli.

3.2.2. Noorte süüteod

Kirjeldavad alaealiste komisjonis arutatud juhtumite arvu aastate lõikes, laste vanuselist jaotust, esma- ja korduvjuhtumite osakaalu.

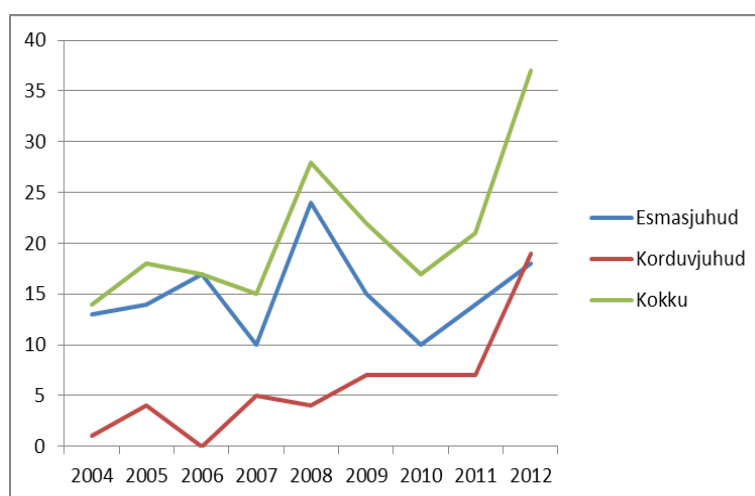
Tabel 11. Alaealiste komisjonis arutatud esma- ja korduvjuhtude arv vanuse ja aastate lõikes Allikas Rapla maakonna alaealiste komisjon

lapse vanus aastates		7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
2004	Esmasjuhud	0	1	1	0	2	0	1	1	0	5	2	0	0
	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
	Kokku	0	1	1	0	2	0	1	1	0	6	2	0	0
2005	Esmasjuhud	0	1	1	0	2	0	6	0	0	3	1	0	0
	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0
	Kokku	0	1	1	0	2	0	7	2	0	4	1	0	0
2006	Esmasjuhud	0	0	0	0	2	0	0	2	3	8	2	0	0

	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kokku	0	0	0	0	2	0	0	2	3	8	2	0	0
2007	Esmasjuhud	0	0	0	0	1	1	1	0	3	1	3	0	0
	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	1	0	0	1	3	0	0	0
	Kokku	0	0	0	0	1	2	1	0	4	4	3	0	0
2008	Esmasjuhud	1	3	0	0	2	3	2	3	5	1	4	0	0
	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0
	Kokku	1	3	0	0	2	3	5	4	5	1	4	0	0
2009	Esmasjuhud	0	1	0	1	1	2	7	1	0	1	1	0	0
	Korduvjuhud	0	0	1	0	0	1	1	2	0	0	2	0	0
	Kokku	0	1	1	1	1	3	8	3	0	1	3	0	0
2010	Esmasjuhud	0	0	0	1	2	1	4	0	1	1	0	0	0
	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	0	3	2	0	1	1	0	0
	Kokku	0	0	0	1	2	1	7	2	1	2	1	0	0
2011	Esmasjuhud	0	0	2	0	0	2	8	0	0	2	0	0	0
	Korduvjuhud	0	0	0	0	0	0	3	1	2	1	0	0	0
	Kokku	0	0	2	0	0	2	11	1	2	3	0	0	0
2012	Esmasjuhud	3	7	0	0	1	1	1	1	3	1	0	0	0
	Korduvjuhud	0	1	0	0	1	8	4	2	0	1	2	0	0
	Kokku	3	8	0	0	2	9	5	3	3	2	2	0	0

Tabel 12. Alaealiste komisjonis arutatud esma- ja korduvjuhtude arv aastate lõikes

Aasta	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Esmasjuhud	13	14	17	10	24	15	10	14	18
Korduvjuhud	1	4	0	5	4	7	7	7	19
Kokku juhte	14	18	17	15	28	22	17	21	37

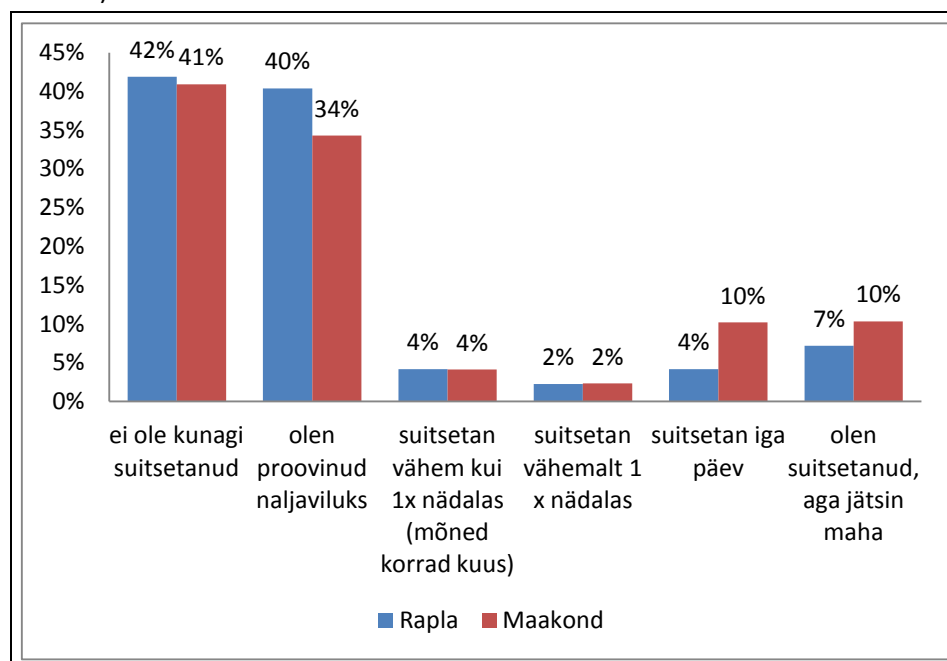
Joonis 39. Alaealiste komisjonis arutatud esma- ja korduvjuhtude arv aastate lõikes

Tendents juhtude arvu tõusule, korduvjuhtude osakaalu tõusule.

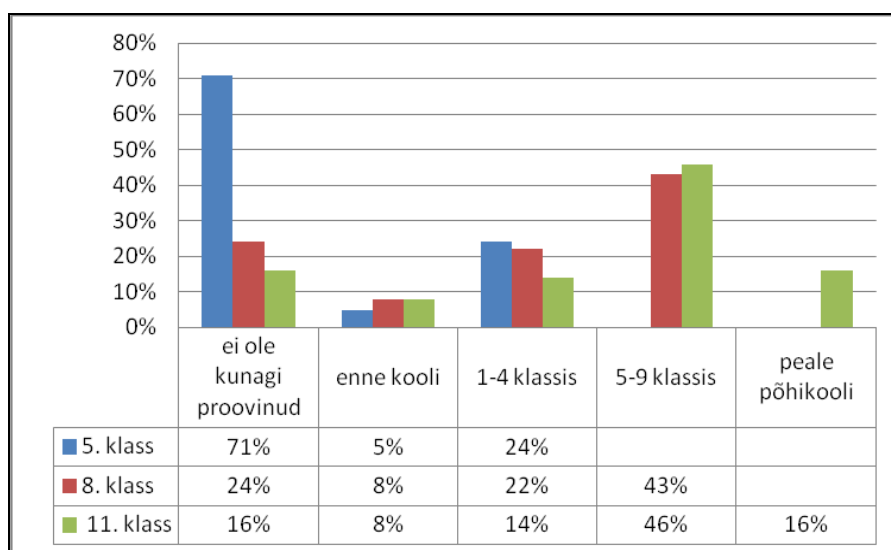
3.3. Õpilaste tervis, tervise- ja riskikäitumine

3.3.1. Sõltuvusained

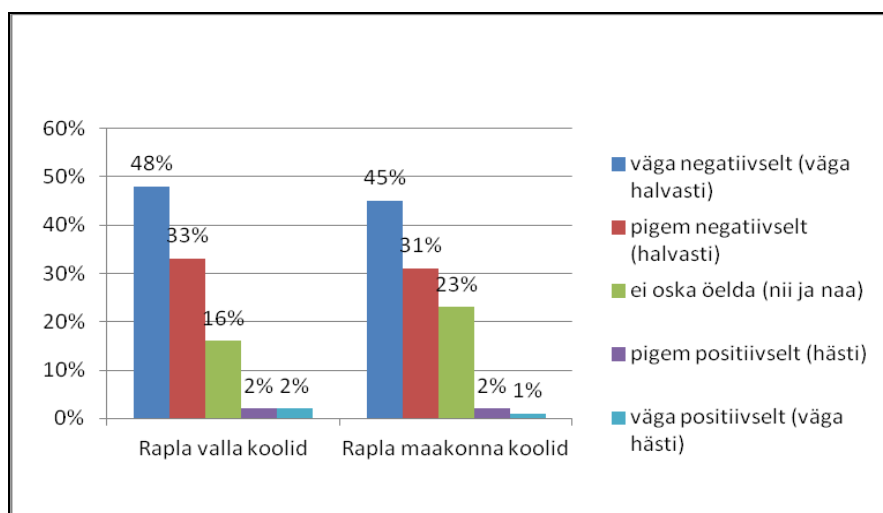
Uimastikasutuse küsitlust on tehtud Rapla maakonna õpilaste seas 2001. Aastast. 2013. Aasta kevadel viidi läbi viimane uuring. Rapla vallas osalesid kõikide koolide 5., 8. ja 11. Klasside õpilased (va Rapla Täiskasvanute Gümnaasium), kokku osales uuringus 265 õpilast (Rapla ÜG 112, Rapla VG 123, Hagudi PK 20, Kodila PK 10).

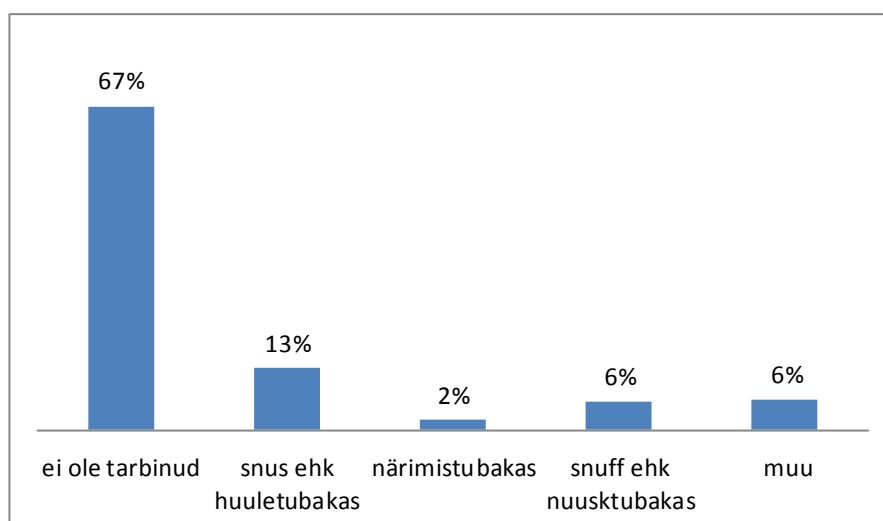
Joonis 40. Suitsetamine Rapla valla ja maakonna võrdluses kooliõpilaste seas 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 41. Suitsetamise proovimine Rapla valla kooliõpilaste seas 2006-2008 (%). Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 42. Suhtumine suitsetamisesse Rapla valla kooliõpilaste hulgas 2013.a.. Allikas: Rapla Maavalitsus

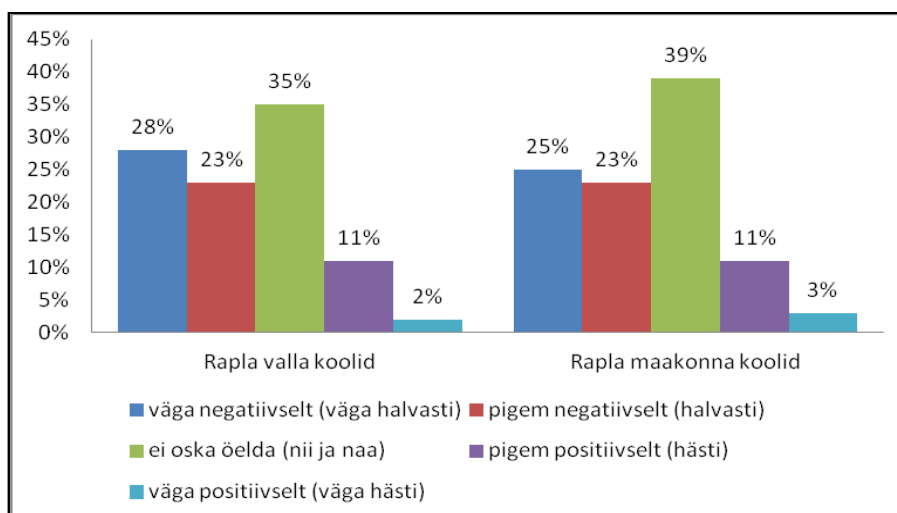

Joonis 43. Suitsuvaba tubakatoodete tarvitamine Rapla valla noorte hulgas 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Kokkuvõtte: Suitsetamisega seotud trendid on positiivsed- kõikides vanuserühmades maakonna lõikes on regulaarsuitsetamine vähenenud ja nende õpilaste arv, kes kunagi ei ole suitsu proovinud - tõusnud. Lisandunud on muidugi alternatiivtooted- küsitluses küsisime tubakavabade toodete kohta (kahjuks mitte E-sigareti ja vesipiibu kohta). Kõige populaarsem on huuletubakas, mida on kasutanud 13% küsitletutest (maakonnas 16%).

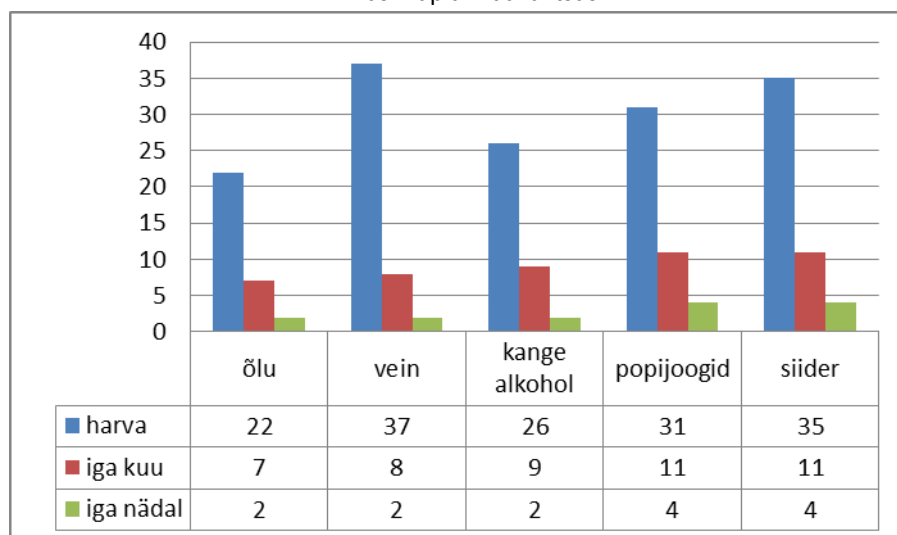
Rapla vallas on regulaarsuitsetajate hulk väiksem kui maakonnas keskmiselt- tõenäoliselt seetõttu, et Rapla vallas ei ole küsitatud Täiskasvanute Gümnaasiumi õpilasi ja kutsekoole meie vallas ei ole. Esimene suits suitsetatakse juba koolieelses eas ja ligi veerand lastest proovib suitsu ära algklassides. Seetõttu ei ole Suitsuprii klassi võistlus, mis algab 4.klassist sugugi mitte enneaegne teemaga teelemise aeg.

81% Rapla valla õpilastest suhtub suitsetamisesse väga halvasti või halvasti (maakonnas 76%) ning neid noori, kel ei ole konkreetset suhtumist välja kujunenud, on Rapla vallas ka vähem (16%) kui maakonnas keskmiselt (23%). Regulaarsuitsetajaid on Rapla valla koolides 10% ja maakonnas keskmiselt 16%.

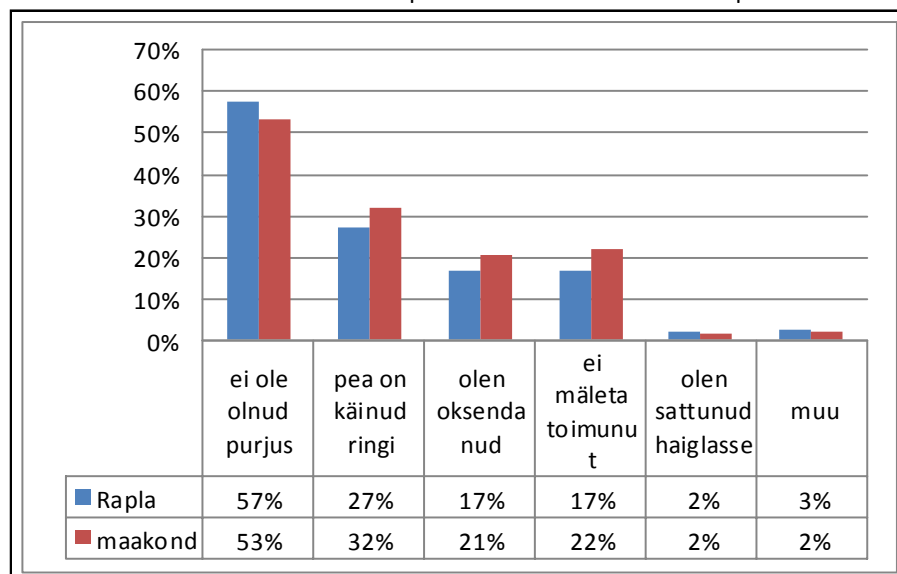

Joonis 44. Suhtumine alkoholi tarbimisse Rapla valla kooliõpilaste hulgas võrdluses maakonna andmetega 2013.

Allikas: Rapla Maavalitsus

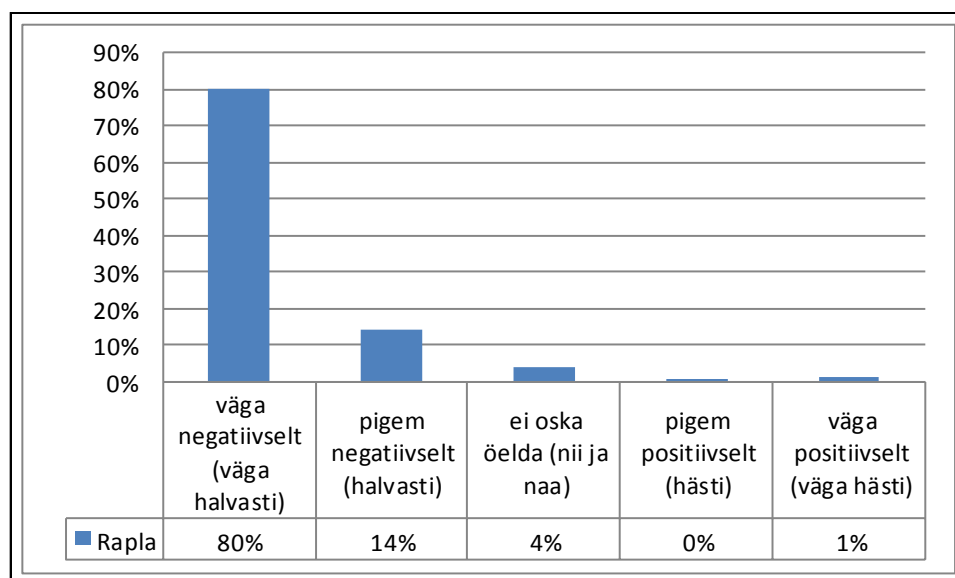

Joonis 45. Alkoholi tarbimine valla õpilaste seas 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

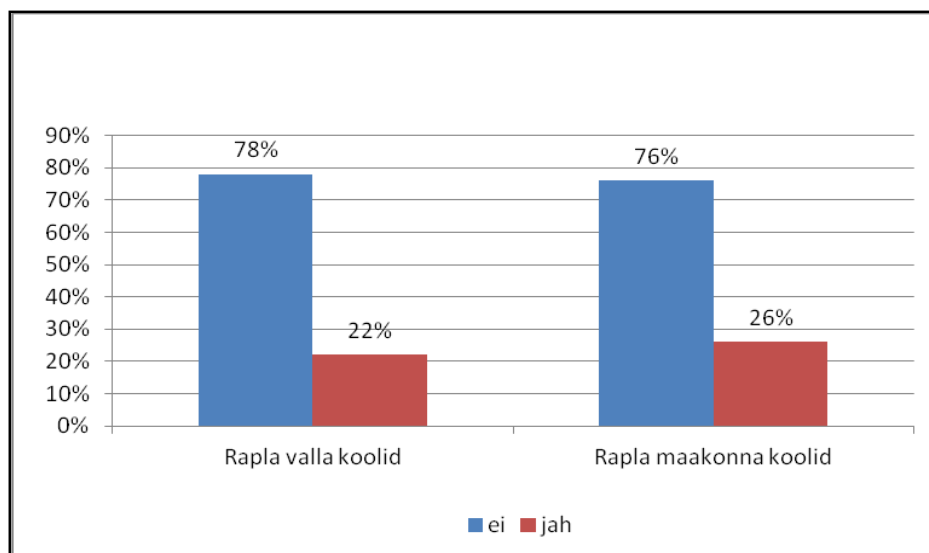

Joonis 46. Purjus oleks Rapla valla ja maakonna võrdluses 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

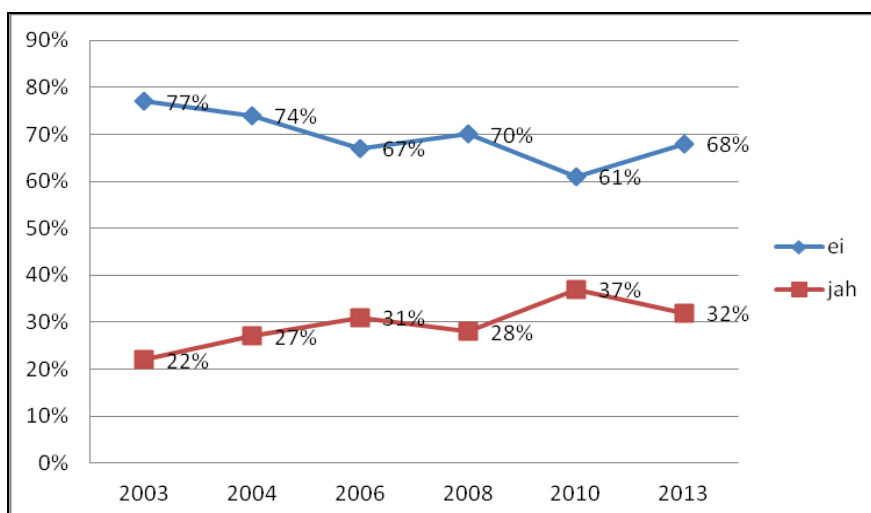
Kokkuvõte: ca 50% nii valla kui maakonna õpilastest suhtuvad alkoholitarbimisse negatiivselt. Oluline vahe tuleneb siin teiste sõltuvust tekitavate ainetega seetõttu, et alkoholipoliitika on Eesti riigis väga liberaalne, Tugeva alkoholimürgistuse on saanud paljud noored- 17% on oksendanud ja 17% on esinenud mäluauke. Haiglasse on sattunud 2% õpilastest. Võrreldes maakonna keskmiste tulemustega, on Rapla vallas need näitajad siiski natukene paremad. Igakuiseks tarbitakse enim lahjasid alkoholiseid jookse- kirevates pudelites alkoholikokteile (poijooigid) ja siidrit. Kanget alkoholi tarvitatakse harvem kui iga kuu (26% õpilastest).

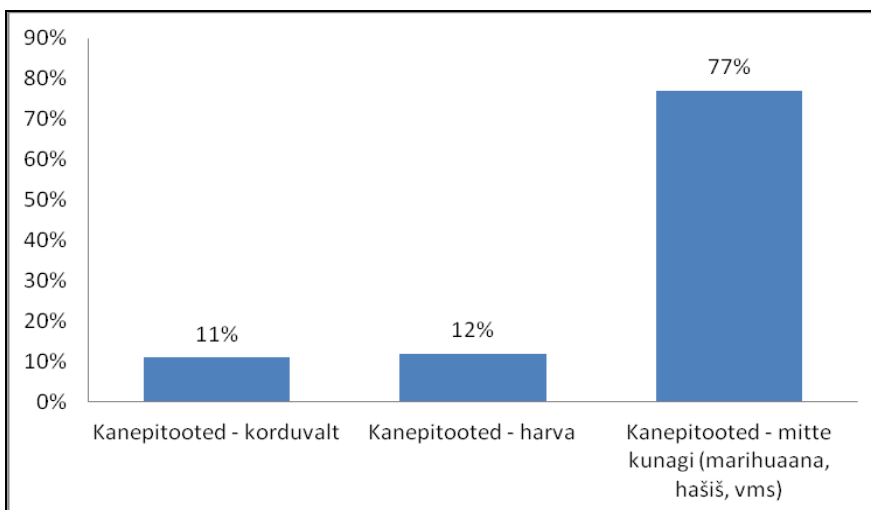
Joonis 47. Suhtumine narkootikumidesse valla kooliõpilaste 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 48. Narkootikumide pakkumine Rapla valla õpilastele võrreldes maakonnaga 2013

Joonis 49. Narkootikumide proovime Rapla maakonna 11. klassi õpilaste seas 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 50. Kanepitootete tarvitame Rapla valla õpilaste seas 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Kokkuvõte:

Suhtumine narkootikumidesse on reeglina noorte seas negatiivne (94%). Peamiselt proovitakse narkootilisi aineid põhikooli lõpus ja peale põhikooli. Narkootikume ei ole 88% Rapla valla ja Raplamaa noortest proovinud. Narkootikumide proovimine on ajas tasapisi tõusnud (2003 -9%, 2013 – 12%). Narkootikumide pakkumine on samuti ajas tasapisi tõusnud (2003 – 20%, 2013- 26%). Rapla vallas on narkootikumide pakkumise näitaja veidi väiksem kui maakonnas tervikuna (4% võrra).

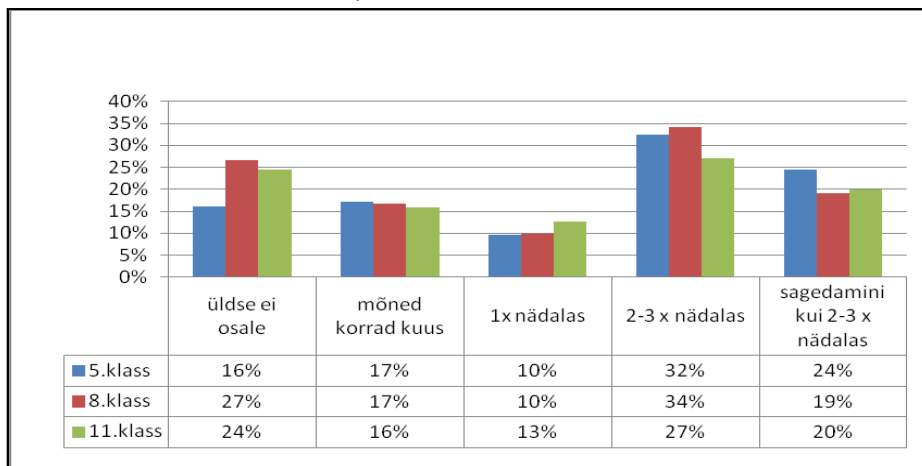
11.klasside õpilastest on maakonnas proovinud narkootikume 32% õpilastest, mis on mõnevõrra vähem kui 3 aastat tagasi(37%). Enimlevinud narkootiline aine on kanep ja kanepitooted (77% õpilastest ei ole kanepitooteid proovinud).

3.4. Olemasolevad võimalused laste vaba aja sisustamiseks

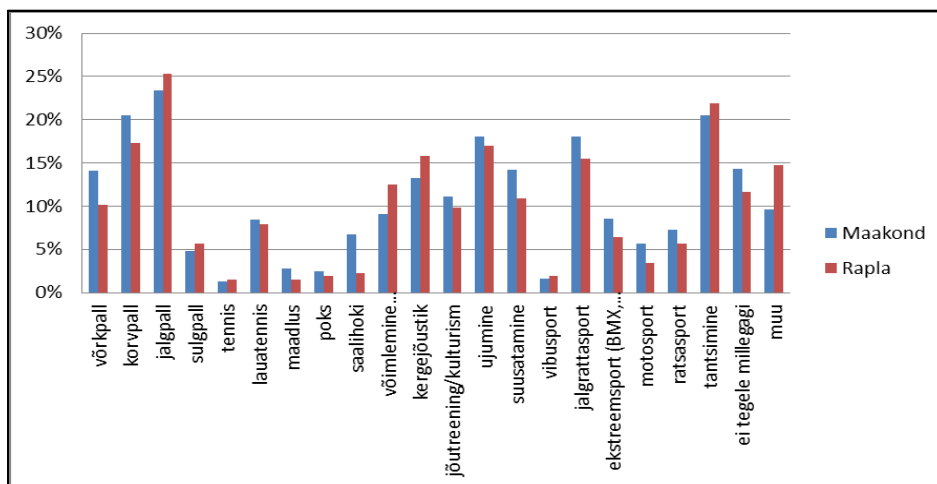
3.4.1. Laste ja noortega tegelevad asutused

Rapla vallas töötavad:

- 2 eraettevõttena perepäevahoidu, kokku 14 kohta;
- Huvijuhid töötavad viies koolis kuuest - kokku 3,0 ametikohta
- Huviringid töötavad kõigis koolide ja täiskasvanute gümnaasiumis - kokku 10,5 ametikohta ehk 231 ringitundi nädalas.
- Rapla Avatud Noortekeskus (1) Rapla linnas

Joonis 51. Spordi- ja huvialaringides osalemine Rapla vallas klasside lõikes 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Joonis 52. Sporditreeningutel osalemine maakonna ja valla võrdluses 2013.a. Allikas: Rapla Maavalitsus

Rapla vallas on populaarseimad alad jalgpall (25%), tantsimine (22%), korvpall (17%), kergejõustik (16%) jalgrattasport (15%) ja erinevad võimlemistreeningud (12%). Maakonnaga võrdluses on rohkem populaarsed kui maakonnas keskmiselt jalgpall ja tantsimine ning kergejõustik. Vähempopulaarsed aga näiteks saalihoki ja motosport, mis on kindlasti võimaluste taga kinni kui et huvi taga.

Tabel 13. Rapla noortekeskused külastuste arv. Allikas: Rapla Vallavalitsus

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Päeval kohal noori	28	22	21	14	21	33	16
Külastusi kokku	1 918	5 544	4 470	3 212	4470	7032	2 406

Rapla Avatud noortekeskus on avatud noorsootöö meetodil tegutsev noorsootööasutus. Keskuse eesmärgiks on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda.

Huvikoolid: Rapla Muusikakoolis õppis 2012/2013 õppeaastal 135 õpilast (neist 9% teistest valdadest). Muusikakoolis õpitavad erialad: klaver, akordion, viiul, tšello, klassikaline kitarr, flööt, plokkflööt, klarnet, vaskpillid ja löökpillid. Koolis töötavad ka muusikakollektiivid: flöödiansamblid, viiuliansamblid, tšelloansambel, akordioniansambel, löökpillideansambel, sümfoniettaorkester, saksofoni kvartett. Rapla Huvikoolis õppis 2012/2013 õppeaastal 115 õpilast (neist 28 teistest valdadest): Rapla Laulustuudios 94 ja Rapla Õmbustusstudio 21 õpilast.

Noorte spordiõppega tegelevad valla rahastusel 11 spordiklubi.

Tabel 14. Spordiõppes olevate õpilaste arv. Allikas: Rapla Vallavalitsus

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Spordiõppes õpilasi	367	359	312	310	326	358

Valla piires teenust pakkuvad kasu(hooldus)- ja tugipered: eestkosteperesid 13, hooldusperesid 2.

3.4.2. Kooli/lasteaia terviseteenuse olemasolu

Koolitervishoid. Rapla Ühisgümnaasiumis ja Rapla Vesiroosi Gümnaasiumis on ametis õppetööperioodil kooliõde. Kodila, Hagudi ja Alu koolides teenindab lapsi Haigekassaga lepingulises suhtes olev kooliarst. Rapla linna lasteaedades tervishoiutöötajaid tööl ei ole va erilasteaias Pääsupesa, seal on tervishoiutöötaja rakendatud. Tervishoiuteenused on Rapla linnas lastele ja õpilastele hea kättesaadavusega. Juurde on vaja lasteaiarühma liit- ja raske puudega lastele.

Tugiteenused

Rapla valla koolides on:

- ✓ sotsiaalpedagoogi ametikohti 2,0; neist täidetud 2,0;
- ✓ psühholoogi ametikohti 2,25; neist täidetud 1,25;
- ✓ logopeedi ametikohti 3; neist täidetud 1,5.

Rapla valla lasteaedades on logopeedi ametikohti 3,0; neist täidetud 2,0.

Konkursid on korraldatud, aga kandideerijaid ei ole.

Laste ja noortega seotud nõustamised

- ✓ omavalitsus toetab Rapla Maakonna Psühholoogiateenistust (2 psühholoogi) ja Rapla noorte nõustamiskeskust (1 psühhoterapeut) ning maakonna usaldustelefoni aastaringselt.

- ✓ laste ja noorte probleemide juhtumipõhiseks võrgustikutöoks toimib nõustamiskeskuste ja vallavalitsuse sotsiaaltöötajatest koosnev komisjon, mis käib alates 2003.aastast koos kord kuus.
- ✓ Amor kabinetis erapolikliinik Praxise juures toimub seksuaalkasvatustlik nõustamine Naistearsti – seksuaalterapeudi poolt.
- ✓ karjääri- ja õppenõustamise teenust pakub valla hallatavate asutuste lastele, õpilastele, nende vanematele ja töötajatele Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskus. Õppenõustamine on laste, vanemate ja lastega töötavate isikute nõustamine lapse võimete ja arenguvõimaluste väljaselgitamisel ning õppimise või käitumisega seotud probleemide ennetamisel ning lahendamisel. Keskuses töötavad psühholoog, logopeed ja sotsiaalpedagoog.

Allikas : Rapla Vallavalitsus

3.4.3. Kohaliku omavalitsuse initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust

- **Koolitoit** on põhikooli õpilastele tasuta, gümnaasiumis maksab õpilane toidukulu 17 krooni päevas.
- **Pikapäevarühmad** toimivad kõikide koolide juures.
- **Ujumisõpe.** Valla koolide II klassi õpilased (Rapla VG-s III kl õpilased) saavad ujumiseõpet Valtu Spordimaja ujulas. Valla poolt tasutakse transpordikulud.
- **Õpilasmalev** on Rapla vallas suviti tegutsenud aastast 2006. Viimastel aastatel osaleb malevas 6 rühma – Raplas 4 x 15 noort; Kodilas 15 ja Hagudis 15 last.

Tabel 15. Õpilasmalevas osalevate laste arv ja eelarve. Allikas: Vallavalitsus

	2010	2011	2012
Eelarve	13 673	10 611	9 023
Lapsi	90	90	90

- **Alushariduses õppekavavälised tegevused** on spordiringid ja laulu-ning tantsuringid lasteaedade juures, need on lastele tasuta.
- **Lasteaiakohti** on puudu alla 3.a. lastele. Järjekorrad on minimaalsed (kuni 5 last ühes lasteaias). Järjekorras olemise aeg on üldjuhul 1 aasta. Vajadust lasteaiakohtade järele aitab vähendada Alu Lastead-Algkooli töö ümberkorraldus - 2010/2011 õppeaastast on kool 4-klassiline. Vabanevate ruumide võrra laiendatakse lasteaeda.

Huviringid – tegutsevad valla kõikide statsionaarse õppega üldhariduskoolide juures.

3.5. Koolitoit

Rapla valla koolides saavad lapsed hästi süüa. Põhikoolides on sööjaid pea 100%, gümnaasiumi klassides 80-90%. Põhikoolides töötavad koolisööklad, kus kulud toidu valmistamisele on kooli eelarves. Suurtes koolides on toitlustamine lepinguga firma korraldada.

Koolisööklate materiaaltehnilised baasid on head ja sööklad on enamuses renoveeritud. Kokad on koolitatud ja muudatustele avatud. Enamus asutusi osaleb Koolipiima ja-puuvilja projektides.

Hügieenipidamise võimalused on igal pool head, kasutatakse vedelseebi- ja paberrätikute dosaatoreid. Menüüd on analüüsitud maakonnas moodustatud komisjoni poolt ja said hea hinnangu. Vajaka jääb magustoitade vaheldusrikkusest, puu- ja juurviljade osakaal on tublisti tõusnud.

Koolipuhvetid on kahes gümnaasiumis ja koolid teevad toitlustusasutusega koostööd. Müügil on puuviljad, juurviljad, salatid, võileivad jms. Värvainetega komme, energia- ja coca-cola jooke, kartulikrõpse ja hamburgerit koolipuhvetitest ei saa.

Allikas: Rapla Maavalitsuse 2011.a. raport

Lasteaiatoit on samuti vallas heal tasemel. Menüüd on rikkalikud ja tasakaalustatud, kokkade töötajad head, köögid varustatud kaasaegse tehnikaga. Mõnel juhul soovitati magustoidu osa rikastada. Kokad on osalenud koolitustel.

Allikas: Rapla Maavalitsus 2011.a. raport

3.6. Õpilastransport

Valla koolide õpilastele on õpilastransport korraldatud põhimõttel, et kui õpilane ei ela kooliga samas asukohas ning kodu ja kooli vaheline kaugus on suurem kui 3 km, saab õpilane kodust kooli ja tagasi õpilastranspordiga. Kooli korraldab on osa õpilaste transport vaid Hagudi Põhikoolis, neil on selleks kooli buss ja palgal ka bussijuht. Ülejäänud õpilased saavad kasutada sõiduks kooli ja koju ühistranspordi liine. Osa liine töötavadki vaid õppeperioodi ajal.

Sõiduks kooli ja koju on võimalik taotleda sõidukaarti, mille kasutamise järgi tasub kulud Rapla vald. Sõidusoodustust võimaldatakse 100% kui üldhariduse omandamine toimub oma valla või teistes Rapla maakonna koolides. Kui üldhariduse omandamine toimub väljaspool Rapla maakonda, siis kompenseeritakse üks sõidupilet õppenädalal sihtkohta ja tagasi täies ulatuses või igapäevasel sõidul 50% ulatuses (sõidupiletite või kuukaardi esitamisel). Sõidukaarte kasutab pea 120 õpilast ja pileteid või kuukaarte esitab 10-15 õpilast.

Rapla linnast väljaspool elavatel lastel ei ole probleeme kooli ja koju jõudmisega, kuid huviringides osalemist transport ei soosi. Kui vanematel puudub võimalus õpilase sõidutamiseks, jäävad noortel huviringis osalemise võimalused väheks, pärsib see noorte osalust valla keskses paiknevates huviringides osalust. Ka ei kompenseerita huvitegevuses osalemiseks vajalikke bussisõite.

Allikas : Rapla Vallavalitsus

4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

4.1. Tervist edendavad keskkonnad

4.1.1. Tervist edendavad töökohad

Tervist edendaval töökohal on tervise edendamine integreeritud ettevõtte igapäevase strateegilise juhtimise osaks. Tervist edendava töökoha üheks eesmärgiks on vähendada kutsehaiguste ja tööst põhjustatud haiguste osakaalu, tõsta töötajate terviseteadlikkust, parandada töökeskkonda ning inimeste elukvaliteeti ja töövõimet.

Rapla vallas kuuluvad TET võrgustikku 5 asutust:

Rapla Keskraamatukogu (al 2006),

Rapla Hooldekeskus (2009)

Rapla Täiskasvanute Gümnaasium 2010

Rein Reisid 2010

Rapla Maavalitsus 2012

Üleriigilistest kettidest asuvad Rapla vallas:

Selver AS 2006

Eesti Post AS 2006

G4S 2006

SEB 2006

Lääne Politseiprefektuur 2006

Maksu- ja Tolliamet 2007

Eesti Raudtee AS 2007

Swedbank 2011

Rimi Eesti Food AS (Säästumarket) 2011

Elion Ettevõtted 2012

Allikas: Tervise Arengu Instituut

4.1.2. Tervist edendavad lasteaiaid

Rapla vallas on neli Tervistedendavate lasteaedade (edaspidi TEL) projektiga liitunud lasteaeda – Rapla Lasteaed Kelluke, Rapla Lasteaed Naksitrallid, Rapla Lasteaed Päkapikk ja Rapla Erilasteaed Pääsupesa. TEL-võrgustiku tööd maakonna lasteaedades juhib koordinaator Rapla Lasteaia Kelluke direktor Aune Kähär. Kõigil nimetatud lasteaedadel on tervist edendavad tegevused integreeritud igapäevaellu, korraldatakse erinevaid üritusi, nii asutuste sees kui kõigile valla lasteaedadele ühiselt. Koolitatakse vanemaid ja töötajaid. Kirjutatakse ja viiakse ellu vastavaid projekte.

4.1.3. Tervist edendavad koolid

Tervistedendavate koolide (edaspidi TEK) võrgustikus on Rapla valla koole neli - Rapla Vesiroosi Gümnaasium, Rapla Ühisgümnaasium, Alu Lasteaed-Algkool ja Rapla Täiskasvanute Gümnaasium.

Rapla Vesiroosi Gümnaasium (edaspidi RVG) liitus TEK võrgustikuga 1998. aastal ja on tänaseni maakonnas tervisedendusliku tegevuse koordineerijaks. RVG-st on alguse saanud paljud head maakondlikud tervisedenduslikud algatused: noorte nõustamiskeskus, terviseleht, Suitsuprii klassi võistlus, TORE ja seksuaalkasvatuse noorte liikumine jpm. RVG-s töötab aktiivne tervisenõukogu, töö on planeeritud ja tegevused õppekavaga integreeritud. Mitmed TEK meeskonnad mujalt maakondadest on käinud RVG-s koolitusel. Koolides toimub aastaringne sihipärane tervisedenduslik tegevus ja osaletakse maakondliku võrgustiku ühistes tegevustes.

Osaletud on kahel Euroopa tervist edendavate koolide konverentsidel (2009 Vilniuses ja 2013 Taani konverentsil skype teel).

Raplamaa koolide tervisedenduse koordinaator on RVG tervisenõukogu esimees ja klassiõpetaja Pilvi Pregel.

Allikas: Rapla Vallavalitsus

4.1.4. Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond

- **Veekogud.** Kõik veekogud on lastele potentsiaalselt ohtlikud. Ametlikke supluskohti (vetelpääste ja valvega) vallas ei ole. Üheks populaarsemaks supluskohaks on Valtu Öökulli paisjärv. Rapla Vesiroosi Gümnaasiumi juures asuvad tiigid ja Rapla linna läbiv jõgi muutuvad üha enam atraktiivsemaks (seda ka suplejatele). Veekogusid aitaks ohutumaks muuta kallaste kindlustamine, osaliselt tehisiirete ja madalhaljastuse rajamine, samuti veekogude

puhastamine. Lisaks Valtu ja Vesiroosi veekogudele kavatakse rajada puhkealad koos suplemisvõimalustega Tiitsu karjääri ja Kuusiku parki.

- **Tee kooli ja lasteaeda.** Suuremas osas on teed ja tänavad ohutud, veel on mõned ohtlikud sõiduteede ületamiskohad. Mõned lõigud vajavad valgustamist ja kõnniteed rajamist või kate uuendamist. Korras on teed ja kõnniteed Rapla linna suurematel tänavatel. Probleem jala koolimajja kõndimisega on Kodila lastel ja töötajatel, külast otse koolimajja ei pääse, tuleb liikuda ümber eramaa.
- **Ülekäigurajad.** Suuremas osas on ülekäigurajad muudetud ohutumateks. Mõned veel ohtlikud kohad muudetakse ohutumateks teede rekonstrueerimistega (s.h. Tallinna ja Viljandi mnt Rapla linnas).
- **Avalikud mänguväljakud.** EN 1176 ja EN 1177 vastavavaid laste mängualasid on vähe. Suuremates keskustes ja mitmes väiksemas külas on olemas mänguväljakud. Rapla linnas on korralik mänguväljak lastepargis. Olemasolevad vanad atraktsioonid vajavad planeeritud väljavahetamist ja turvaaluste rajamist.
- **Koolide ja lasteaedade turvalisus.** Kõigil haridusasutustel on turvalisuse tagamine läbi arutatud ja vajalikud tegevused ning meetmed kirja pandud, enamusel kodukorras. Koolidel ja lasteaedadel on Haridus- ja teadusministeeriumi eestvedamisel koostatud hädaolukorra lahendamise plaanid.

4.2. Puhkevõimalused

4.2.1. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

Rapla vallas on sportimisvõimalused suhteliselt head – 2010. aastal valmis uus Sadolin Spordihoone, mis on ka maakonna esindusspordihooneks, samuti on hooldatud ja inimestele avatud teised võimlad (1 neist on erakätes - Okta Centrum). Gümnaasiumide juures asuvad kergejõustikustaadionid ei vasta kaasaegsetele nõuetele, neil ei saa läbi viia maakondlikke võistlusi (kunagi oli Rapla Keskkooli staadion üks paremaid Eestis). Ujumisvõimalused on Rapla valla rahval suhteliselt head - puudub küll oma ujula, kuid 6 km kaugusel Rapla kesklinnast asub Valtu Spordimaja ujula. Käsilolev arendusprojekt on Vesiroosi tervise- ja loodusrada. Hooldatud suusarajad asuvad koolide juures. Sportimiseks sobivad mäenõlvad on Tammemäel ja Rapla ÜG juures olev vana lasketiiru nõlvale ehitatud lumelauanõlv. Rapla Vesiroosi Gümnaasiumi territooriumil asub ekstreemspordiväljak, mille üheks magnetiks noortele on suur vert ehk rulluisukauss.

Kergliiklusteed kulgevad Raplast Raikküla ja Kehtna poole. Raplas Viljandi mnt-l valmib uus kergliiklustee 2013. aasta lõpuks. Ka Hagudis on valminud uus valgustatud kergliiklustee, mida kasutatakse aktiivselt sportimiseks. Rapla - Kehtna kergliiklustee valgustuse väljaehitamine (Valtu külas) plaanis 2014. aastal.

Tabel 16. Spordirajatised Rapla vallas. Allikas: Rapla Vallavalitsus

7 võimlat	Okta Centrum
	Sadolin Spordihoone
	Rapla ÜG võimla
	Alu Spordihoone
	Rapla vana võimla
	Hagudi võimla
3 staadioni	Rapla ÜG staadion
	Rapla VG staadion
	Alu jalgpalliväljak
12 mänguväljakut	
6 võrkpalliväljakut	Rapla ÜG
	Rapla VG
	Alu
	Hagudi
	Kodila
	Valtu
5 korvpalliväljakut	Rapla ÜG
	Rapla VG
	Hagudi
	Kuusiku
	Kodila
Spordiväljak	Hagudi
Lennuväli	Kuusiku
Krossirada	Alu
Kardirada	Rapla Ridaküla
Skatepark	Rapla VG
Terviserada	Rapla Vesiroosi Terviserada
Suusarajad	Rapla VG
	Rapla ÜG

Rapla vallas on sportimisvõimalusi arendatud aktiivselt – 2010. aastal valminud Sadolin Spordihoone on üks eeskujulikemaid Eestis. Välivõimalused ei ole Rapla vallas veel väga head – olemas on küll arendusjärgus Vesiroosi terviserada puuduvad korralikud staadionid, vähe on matka- ja suusaradu. Hobilennunduslike tegevustega seonduv perspektiiv on Kuusiku lennuväljal.

4.3. Loodus- ja tehiskeskkond

4.3.1. Looduskeskkonna mõjurid

➤ **Vesi.** Täpsem analüüs on toodud dokumendis „Rapla valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2009-2020“.

2007. aastal lõppes EL Ühtekuuluvusfondi vee- ja kanalisatsiooniprojekt Raplas, Uuskülas ja Valtus; 2009 Ühtekuuluvusfondi Matsalu valgala piirkonna veeprojekt Alu, Hagudi ja Kuusiku alevikus ning Iira

ja Kodila külas. Nende projektide tulemusena paranes ka joogivee kvaliteet nendes asulates ning see vastab joogiveele esitatud nõuetele. Kavandatakse täiendavat Rapla linna vee- ja kanalisatsiooniprojekti.

Joogivesi on olnud üsna hea kvaliteediga, kuid pisut kõrge rauasisaldusega. Tähelepanekute järgi on suurkaevude vesi üsna tugeva korrodeeriva toimega, mis halvendab vee kvaliteeti tarbija kraanis ja mõjub lagundavalt torustikele.

Rapla vallas on Alus, Hagudis, Kodilas, Kuusikul, Raplas ja Valtus reoveekogumisalad.

➤ **Õhk.** Õhu kvaliteedi kohta täpsed andmed seni puuduvad. Hinnanguliselt on välisõhu kvaliteet hea ja avalikes asutustes ei täheldata üldiselt tubakasuitsu. Liiklusummikuid esineb vähe ja väikses mahus, seetõttu on ummikute tekkinud õhusaaste minimaalne.

➤ **Jäätmed ja jäätmekäitlus.** Vallas on toimiv jäätmehoolduseeskiri ja jäätmekava. Rapla jäätmejaam asub Rapla lähedal Ülejõe külas. Vallas on korraldatud jäätmevedu, olemas on avalikud pakendikonteinerid. Rapla linnal on reoveepuhasti, kuhu suunatakse ka Alu aleviku reovesi. Hagudis, Kodilas, Kuusikul ja Valtus on kasutusel bioloogilised reoveepuhastid, Valtu puhasti on amortiseerunud.

➤ **Muud mõjurid.** Müra ja vibratsioon ei ole vallas suureks probleemiks. Nende toime on täheldatav suurema liiklusintensiivsusega teede ning raudtee ääres. Radooni mõju on vallas veidi üle Eesti keskmise taseme.

4.3.2. Hulkuvad loomad

Vallas on koerte ja kasside pidamise eeskiri. Leitud loomad viiakse Tallinna Loomade Hoiupaika.

4.3.3. Transport ja teedevõrk

- **Ühistransport.** Suur osa valla elanikke liikleb pidevalt väljapoole Rapla valda kodu ja töökoha või kooli vahel. Täpseid andmeid igapäevaste pendelrändajate kohta pole (eespool on kirjeldatud pendelrände uuringute tulemusi). Lisaks liiguvad paljud Raplamaa ja kaugemate maakondade elanikud igapäevaselt tööle, kooli ja teenuseid tarbima Rapla valda või läbi Rapla valla mujale. Hinnanguliselt kasutab suurem osa pendelrändajatest liiklemiseks autotransporti, kuid liigeldakse ka keskkonnasõbralikemate liiklusvahendite bussi ja rongiga. Mitmed asutused kasutavad oma töötajate tööle- ja kojuveoks spetsiaalseid bussiliine. Raplas tegutseb mitu taksoettevõtet.
- **Bussitransport.** Raplat läbib bussi- ja raudteejaama vaheline linnaliin, mis läbib kesklinna, Tallinna mnt-d, Välja tänavat, Viljandi mnt-d. Linnaliini graafik lähtub reisirongide graafikust, võimaldades Rapla erinevates servades asuvate jaamade vahel liiklemist. Valdav osa Rapla bussijaama läbivatest bussidest on maakonnaliinid, mis läbivad ka erinevaid valla peatusi. Raplat ja vallas suuremate maanteed ääres asuvaid peatusi läbivad mitmed kaugliinidest. Kaugliinidega on muuhulgas võimalik liigelda Tallinna, Tartu, Viljandi ja Haapsalu suundadel.
- **Raudteetransport.** Reisijate vedu raudteel Rapla vallas toimub Tallinn – Viljandi/Pärnu suunal. Nendel suundadel on Edelaraudteel käigus rohkem liine, kui mujal Eestis. Rapla vallas asuvad Rapla raudteejaam ja Hagudi peatus. Tööpäevadel liiguvad Rapla valla elanikud rongiga peamiselt Tallinna suunal. Rapla jaamas peatub suunaga Tallinnasse kokku 12, suunaga

Pärnusse/Viljandisse 11 rongi, Hagudis peatub mõlemal suunal 8 rongi. Osa rongiliine on käigus vaid nädalavahetustel. Üheks probleemideks on ebasobivad kellaajad (nt hommikuti pole võimalik Tallinna-Kohila suunalt jõuda kella 8ks Raplasse tööle ega kooli). 2014. Aastal hakkavad sõitma Rapla suunal uued mugavamad ja kiiremad rongid ning loodetavasti muudetakse sõidugraafikuid elanikele sobivamaks.

➤ **Transpordi intensiivsus.** Valda läbivatest teedest on suurima liiklusega riigiteed. Raplast väljuvatest suundadest on liiklus kõige suurem Tallinna suunal: Kohila – Aranküla lõiku 2012.a. igal ööpäeval keskmiselt 4209 autot, Rapla – Aranküla lõiku 2533 autot, Türi suunal Rapla - Kehtna lõiku 3073, Märjamaa suunal Rapla - Koikse lõiku 1550, Järvakandi suunal Rapla - Raikküla lõiku 1311 autot. (AS Teede Tehnokeskus 2012). Nende autode seas on Raplast erinevatesse suundadesse läbisõitjaid, Raplast ja Rapla vallast mujale sõitvaid inimesi ning mujalt Rapla valda sõitvaid inimesi. Transiitliikluseks kasutatakse valdavalt samu suuremaid maanteid. Transiitliiklus saab Rapla linnast mööda sõita Araküla-Ridaküla ja Sulupere kaudu. Tallinnast Türi suunal paraneb Raplast möödasõidu võimalus planeeritava Rapla ümbersõidutee Väljataguse-Valtu lõigu väljaehitamise.

➤ **Tänavavalgustus.** Tänavavalgustus on rajatud Rapla linna ja Hagudi, Alu, Kuusiku alevikesse ning Iira, Kodila, Purila, Uusküla, Valtu ja Koigi küladesse. Tänavavalgustuse omanik on Rapla vald, trasse haldavad erinevad ettevõtjad. Rajatiste seisukord on rahuldav, igal aastal investeeritakse rekonstrueerimisse, võimalusel ka uute väljaehitamisse. Plaanis on võimalusel rekonstrueerida valla tänavavalgustus säästlikumaks.

➤ **Rohealad/rekreatsioonialad (jalgsikäigu rajad).** Suuremad rekreatsioonialad linna ja linna lähiümbruse suhtes on olemas põhja- lõuna- ida ja lääne suunas. Alad on nn metsaalad, kus on võimalik vaba aega veeta. Probleemiks on eraomanduses olevad maad. Linnas sees on olulisemateks rohealadeks jõe kallal koos sellega liituvate parkidega. Suurima potentsiaaliga alaks on Vesiroosi tervisepark, kuhu on kavandatud ka terviserajad. Aktiivses kasutuses on Rapla Lastepark, Vigala jõeäärne promenaad, Öökulli paisjärve ümbruse ala. Rohealade vähesust ei ole, probleemiks on alade väljaarendamine, nende funktsioonide esile toomine. Kõik rohealad vajavad vähemalt osaliselt projekteerimist ja rajamist. Hajaasustusaladel on perspektiivis võimalik matkaradade väljaarendamine.

➤ **Kergliiklusteed.** Vallas asuvad kergliiklusteed Rapla - Türi mnt ääres (Rapla – Valtu, ca 2,5 km), Rapla-Järvakandi mnt ääres (Rapla – Väljataguse, ca 2 km). Mõlemad teed on heas korras ja kuuluvad Rapla vallale, plaanis on need lõigud valgustada. Kergliiklustee on ka osaliselt Rapla ja Alu vahel ning Hagudis. 2013. aastal valmib kergliiklustee Raplasse Viljandi mnt äärde. Allikas: Rapla valla arengukava 2013-2015. Olukorra analüüs.

4.4. Alkoholi müüvad kauplused

Tabel 17. Alkoholi müüvad kauplused Rapla vallas aastate lõikes- Allikas: Rapla Vallavalitsus

2009	2010	2011	2012	2013
16	19	21	24	26

Rapla vald ei ole eraldi meetmeid alkoholimüügi piiranguks rakendanud ja kahjuks on alkoholi müüvate kaupluste arv tõusutrendis.

4.5. Kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitika

Raplamaa Omavalitsuste Liit tegi 2003.aasta lõpus ettepaneku kehtestada öine alkoholimüügi piirang (30.märtsist 2004) 22.00-8.00. Rapla vald ühines otsusega, kuid piiras müügiaega lühemalt- 24.00-6.00. 2006.aastal viis Rapla valla sotsiaalkomisjon volikogu ette eelnõu vähendada müügipiirangut veel 4 tunni võrra (22.00-8.00). Sotsiaalkomisjonist läks eelnõu välja napi häälte ülekaaluga. 2006.aastal ei leidnud ettepanek volikogus enamiku rahvaesindajate toetust. Sellele järgnes kirja koostamine peaministrile Rapla valla ettepanekutega: võtta kasutusele alkoholi tarbimist tõhusalt mõjutavad meetmed nagu alkoholimüügipunktide vähendamine, hindade tõstmine, ajalise müügipiirangu kehtestamine üleriigiliselt, aga ka laste vabaaja sisustamise võimaluste suurendamine jms.

2007.aasta märtsis tuli alkoholimüügi piirangu ettepanek koalitsioonilt, mis võeti Rapla valla volikogus vastu peaaegu ühehäälselt. Alkoholi jaemüük keelati volikogu otsusega nr 14 kogu sortimendis Rapla valla haldusterritooriumil asuvates kauplustes ning tanklate territooriumil kella 22.00 – 08.00 erandiga Rapla valla haldusterritooriumil toimuvatel avalikel vabaõhuüritustel, kus on lubatud kaubelda vähese etanoolisisaldusega alkoholoolsete jookidega (etanoolisisaldusega kuni 6 mahuprotsenti). 2008.a. juunikuust hakkas kehtima üleriigiline alkoholi müügipiirang 10.00-22.00.

Tulemused: Juba 2004.aastal vähenes avaliku korra rikkumiste arv öisel ajal Karmani kaubamaja juures Kauba tänaval ja lähiumbruses. Rapla vallavalitsuses on kahel inimesel väärteomenetluse õigus, kuid seda võimalust ei ole järelvalves kasutatud.

Peale riikliku alkoholimüügi piirangut on kauplused lõpetanud kaupluste hilisõhtuse ja öise müügi.

Allikas: Alkoholi jaemüügi aja piiramine 29. märts 2007 nr 14

4.6. Kõrgendatud riskiga objektid

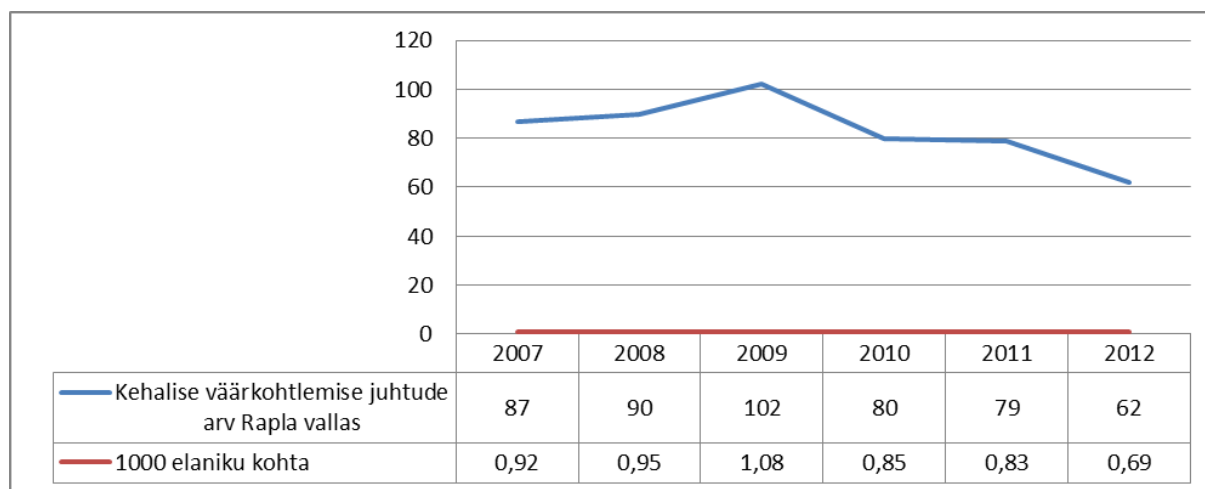
Rapla vallas on kõrgendatud riskiga objektideks kaks keemiatööstust ja bensiinitanklad.

Tabel 18. Allikas: Rapla Päästeosakond

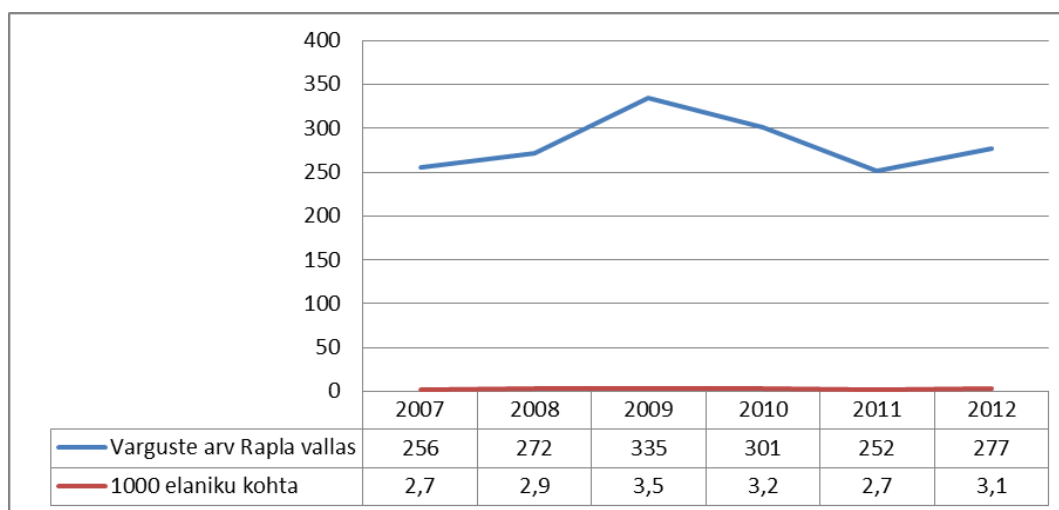
Ettevõtte	Aadress	Tegevusala	Kategooria määramise aluseks olev kemikaal
ES Sadolin AS	Kastani 7 Rapla	Värvide ja puidukaitse-vahendite tootmine	White spirit, etüülatsetaat, butüülatsetaat, etanool, tolueen, ksüleen, butanool
Ingle AS Valtu ladu	Valtu k, Rapla vald	Kemikaalide ja tooraine import, ladustamine ja edasimüük	Ammooniumnitraat, kaaliumnitraat, metanool, naatriumhüdrosiid
Hepa OÜ Rapla I tankla	Viljandi mnt 124, Rapla	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Hepa OÜ Rapla II tankla	Tallinna mnt 2 A, Rapla	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Hepa OÜ Seli tankla	Seli k, Rapla vald	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Lukoil Eesti AS Rapla tankla	Kastani 9 Rapla	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük
Neste Eesti AS Rapla tankla	Tallinna mnt 1 Rapla	Mootorikütuste müük	Bensiin, diiselmüük

4.7. Kuritegevus, liiklusohutus, tuleohutus

4.7.1. Kuriteod

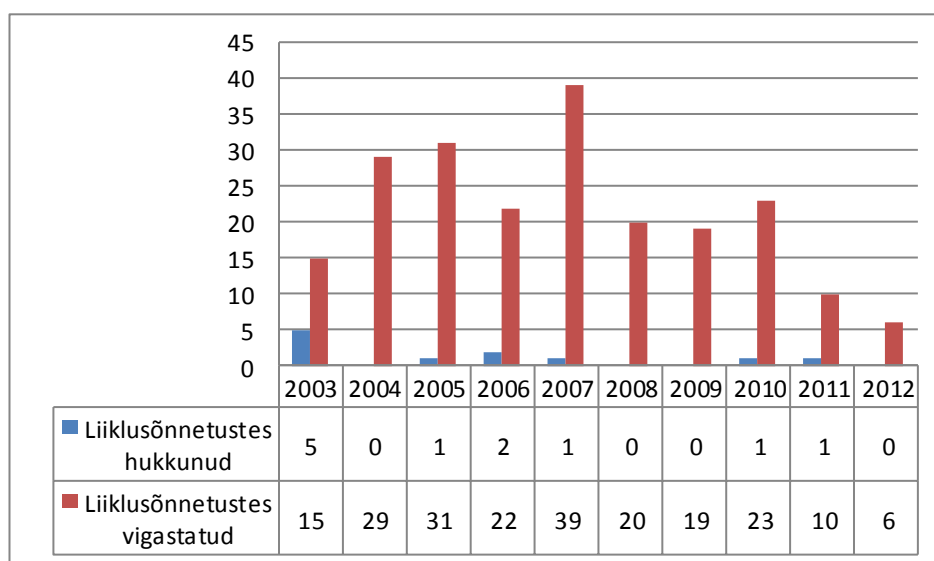
Joonis 53. Kuritegude arv 1000 inimese kohta. Allikas: Rapla Politseijaoskond

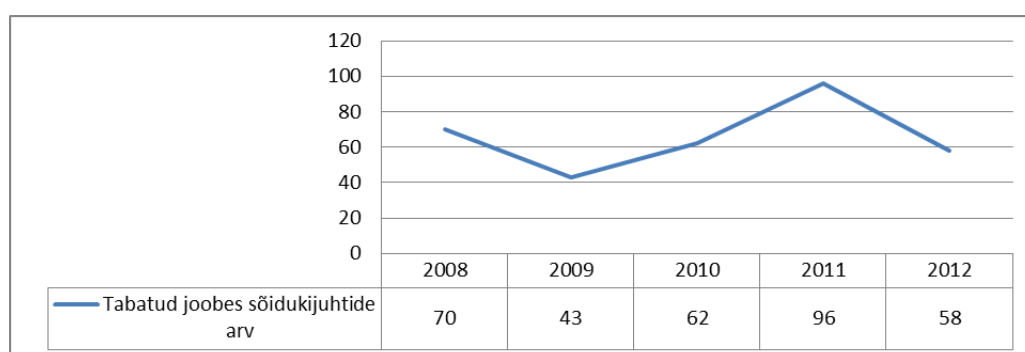
Joonis 54 . Varguste arv. Allikas: Rapla Politseijaoskond

Kokkuvõte: Väärtegude arv on kasvanud viimastel aastatel mitmekordseks, kuritegude arv on aga vähenenud järjepidevalt, olles ka Eesti keskmisest tunduvalt madalam. Varavastaste kuritegude osakaal on Rapla vallas väiksem kui Eesti keskmine, kuid aastast 2006 siiski jõudsasti kasvamas. Isikuvastased kuriteod on Eesti keskmisest suuremad –tihtilugu on tegemist omavaheliste tülidega, mis lõppevad kehavigastuste tekitamisega. Võrreldes valla siseselt linna ja maapiirkonna statistikat, võib öelda, et erinevusi neis ei ole.

4.7.2. Liikluskuriteod ja õnnetused

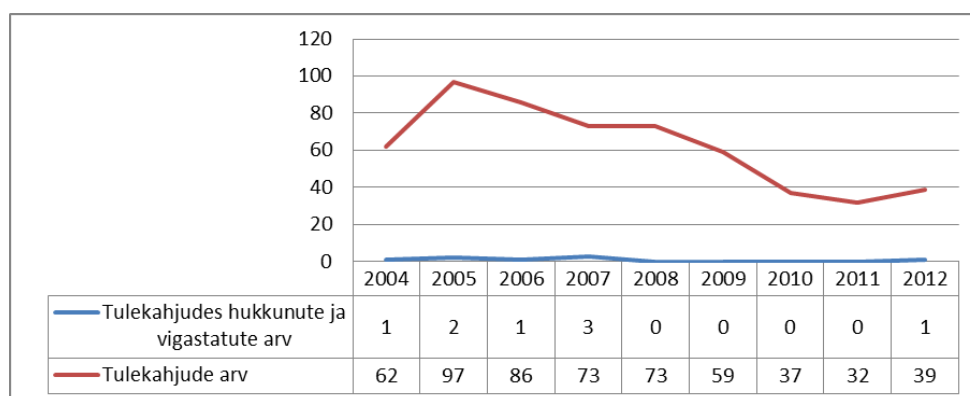
Joonis 55. Liikluses vigastatute ja hukkunute arv 2004 – 2008 Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 56. Tabatud joobes juhtide arv. Allikas: Rapla politseijaoskond

Kokkuvõte: Liikluses vigastatute ja hukkunute arv on viimastel aastatel vähenenud. Joobes juhtide osakaal langes koos majanduslangusega, tõusis kuni 2011. aastani ja on jälle langustrendis.

4.7.3. Tulekahjud

Joonis 57. Tulekahjude arv. Allikas: Rapla päästeosakond

Kokkuvõte: Päästeosakond asub Rapla linnas, seetõttu on Rapla omavalitsuse turvalisus oluliselt suurem võrreldes kaugemate piirkondadega. Osakonna juures töötab noortele tuletõrjeklubi. Vabatahtlikku tuletõrjeseltsi Rapla vallas ei ole. Tulekahjude arv on langustrendiga, tulesurmade arv on olnud peale 2007. Aastat 0-1.

Tuletõrje veevõtukohad vajavad korrastamist.

4.7.4. Juhtumikorralduse skeemide olemasolu

Juhtumikorraldusskeeme ei ole koostatud. Kriisikomisjon pole vallas tööle hakanud.

5. TERVISLIK ELUVIIS

5.1. Tervise teabe kättesaadavus

Läbi vallalehe „Rapla Teataja“ on elanikkonnale edastatud nii tervisedenduslikku teavet kui ka ülevaadet tervisedenduslike tegevuste kohta. Koolid ja lasteaiad on saanud TE infomaterjalid maakondlikust kabinetist ning edastanud need sihtrühmale. Laiemale elanikkonnale on teabematerjale jagatud valla südamenädalatel (al 2001) ning tervise- ja turvalisuse messil (al 2008) ning ohutuspäevadel.

5.2. Tervisenäitajad

Andmed pärinevad 2011. a. Tervise Arengu Instituudi poolt läbi viidud Paikkonna tervisemõjurite uuringust. Uuring viidi läbi postiküsitlusena 77 kohalikus omavalitsuses (34% kõigist Eesti omavalitsustest). Uuringu küsimustikule vastas 4239 inimest, vanuses 15-70 eluaastat. Raplamaalt osales uuringus 5 omavalitsust (Rapla, Raikküla, Käru, Kehtna, Järvakandi).

Tabelist (lk 58) näeb Rapla valla andmeid võrdluses Eesti ja Rapla maakonna keskmiste näitajatega.

➤ Tervise seisund

Vastused küsitlusele on empiirilised ehk siis inimese sisetunde alusel välja toodud, mitte meditsiiniliste näitajate alusel.

Nii tervise hea enesehinnang (47,6%) kui tervise halb enesehinnang (16,5%) on sarnased Eesti keskmiste näitajatega. Rapla valla inimesed peavad oma tervist siiski maakonna keskmisest näitajast paremaks. Siin võib olla põhjuseks oluliselt parem arstiabi kättesaadavus kui maapiirkondades. Punase laternana (mis tähendab paremat näitajat Eesti keskmisega võrreldes) oleme mõnes üksikus näitajas - paraku tuleb siin selgelt välja ülekaalus (43,2% Rapla vallas, Eesti keskmine 33,5%). Samas - rasvumise osas oleme aga väga hea näitajaga (ainult 7,5% arvavad, et nad on rasvunud) ehk siis - inimesed tihti peavad end ülekaaluliseks ja natukene ongi, kuid rasvumisel ja ülekaalulisusel on suur vahe.

Nii Eesti kui maakonnaga võrreldes on vallas oluliselt paremad näitajad tervisest tingitud piirangute osas (tänu haigusele ei saa töötada, aktiivselt elada jms). Ka depressiooni sümptomite poolest on Rapla vallas Eesti keskmistest paremad näitajad (vastavalt 25,2% ja 23,2%).

➤ Hoiakud

Hoiakud eelnevad tervisekäitumisele – siin on nii liikumise (91,5%), toitumise (86,2%) kui sõltuvusainete kasutamise vähendamisele (suitsetamisest loobumise valmidus 91,1% ja alkoholi tarvitamise vähendamise valmidus 86,2%) suunatud hoiakud oluliselt positiivsemad kui maakonnas

keskmiselt ning jäävad Eesti keskmiste näitajate lähedale. Rapla valla inimesed toetavad alkoholi ja tubakatoodete müügi piiramist rohkem kui Eestis keskmiselt (vastavalt 69,5% ja 62,1%).

➤ Toitumine

Rapla valla inimesed söövad meelsasti hommikusööki (85%) ja on selles suhtes eesrinnas. Igapäevaselt ei söö puu- ja köögivilju pea pooled inimesed (51,6%). Samuti on neid inimesi, kes soovituslikult 5 peotäit päevas sööks, väga vähe (2,4%)

➤ Liikumine

Valla inimesed on suhteliselt rahul võimalustega, mis liikumisharrastustega tegelemiseks kohapeal olemas on, jalgsi või jalgrattaga liikumine on väga populaarne (78%), kuid vabal ajal liikumisharrastusega tegelemine jääb ikkagi alla maakonna keskmisi näitajaid (ainult 38,5% tegeleb, Eesti näitaja 42,3%).

Seega – kuigi võimalusi peetakse heaks ja on olemas hoiak oma harjumusi muuta, on tänane tervisekäitumine ikkagi oluliselt madalam kui Rapla maakonnas ja Eestis keskmiselt.

➤ Uimastid

Samas tõusevad valla head näitajad esile uimastikasutamises (alkohol, tubakas). Neid inimesi, kes alkoholi ei tarvita (41,2%) ja samas iganädalasi tarvitajaid (21,6%) on võrreldes maakonna ja Eesti näitajatega vähem (Eestis vastavalt 26,9% ja 33,1%). Samas on ka alkoholi liigtarvitamine väiksem kui maakonna ja Eesti keskmised näitajad (vallas 9,6%, Eestis 14,7%).

Igapäevane suitsetamine on madalam kui Eesti ja maakonna keskmised näitajad (vallas 45,5%, Eesti keskmine 48,4%)

Peab välja tooma tõsiasja, et narkootikumide tarbimises oleme Eesti keskmisest näitajast allpoole ehk siis – narkootikumide tarvitamist võib lugeda tõsiseks probleemiks (tutvusringkonnas narkootikumide tarvitamine Rapla vallas 22,1%, Eestis 19,6%).

➤ Kogukond

Rapla valla inimesed peavad oma kodukanti turvaliseks (97,8%), inimesed kuuluvad organisatsioonidesse, nad on kaasatud (28,3%) rohkem, kui maakonnas ja Eestis keskmiselt (22%), samuti arvavad 47,8% inimestest, et nad suudavad oma kodukandi elu mõjutada, mis on väga kõrge näitaja võrreldes Eesti keskmisega (34,2%).

Eesti ja maakonna keskmistest näitajatest on väiksem aga usaldus kogukonnas ning kahjuks ka valmiduses teha oma kodukandis ära mõni töö vabatahtlikult. On selleks põhjuseks siis Rapla „suurlinnastumine“, kus ühistegevust ja vabatahtlikku tegutsemist ei peeta oluliseks või ka külaliikumise aktiveerimise vajadus.

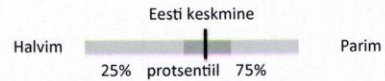
➤ Turvalisus

Rapla vallas on turvalisuse näitajad (sh liikluskäitumine) väga kõrged – Eesti kõrgeim näiteks tagaistmel turvavöö kasutamises (85,1%, Eestis 66,7%) ja eesistmel (97,5%, Eestis 91,7%). Helkurit kannavad 80,6% (Eesti 71,5%) ja 88% inimestest peab jalgrattaga sõitmist ohutuks (Eesti keskmine 79,1%). Pimedal ajal on turvatunne siiski madalam (70,3%) kui Eestis (75,3%) ja maakonnas keskmiselt. Küllap aitaks siin kodukandi valgustamine pimedal ajal.

RAPLA VALD

Joonis võrdleb kohaliku omavalitsuse (KOV) tervisenäitajaid ülejäänud Eesti ja maakonnaga, kus omavalitsus paikneb. KOV positsiooni Eesti keskmise suhtes näitab värviline ring. Sinine romb näitab maakonna positsiooni Eesti suhtes. Helehalli ribana on toodud kogu Eesti näitajate jaotus - parimast halvimaleni. Tumehall riba näitab vahemikku, kuhu enamus uuringus osalenud KOV-e asetub.

- Parem kui Eesti keskmine
- Ei erine oluliselt Eesti keskmisest
- Halvem kui Eesti keskmine
- Maakonna keskmine

Vald-kond	Näitaja	Rapla vald	Eesti keskm.	Eesti halvim	Positsioon Eesti keskmise suhtes	Eesti parim
Tervise seisund	1 Hea tervise enesehinnang	47,6	44,9	14,2		63,0
	2 Halb tervise enesehinnang	16,5	14,1	34,0		1,6
	3 Pikaajaline haigus või tervise probleem	47,9	50,7	72,5		35,0
	4 Tervise tingitud piirangud	51,5	39,5	70,2		16,0
	5 Depressiooni sümptomid*	25,2	23,2	42,5		8,0
	6 Ülekaalulisus	43,2	33,5	51,6		18,4
	7 Rasvumine	7,5	20,9	40,2		7,1
Hoiakud	8 Liikumisharjumuste parandamise valmidus	91,5	90,9	71,5		100,0
	9 Toitumisharjumuste parandamise valmidus	86,2	85,8	71,4		97,8
	10 Alkoholi tarvitamise vähendamise valmidus	71,3	74,2	47,8		100,0
	11 Suitsetamisest loobumise valmidus	91,1	93,2	61,3		100,0
Toetumine	12 Alkoholi ja tubakatoodete müügi piirangute toetamine	69,5	62,1	37,0		89,4
	13 Igapäevane puu- ja köögiviljade mittedöömine	51,6	63,5	81,0		37,5
	14 Igapäevane puu- ja köögiviljade söömine (5+ portsjonit)	2,4	3,4	1,2		7,5
Liikumine	15 Hommikusöögi söömine	85,0	78,0	62,6		89,6
	16 Jalgsi või jalgrattaga liiklemine	78,1	72,5	53,3		89,5
	17 Vabal ajal liikumisharrastusega tegelemine	38,5	42,3	26,6		58,5
	18 Rahulolu huvi- ja vabaaja tegevuste võimalustega	46,8	36,5	10,1		61,8
Uimastid	19 Igapäevane suitsetamine	45,5	48,4	69,5		22,7
	20 Alkoholi mittetarvitamine	41,2	26,9	7,1		46,6
	21 Iganädalane alkoholi tarvitamine	21,6	33,1	52,4		13,0
	22 Iganädalane alkoholi liigtarvitamine	9,6	14,7	28,4		2,7
	23 Igakuine alkoholi liigtarvitamine	44,0	48,2	64,5		26,6
	24 Tutvusringkonna narkootikumide tarvitamine	22,1	19,6	37,6		7,5
Kogukond	25 Oma kodukandi inimeste usaldamine	62,5	67,7	39,8		87,5
	26 Oma kodukandi elu mõjutamine	47,8	34,2	12,5		72,1
	27 Valmidus teha oma kodukandis vabatahtlikult ära mõni töö	44,0	53,0	32,3		69,3
	28 Oma kodukandi asjade oluliseks pidamine	82,8	81,8	55,7		95,3
	29 Valmidus osaleda oma kodukandi tegevustes	44,7	44,3	20,7		70,8
	30 Kuulumine mõnda organisatsiooni	28,3	22,0	5,0		42,3
	31 Oma elukoha turvaliseks pidamine	97,8	90,7	53,0		100,0
Turvalisus	32 Turvatunne oma elukohas pimedal ajal	70,3	75,3	21,4		95,6
	33 Oma elukohas rattaga sõitmise ohutuks pidamine	88,1	79,1	38,9		98,1
	34 Helkuri kandmine	80,6	71,5	46,0		85,4
	35 Autojuhina turvavöö kasutamine	71,3	70,4	41,5		87,5
	36 Kaassõitjana esistmel turvavöö kasutamine	97,5	91,7	69,9		98,9
	37 Kaassõitjana tagaistmel turvavöö kasutamine	85,1	66,7	41,9		85,1

Joonis 58. Rapla valla tervisenäitajad. Allikas TAI

5.3. Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas

- Rapla vallas loodi intersektoraalne tervisenõukogu 18.juunil 2007.aastal. Alates 2009. aasta oktoobrist tegeleb terviseküsimustega on Rapla Vallavolikogu sotsiaal- ja tervisekomisjon.
- Rapla vallas on KÕIK gümnaasiumid (3) JA Alu lasteaed-algkool ning kõik linna lasteaiad (4) tervist edendavad. Nendes asutustes toimuvad TE üritused plaanipäraselt.
- Rapla valla koolid ja lasteaiad on osalenud võimalikes tervisedenduse alastes tegevustes, mis maakonna kalendris välja pakutud aktiivselt (nt lasteaiad on aktiivselt tellinud liiklus - ja ohutuslaseid interaktiivseid näidendeid, osaletakse vigastuste ennetusalasel väikeprojektide konkursil, KEAT laagris, Oti nädalal jne).
- Rapla vald osales 2009.a. sügisel toimunud ülemaakondlikul võistlusel „Raplamaa kõige turvalisem vald“ ja saavutas 9 valla konkurentsisis I koha.
- Alates 2001. aastast on Rapla vallas tähistatud südamenädalat. Kuni 2007. aastani toimus see Valtu Spordimajas. 2008. aastast toimuvad südamenädala tegevused kantide keskustes: Kuusikul, Hagudis, Kodilas, Raplas ja Alus.
- 2003.aastast on tähistatud maailma südamepäeva ja eakate päeva Rapla vallas ühise suure üritusega septembri lõpus. Eakate päeva korraldamisel on olnud eestvedajaks eakate aktiiv.
- Aastaid on Rapla valla sotsiaal- ja tervisekomisjon projektirahadega toetanud eakate vesi-võimlemist, tasudes iganädalaselt transpordikulud Rapla-Kaerepere liinil.
- Valla eelarves on ka Rapla maakonna psühholoogiasteenistuse ja noorte nõustamiskeskuse püsitoetus, samuti toetatakse usaldustelefoni ülalpidamiskulusid.
- Valla eelarvest toetatakse puuetega inimeste sporditegevust ja paljulapseliste perede tegevust.
- Vaimupuudega inimeste keskus on integreerinud oma noori aktiivselt vallaellu. Korraldatakse tantsuvõistlust „Tantsud tähtedega“, kus valla tuntud inimesed tantsivad vaimupuudega noortega. Toimub Rapla Hooldekeskuse ja Rapla Vallavalitsuse vaheline korvpallivõistlus.
- Aastaid on mai alguses toimunud kevadlaad, mis on alates 2008.aastast kasvanud (M)Elu Messiks, kus on infot nii tervise, turvalisuse, spordi kui sotsiaalhoolekande valdkondades.
- Rapla Vallavolikogu ja vallamaja töötajatel on võimalus üks kord nädalas koos peredega külastada Valtu Spordimaja ujulat. Seda võimalust ei kasutata väga aktiivselt.
- 2011. Ja 2012. aastal sai Rapla vallas ellu viia Euroopa Sotsiaalfondi abil suuremad tervisedenduslikud projektid „Rapla valla tööealise elanikkonna tervise edendamise projekt 2011“ ning „Rapla valla tervise edendamise koostööprojekt 2012“ (koondmaksumusega ca 25 000 eurot). Projektide raames arendati tervisevaldkonna võrgustikku, toetati mitmeid eriilmelisi rahvaspordiüritusi (kepikeõnnimaraton, rattaralli, rahvajooksud), viidi spordivõimalused kantideinimestele lähemale (võimlemistreeningud Hagudis, Kodilas, Kuusikul, sulgpallitreeningud Alus ja Hagudis), muretseti spordiinventari (sulgpallikonstruktsioonid ja võrgud) ja koostati kaks uut orienteerumiskaarti, koolitati kepikõnnitreenereid ning anti hoogu anonüümsete alkohoolikute tugirühmale, levitati terviseinfot vallalehes. Südamenädala üritused olid kahel aastal suurejoonelised kõikides kantides ning külades viidi ellu 9 ohutuspäeva, mille tulemusena loodi 6 uut naabrivalvesektorit. Projekti raames nõustati toimetulekuraskustes peresid ning toimusid mitmed vaimset tervist toetavad koolitused ning eneseabi filmiõhtute sari. Projekt lõppes 2012.aasta detsembris õppereisiga Nurmijärvi valda 30 inimese osavõtul. Projektis oli 23 ametlikku koostööpartnerit tervisedenduses nii avalikust, era kui kolmandast sektorist.

5.4. Rahvaspordiüritused

Kirjeldus traditsioonilistest üritustest. Selveri suurjooks jne

5.5. Saunateenus

Saunaskäimisel on eesti kultuuris oma aus ja kindel koht. Saunas räägiti selgeks maailma asjad ja mõeldi elu üle järele. See lõõgastav ja stressivastane teraapiavahend on paljude terviseprobleemide puhul tõhus abiline. Eri saunaliigid on kõik puhastavad ja tervendavad

Rapla linnas on saunakasutuse võimalused Sadolin Spordihoones aastast 2010 ning Rapla hooldekeskuses. Traditsiooniline linnasaun lõpetas tegevuse 2013. aastal. Rapla valla inimesed külastavad ka Valtu Spordimaja ja Märjamaa ujula saunasid.

Rapla linnas on mitmeid kortermajade rajoon (Mahlamäe, KEK, Lõuna tänav, Metsapargi, Võsa tänav ümbrus jne), kus inimestel oma sauna ei ole.

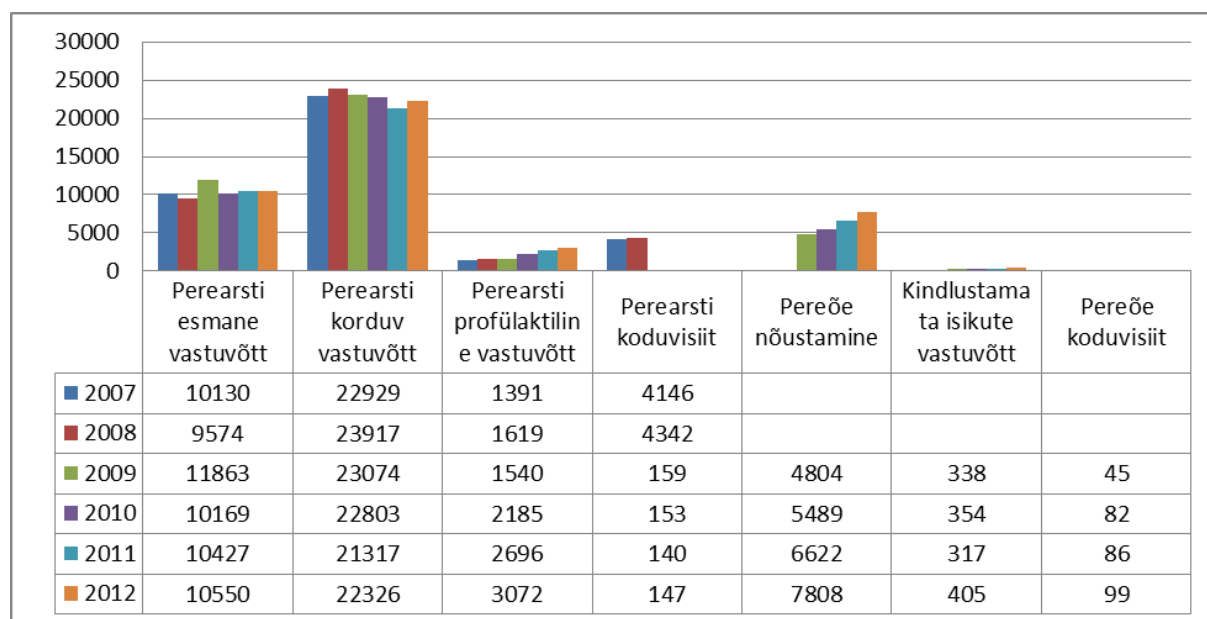
Rapla linnas on saunal oma pikaajaline kultuuritaust. Sauna tänaval on inimesed põlvkondade viisi saanud saunas käia. Saun ei ole tänasel päeval ainult hügieeniasutus, vaid ka sotsiaalse suhtluse koht ning leiliviskamise ja vihtlemise koht. Uuemates kohtades (nt Sadolin Spordihoonet, Valtu ujula) vihelda ei lubatagi. Raplas on suur hulk inimesi, kes vajavad saunateenust.

6. TERVISETEENUSED

6.1. Tervishoiuteenused

6.1.1. Esmatasandi arstiabi - perearstiteenus

- Rapla valla elanikele osutavad **perearstiteenust** 6 perearsti koos 2 lastearsti ning 7pereõega.
- Rapla vallas asuvad perearstid teenindavad ka Raikküla valla 1800 elanikku. Kokku on kuuel perearstil teenindada ca 11500 elanikku. Kuni 2008. aasta lõpuni oli Rapla vallas 5 perearsti, kellel kõikidel oli nimistutes üle 2000 patsiendi, isegi kuni 2700 inimest. 2008. aasta lõpus oli Rapla vallas edukas konkurss ühe perearstinimistu avamiseks ning viimase 1,5 aasta jooksul on lisandunud perearst jõudsasti oma nimistut kasvatanud ning teiste perearstide koormus on sellevõrra normaliseerumas.
- Rapla perearstid teenindavad elanikke Rapla Tervisekeskuses. Maja on ehitatud 1990. aastate algul lastepolikliinikuks ning viimase 10 aasta jooksul ümber ehitatud kaasaegsetele nõudmistele vastavaks.
- Rapla Tervisekeskuses töötavad ka apteegipunkt, silmaarst ning hambaarst.
- Rapla valla perearstide ruumid, seadmed ja aparatuur on vastavuses sotsiaalministri määruses nõutavaga ning samas majas on võimalik lihtsamate analüüside vastused mõne minuti jooksul teada saada.
- Erinevaid laboratoorseid analüüse ostavad perearstid SA Rapla Maakonnahaiglast ning Tallinnast Quattromed HTI Laboritest. Erinevatele uuringutele (endoskoopia, ultraheli, röntgen) saadavad perearstid patsiente reeglina Rapla Maakonnahaiglasse.
- Rapla vallas töötab soolakamber ja mitmed massöörid kellega perearstid teevad koostööd.

Joonis 59. Rapla valla elanike visiidid perearstide ja pereõdede juurde aastatel 2007-2012. Allikas: Rapla Perearstikeskus

6.1.2. Haiglaravi

Rapla vallas paikneb SA Rapla Maakonnahaigla. Ta kuulub Tervist Edendavate Haiglate üleriigilisse võrgustikku.

SA Rapla Maakonnahaiglas osutatakse järgmisi raviteenuseid: hooldusravi (25 kohta), üldkirurgia(16 kohta), pediaatriateenused(9 kohta), psühhiaatriateenused(10 kohta), sisehaiguste teenused(24 kohta), anestezioloogiategenused sh II astme intensiivravi(2 kohta), anestezioloogiategenused sh I astme intensiivravi(5 kohta).

6.1.3. Eriarstiabi

Ambulatoorset eriarstiabi osutab maakonnas Rapla Maakonnahaigla polikliinik järgmistel erialadel:

- sisehaigused
- neuroloogia
- kardioloogia
- reumatoloogia
- dermatoveneroloogia
- üldkirurgia
- traumatoloogia-ortopeedia
- günekoloogia ja sünnitusabi
- otorinolarüngoloogia
- uroloogia
- endokrinoloogia
- pulmonoloogia
- nefroloogia
- psühhiaatria

- radioloogia
- taastusravi
- Ämmaemanda vastuvõtt 1x nädalas (mitteprobleemsetele) rasedatele.
- Koduõendustegevus

Erasektoris osutavad eriarstiabi

OÜ Praxis (günekoloogia)

OÜ Cilia (oftalmoloogia)

6.1.4. Kiirabi

Maakonnas on 3 kiirabibrigaadi:

Rapla haigla juures tegutseb üks kolmeliikmeline õebrigaad, mis teenindab Rapla, Kehtna, Käru, Raikküla ja Järvakandi valda. Teeninduspiirkonnas elab 18997 inimest.

Märjamaa haigla juures üks kolmeliikmeline õebrigaad, mis teenindab Märjamaa ja Vigala valda ning väikest osa Raikküla vallast. Teeninduspiirkonnas elab 9542 inimest.

Pärnu haigla juures üks kolmeliikmeline arstibrigaad - kiirabi asub Kohilas ning teenindab Kohila, Kaiu ja Juuru valda. Teeninduspiirkonnas elab 9721 inimest.

Alates 2014.a jaanuarist jätkab Rapla maakonnas tööd 3 kiirabibrigaadi, mis asuvad jätkuvalt Raplas, Märjamaal ja Kohilas, kuid vastavalt kiirabitöö üleriigilisele ümberkorraldusele on kõigi nende 3 kiirabibrigaadi pidajaks Põhja-Eesti Regionaalhaigla

6.1.5. Apteegid

Rapla vallas asuvad kõik apteegid Rapla linnas: Rapla Apteek OÜ Tallinna mnt 9, Rapla Apteek OÜ Rapla Haruapteek (Lasteaia 12), Rapla Maakonnahaigla SA apteek (Alu tee 1), Nore Apteek (Terve Pere Apteek OÜ, Viljandi mnt 72), Rapla Pereapteek (Terve Pere Apteek OÜ, Rappeli Keskuses, Tallinna mnt 4).

6.1.6. Hambaraviteenus

Rapla vallas pakuvad hambaravi teenust erasektori 8 teenusepakkujat:

- Margarita Puusta Hambaravi OÜ
- OÜ Gaident
- Kohila Meedik OÜ
- [Erapolikliinik PRAXIS OÜ](#)
- Eraarst Marje Nahkur
- Epp Sarapuu Hambaravi OÜ
- Dr. Helve Riisalu Hambaravi
- Denta Hambaproteesi OÜ

Kokkuvõte: Rapla valla inimestele on tervishoiuteenused väga hästi kättesaadavad. Vajadusel on võimalik pöörduda pealinna spetsialistide poole. Rapla haigla ja kiirabi olemasolu suurendab oluliselt valla inimeste psühhosotsiaalset turvatunnet.

6.2. Nõustamisteenused

6.2.1. Suitsetamisest loobumise nõustamine

Suitsetamisest loobumise nõustamine toimub Rapla Maakonnahaiglas. Oodatud on kõik soovijad, erilist tähelepanu pööratakse haiglas ravil olevatele suitsetavatele patsientidele, samuti suitsetavatele rasedatele ja noortele emadele. Suitsetamisest loobumise nõustamise kabinetis toimub aastas esmanõustamisi ca 200-le inimesele. Tagasisidest ilmneb, et 2007-2009.aasta statistika põhjal ei suitseta 6 kuu jooksul peale nõustamist 35% nõustatutest ja 12 kuu möödudes 22% nõustatutest.

6.2.2. Sõeluuringud

Rapla Maakonnahaiglas tehakse **rinnavähi ja emakakaela vähi varase avastamise sõeluuringuid** koostöös AS Mammograafia.

Südame- ja veresoonkonna haiguste ennetusprojekti **kolesterooli kabinetti** külastab aastas keskmiselt 214 inimest, neist naised mõnevõrra rohkem kui mehed (keskmiselt M 100 ja N 114). Aastate lõikes võib täheldada kabinetti külastajate seas ülekaalususe (KMI suurem kui 30) suurenemist ja kolesterooli näitajate alanemist (kolesterool kõrgem kui 6). Jälgitakse liikumis-aktiivsust, suitsetamist ja vererõhku.

6.2.3. Muud nõustamised haigla juures

Maakonnahaigla juures toimuvad veel:

- **perekool** lapseootel emadele ja tugiisikutele.
- **toitumisalane nõustamine** (kaalujälgimise eesmärgil).
- **diabeedialane nõustamine** (toitumise teemad ja diabeedi ravi küsimused).

Allikas: Rapla Maakonnahaigla

6.2.4. Raseduskriisi nõustamine

SA Väärtustades Elu alustas raseduskriisi nõustamise teenuse pakkumist Raplas jaanuaris 2008. Raseduskriisi nõustamise sihtrühm on lapseootel naised ja nende lähedased, kes on erinevatel psühholoogilistel, sotsiaalsetel või tervisel põhjustel raseduskriisis ja soovivad asjatundlikku abi rasedusega seotud otsuste ja valikute tegemisel ning erinevate tagasilöökidega toimetulemisel. Nõustamine on suunatud ka peredele ja aitab kaasa lapseootuse, lapse sündimise ja sünnitusjärgse perioodiga seotud sotsiaalpsühholoogiliste küsimuste ja probleemide lahendamisele. Nõustamisel on käinud naised ja mehed vanuses 16 – 53. Nõustamine toimub nii Rapla haiglas kui erapolikliinikus Praxis.

Tabel 19. Esmaste ja korduvkülastuste arv 2008-2012. Allikas: SA Väärtustades Elu

	2008	2009	2010	2011	2012
Esmane	20	24	29	34	15
Korduv	36	88	47	60	21
Naisi			74	88	36
Mehi			5	6	2
Sh pere			4	0	2

Tabel 20. Pöördumiste põhjused. Allikas: SA Väärtustades Elu

Põhjused	2008	2009	2010	2011	2012	KOKKU
abordieelne nõustamine		6	1	3	3	13
abordijärgne nõustamine	2	6	7	2	2	19
abort med. näidustustel				3		3
Alaealine rase	x	x	x	4		4
hirm lapse tervise pärast	1	1	2	x	x	4
hirm sünnitamise ees	10	14	6	7		37
info nõustamise kohta	3	4	1	6	3	17
küsimused aborti kohta	1			x	x	1
lapse surm	6	1		3	12	22
meditsiinilised küsimused	2		1			3
muud küsimused	7	33	14	10	5	69
probleemid partneriga	4	5	10	17	5	41
Kohanemine lapsevanema rolliga	x	x	x	11	3	14
rasedusaegsed terviseprobleemid	5	9	16	4		34
raseduse peetumine/katkemine	6	1	3	6	2	18
Rasedusaegsed meeleoluhäired			8	6		14
sotsiaalküsimused				2		2
sünnitusjärgne ärevus	7	32	6	7	1	53
Traumaatiline sünnitus	x	x	x	1		1
Viljatus	2			2		4
Kokku	56	112	75	94	36	373

6.2.5. Seksuaalalane nõustamine

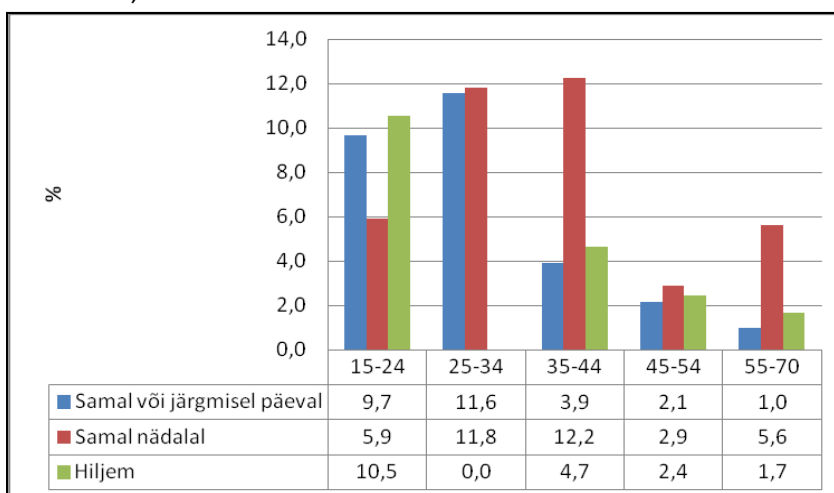
- Seksuaalnõustamine ja paariteraapia Erapolikliinik Praxises.
- AMOR kabinet noorte seksuaalalaseks nõustamiseks kuulub üleriigilisse võrgustikku ja töötab erapolikliinik Praksise juures. Kõige suurema külastatavusega probleem on sugulisel teel levivate haiguste kontroll (Z11.3).

Tabel 21. Noorte nõustamiskabineti külastatavus. Allikas: Rapla kabinet

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Esmakordselt külastajad tütarlapsed	53	98	81	264	251	273
Esmakordselt külastajad noormehed	7	4	8	8	12	14
Korduvkliendid tütarlapsed	413	339	347	511	482	542
Korduvkliendid noormehed	10	5	14	9	15	19
s.h. kuni 14.a	6	18	4	0	0	2
15 – 19 .a.	226	198	184	259	223	215
20 – 24.a.	251	230	262	261	259	344
Kõige suurema külastuste arvuga on	Z11.3	Z11.3	Z11.3	Z11.3	Z11.3	Z11.3
Kindlustamata noored 15 – 19.a.		3	3	2	0	0
Kindlustamata noored 20 – 24.a.		3	3	9	12	8

6.2.6. Psühholoogiline nõustamine

Enamus inimesi (74-92%), kel pole psühholoogilist nõustamist vaja läinud, ei oma arvamust selle teenuse kättesaadavuse osas, aga neil, kel seda vaja läinud, arvavad, et abi saab nii samal päeval kui nädala jooksul. Enamus noori (15-24) leiavad, et nõustamisteenus on kättesaadav hiljem kui nädala pärast (10,5%), 25-34 a leiavad, et teenus on kättesaadav samal või järgmisel päeval või hiljemalt samal nädalal (12%). 35-44.a seas on teenus kättesaadav 12% samal nädalal. 45 aastaste ja vanemate seas on kõige rohkem neid, kes ei osanud küsimusele vastata.

Joonis 60. Psühholoogilise nõustamisteenuse kättesaadavus.

Allikas: Paikkonna terviseuuring 2011, TAI

➤ Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus.

Alates 2006. aastast on psühholoogiateenistuses oluliselt kasvanud nii pöördujate kui ka külastuste arv (Aastail 2003-2005 oli see keskmiselt 130 inimest aastas ja külastusi ca 300, 2009. aastal 186 inimest ja 446 külastust). 2011-2012 398 inimest ja 785 külastust (ca 400 aastas). Kasv on olnud 30 - 40 %. Vastuvõtule pöördujatena registreeritakse nõ otsesed probleemi omanikud. Seega arvestades, et lapsed tulevad reeglina koos vanema, õpetaja või muu täiskasvanuga, on tegelikke pöördujaid ca 300 - 350 aastas.

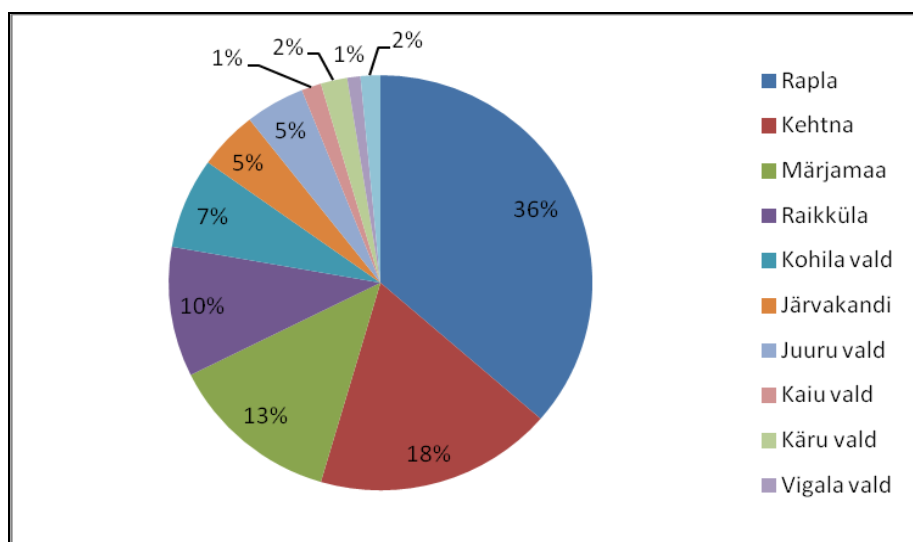
Lisaks on toimunud nõustamised, tunnivaatlused ja uuringud väljakutsetel maakonna koolides ja lasteaedades SA Rapla Info- ja nõustamiskeskuse tegevuse raames (riiklik õppenõustamise programm).

Klientidest oli mehi 15%, naisi 34%, poisse 35% ja tüdrukuid 15% ehk meeste-naiste suhe on umbes 1:2 ja tüdrukute-poiste suhe sama, ca 1:2. Lapsi – noori vanuses 3-19 ning täiskasvanuid on viimastel aastatel nagu ka eelnevatel aastatel olnud peaaegu võrdselt.

Pöördujate hulk on enam kasvanud viimastel aastatel Rapla ja Raikküla vallast (võrreldes 2009.aastaga), veidi langenud Märjamaa ja Kohila vallast.

Tabel 22. Pöördujate ja külastuste arvud. Allikas: Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus

Aasta	Pöördujaid	Külastuste arv
2007	230	506
2008	213	542
2009	183	446
Kokku 2007-2009	626	1494
Kokku 2011-2012	398	785

Joonsi 61. Pöördumised valdade kaupa 2012. Allikas: Rapla Maakonna Psühholoogiateenistus

Laste ja noorte nõustamisest: Vastuvõtule jõudnud poiste ja tüdrukute suhe on keskmiselt 3:2 poiste kasuks. Kõige rohkem on tulnud vastuvõtule lapsed - noori vanusegruppides 7-10 (38%) ja 11-15 (34%). Täiesti võrdselt, 14% on eelkooliealisi ja 16-aastaseid ning vanemaid.

Lapsed ja noored ei pöördu psühholoogi juurde reeglina ise, enamasti on nad suunatud kellegi poolt. Kõige rohkematel juhtudel, 40 % on suunatud (soovitatud) kooli/ lasteaia või muu haridusasutuse poolt; 23 % on tulnud arsti soovitusel; 20 %-l juhtudest lapse vanema või hooldaja initsiatiivil, 10 % on suunatud valla sotsiaal- või lastekaitsetöötaja poolt, 7 % on tulnud ise või suunatud alaealiste komisjoni poolt.

Oluliseks nõustamise kättesaadavuse allikaks on riiklik õppenõustamise programm (2007-2013), mille raames on toimunud ligi kolmandik nõustamistest 2011-2012 ja lisaks mitmed nõustamised väljaspool Raplat, maakonna haridusasutustes. Rapla valla tööealistele elanikele oli 2012.a. psühholoogiline nõustamine oluliselt kättesaadavam tänu ESF rahastatud Rapla valla tervisedendusprojektile.

Kriisinõustamine (nt surmajuhtumite, õnnetuste korral) on üks psühholoogiateenistuse töövaldkondi alates 1994.aastast. Peamisteks pöördujateks on inimesed ise, koolid, aga lisandunud on ka töökollektiivid. Märkatav ja hinnatav on üldise kriisitööd ja –nõustamist puudutava harituse (teadmiste ja oskuste) kasv ühiskonnas; kui algusaastatel paluti psühholooge õnnetus- või surmajuhtumite puhul õnnetuspaigale (kooli, peresse, kogukonda jm), siis viimastel aastatel soovitakse järjest enam konsulteerida telefoni teel, saada kinnitust kohapealsele kriisiabile.

Koolitused: lisaks nõustamisele ja uuringutele on psühholoogiateenistuse oluliseks tegevuseks psühholoogiaalaste teadmiste levitamine erinevatel koolitustel, loengutel, õppepäevadel. Pikematest kursustest on läbi viidud 2011.a. Gordoni perekool Märjamaa valla lapsevanematele, 2012.a. sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste õpetus Rapla Ühisgümnaasiumi keskastme õpilastele. Regulaarne on usaldustelefoni vabatahtlike täiendkoolitus ja tööjuhendamine.

➤ Raplamaa noorte nõustamiskeskus (MTÜ Rapla Noorte Nõukoda).

Keskus tegutseb aastast 2000. Teenus on suunatud lastele ja peredele. Töötab 1 psühhoterapeut, kes võtab kuus vastu 8-10 külastust (aastas ca 100 tundi). 2012.aastal oli võimalus Rapla vallas Euroopa Sotsiaalfondi projekti raames nõustada tööelist elanikkonda, kes vajasis nõustamist, kuid ei suutnud

teenust ilma välistoeta endale lubada. See oli väga tänuväärne projekt, mille abil said nõustamist 33 inimest 2-3 tunni ulatuses.

Peamised probleemid: vanemad töötavad kodust kaugel, vanemate alkoholism, vanemate ja iseendaga pahuksis olemine, mõnel juhul ka ahistamine. Oluliselt rohkem kui varem on katkiste perede lapsi, kellel koolis õppimiskasvatus ja käitumishäired. Emadel on lisandunud sügavad depressioonid. Peamine klientuur on Rapla ja Kehtna vallast.

6.2.7. Usaldustelefon

Psühholoogiasteenistuse koordineerimisel tegutseval Raplamaa usaldustelefonil täitus 2013.a. veebruaris 24 aastat tegevust. Usaldustelefoni vabatahtlikud (hetkel 12 inimest) osalevad nii üleriigilise usaldustelefoni (126) kui ka maakonna telefoni (57001) töös. 2012.aasta sügisest alates on võimalik üleriigilisele usaldustelefonile helistada ka Skype'i kaudu, samuti mobiiltelefonidelt.

Keskmiselt on ühe 3-tunnise valvekorra ajal 1,5 kõnet.

Usaldustelefoni olemasolu on kindlasti üks ühiskonna üldise turvalisuse ja inimeste heaolu indikaatoritest. 24 aasta jooksul on kõnede temaatika ja helistajate sotsiaaldemograafiline jaotus mõneti muutunud, peegeldades muutusi ühiskonnas ja maailmas.

Olulisemad probleemid, millega helistatakse:

- ✓ üheks olulisemaks läbivaks teemaks viimastel aastatel on helistajate sotsiaalne frustratsioon – sotsiaalse ebavõrdsuse tajumine, rahulolematuse riigi juhtimise ja valitsemisega, seaduste ebaselgusega jpm.
- ✓ terviseprobleemid (eriti vaimse tervise seotud probleemid – depressioon vm psüühikahäire, suitsidaalsus jm)
- ✓ häiritud lähisuhted
- ✓ pere- ja muu vägivald
- ✓ ainete kuritarvitamine
- ✓ üksindus, mis on ehk peamine põhjus, millepärast inimesed helistavad
- ✓ viimastel aastatel on aktuaalsemad on tööga seotud probleemid (hirm kaotada töökohta, suhted töökaaslaste/ülemustega, kõrgendatud nõudmised jmt)
- ✓ rahalised probleemid (võlad-laenud, makseraskused, hirm tuleviku ees)
- ✓ alates 2009.a. on kasvanud esmaste, nn kriisikõnede hulk ja see tendents jätkus 2010.-2012.a. – helistajad, kes on akuutses kriisis ja/või helistavad suitsiidimõtte või –plaaniga
- ✓ ca 2-3 kõnet kuus ühendab häirekeskus enesetapukavatsusega või kriisileva helistaja usaldustelefoni numbrile ja selliste kõnede arv on oluliselt kasvanud
- ✓ sagedased on infopäringud: sotsiaaltoetuste, juriidilise abi võimaluste, turva- ja kriisikodude, meditsiinilise abi, seksuaalprobleemide ravi, sõltuvusravi jm võimaluste leidmiseks.

Kuigi usaldustelefon ei lahenda inimese eluprobleemi, on see sageli ainus kanal, kus helistaja tunneb end aktsepteerituna, ära kuulatuna, mõistetuna. Ajal, mil Eestis ja kogu maailmas kasvavad vaimse

tervisega seotud probleemid, on usaldustelefonil järjest olulisem roll esmase ventileerimisvõimaluse pakkujana.

Helistajatest on mehi ja naisi enam-vähem võrdselt. Viimaste aastate tendents on helistajate keskmise vanuse tõus (vähem helistab noori, alla 30-aastasi inimesi). Ca 50 % helistajatest on aktiivsest tööelust kõrvale jäänud – vanaduspensionärid, puuetega inimesed, töötud; ca 40 % on üksikud. Esmaste ja korduvhelistajate suhe on keskmiselt 2:5.

6.2.8. Õppenõustamine

Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskus (RINK) on Raplamaa Omavalitsuste Liidu poolt loodud sihtasutus, mille eesmärk on kutse-, karjääri-, psühholoogilise- ja õppenõustamise valdkondade ühendamine, süsteemne arendamine ning omavahelise koostöö koordineerimine Rapla maakonnas.

Õppenõustamisteenused: karjääriplaneerimine, psühholoogiline, eripedagoogiline, logopeediline ja sotsiaalpedagoogiline.

Sihtgrupp:

- ✓ HEV laste vanemad;
- ✓ hariduslike erivajadustega (HEV) õpilased;
- ✓ õppeasutuste pedagoogid ja spetsialistid;
- ✓ kohalike omavalitsuste hariduskorraldusega tegelevad ametnikud;
- ✓ nõustamisteenuse osutajad.

Peamised probleemid, millega pöördutakse:

- ✓ logopeedilised probleemid
- ✓ tähelepanu-ja aktiivsushäirega laste probleemid
- ✓ edasijõudmatus koolis (madalad üldvõimed)
- ✓ käitumisprobleemid, sh sõnaline ja füüsiline agressiivsus, impulsiivsus, apaatia kooli suhtes
- ✓ suhtlemisraskused koolis, kodus, kaaslastega jne
- ✓ emotsionaalsed probleemid, mis avalduvad hirmuna kooli ja õpetaja ees, madala enesehinnanguna jne
- ✓ soov hinnata oma lapse koolivalmidust

6.2.9. Lepitusteenus

Perelepitus on teenus, mille eesmärgiks on kokkulepe vanemate vahel nende alla 18-aastase lapsega seotud õiguste ja kohustuste suhtes.

Lepitamine on läbirääkimiste vahendamine, kui osapooltel endil see mingil põhjusel ei õnnestu (nt. solvumisest, mittemõistmisest vm. tingitud emotsionaalne seisund seda ei võimalda).

Perelepitusse pöördujate arv on märgatavalt tõusnud. Paljud lapsevanemad töötavad välismaal, seda sageli erinevatel põhjustel. Pikemaajalise perest eemalviibimisega kaasneb mõningatel juhtudel lahkuminek, kuid lapse/laste osas jäävad mõlemale vanemale kohustused ja õigused.

Lepitamisprotsess lähtub eelkõige konsensuskokkuleppest, mis arvestaks kõigi osapoolte huve, et need kokkulepped tõepoolest ka toimiksid. Perelepitus on alternatiivteeks kohtumenetlusele.

Peaaegu kogu Euroopas ning Ameerikas lähtutakse perevaidluste küsimuste lahendamisel eelkõige perelepitusest ehk siis pere enda potentsiaalset oma vaidlusküsimustele lahend leida, eelkõige laste huvidest lähtuvalt. Eestis on see teenus kättesaadav alates aastast 1996, (Raplamaal alates aastast 2009), kuid siiski vaid maksujõulisele elanikkonnale.

Perelepitust pakutakse Raplamaal samuti Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskuse ruumides.

Kokkuvõte: Rapla valla inimestele on tervishoiuteenused suhteliselt hästi kättesaadavad. Vajadusel on soodne võimalus pöörduda pealinna spetsialistide poole. Rapla haigla ja kiirabi osakonna olemasolu suurendab oluliselt valla inimeste psühhosotsiaalset turvatunnet. Nõustamisvõimalused on maakonna elanikele ja peredele kättesaadavad ning ka omavalitsuse poolt vajadusel tasutavad. Samuti ei ole kaugel pealinna kvalifitseeritud abi, kuhu kohalikud spetsialistid võivad inimese edasi suunata.

7. Tegevuskava 2014-2017

Visioon

Rapla valla elanikud hoolivad iseendi ja oma lähedaste tervisest, nad on hästi informeeritud, tervisteadlikud ja sportlikud. Tervislikud valikud ja terviseteenused on tehtud inimestele käepäraseks. Rapla vald on turvaline ning hea koht elamiseks ja lastele kasvamiseks. Haridus, tervise-, sotsiaal- ning noorsootöö moodustavad hästitoimiva süsteemi.

Ühistegevus, ühtsustunne ja omad tavad annavad jõudu vastu seista muredele.

I Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

1.1. Tervisedenduse korraldus vallas

Probleemid

- Tervisedenduslik töö ei ole valla tasandil süsteemselt koordineeritud.
- Rahvatervis on valdkondade ülene teema, mis puudutab kõiki ametnikke vallas. Valdkondade vahel on killustatus. Sotsiaaltöö spetsialistid, kes siiani on teemaga tegelenud, on äärmiselt hõivatud probleemide lahendamise sotsiaalhoolekande valdkonnas.
- Tervisedendus ei ole seadusandlikult omavalitsusele konkreetsete ülesannetena pandud. Uus rahvatervise seadus on tegemisel, kus on sees konkreetsed ülesanded KOVdele, see seadus aga jõustub ehk alles 2017-2018.
- Tervisenõukogu asetsemise valitsemise süsteemis vajab uuendamist (kas volikogu komisjon nagu praegu, kas vallavalitsuse juures asuv nõukogu, nagu oli varem- volikogu komisjonina ei ole kandid ega mitmed valdkonnad kaasatud)
- Tervisedendus on erinevate valdkondade all ja erinevad nõukogud jagavad projektidele raha, rahvatervise valdkonnas eraldi projektitoetusi ei ole, on rida tegevusi, mis ei klassifitseeri spordi, kultuuri ja sotsiaalhoolekande alla.

Eesmärk 1.1.: Luua vallavalitsuse tasandil toimiv struktuur tervisedenduse valdkonna juhtimiseks

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1. Tervisedenduse ülesanded on konkreetsetel inimestel konkreetse tööajaga	Ametikoht (osalise tööajaga) Tööjuhend	Sotsiaalvaldkonna juurde moodustatakse ametikoht, kus osa ülesandeid on tervisedenduse korralduseks vallas.	2017 (riikliku kohustuse tekkimisel)	Sotsiaal- ja tervisekomisjon, vallavanem

2. Vallavalitsuse juures toimib intersektoraalne apoliitiline tervisenõukogu	Tööjuhend, korraldus nõukogu loomiseks	Varem moodustatud tervisenõukogu baasil luuakse intersektoraalsuse põhimõttel ja kantide kaasusel tervise meeskond	2017 2015?	Vallavanem, sotsiaal- ja tervise komisjoni esimees
3. Tervisenõukogu suutlikkus on kõrge	Meeskonnale on toimunud igal aastal vähemalt 1 koolitus Paikkonna suutlikkuse indeksi (PSI) raport	Tervisedenduse valdkonna koolitused meeskonnale Sotsiaal- ja tervise komisjoni (edaspidi tervisenõukogu) suutlikkuse mõõtmine PSI indeksiga	1x aastas 2015, 2017	Rapla Maavalitsus Sotsiaal- ja tervise komisjoni juht
4. Valla eelarvest on võimalik toetust taotleda erinevate teemade tervisedenduslike projektide	Fond	Olemasolevate valdkondlike fondide teemade ülevaatamine ja vajadusel tervisedenduseks lubatavate tegevuste valiku laiendamine või eraldi tervisevaldkonna fondi loomine	2015	Sotsiaalnõukogu

1.2. Tervise teabe kogumine ja tervise info jagamine

Probleemid:

- Tervise teabe kogumine, ülevaate omamine valla rahva tervisest lünklik, ei osata hästi interpreteerida ega analüüsida andmeid.

- Täiskasvanute tervise- ja riskikäitumise kohta pärinevad andmed 2011. aasta tervise mõjurite uuringust, mida saab kasutada tegevuste planeerimisel, kuid kordusuuringut ei ole Tervise Arengu Instituudil (TAI) plaanis.

- Probleemide väljatoomine ja presenteerimine terves vallas (uuringute tulemused, profiili puudutav info jms) - probleemid selgelt välja tuua, nähtavaks teha, ausalt rääkida.

- Rapla vallas on palju erinevaid võimalusi ja kohti (huvialaringid, klubid, seltsid), kuid info nende kohta on väheselt ja raskesti kättesaadav (treeningvõimalused, MTÜd ja seltsingute kontaktinfo); puudus lastele/vanematele/lastega peredele suunatud tegevusvõimaluste ülevaatest.

- Sportimisvõimalused ja rajatised vajavad kaardistust, viiteid lahtiolekuaegadele, hinnakirjale, treeningutele/treeneritele jm. Vallal on olemas nii ajaleht kui koduleht internetis, neid annab muuta inforohkemaks ja atraktiivsemaks ning kergesti käsitlevamaks.

Eesmärk 1.2. Suurendada elanikkonna informeeritust

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1. Rapla valla inimeste tervisenäitajad on fikseeritud ja analüüsitud	2011.a. terviseõjurite uuringu II etapp	Sotsiaalsete terviseõjurite uuringu läbiviimine Rapla vallas, tulemuste jagamine (väljastpoolt valla eelarvet rahastajate toel).	2017	Sotsiaal- ja tervisekomisjon, arendusnõunik
	Terviseprofiili andmebaasi täiendamine	Terviseprofiili täiendamine uute andmetega, tulemuste jagamine. Interpreteerimise oskuse arendamine ja edendamine (vastavad koolitused või spetsialistide abi)	2013, 2016, 2019	Sotsiaalnõunik
2. Terviseinfo kättesaadavus vallas on hea	1x kuus ilmuv valla ajaleht tervise- ja turvalisuse infoga (rubriigiga)	Tervise ja turvalisuse info (rubriik) Rapla Teatajas – tervise, hoolekande, sotsiaalse sidususe, turvalisuse, tervishoiu jm teemadel.	pidev	Valla lehe toimetaja ja avalike suhete spetsialist
	Infoküllane valla kodulehekülje sotsiaali ja tervise alalink	Kodulehekülje täiendamine ja struktuuri lihtsustamine, info üleslaadimine. Info sotsiaal- ja tervisevaldkonna teenuse pakujate kohta (MTÜd, avalik sektor, erasektor).	pidev	Avalike suhete spetsialist, sotsiaalnõunik
	Valla kodulehel kalenderplaani	Rapla valla sündmuste kalendri koostamine, mille sees on ka liikumis- ja terviseüritused.	Hooaja alguses	Sotsiaalnõunik ja avalike suhete spetsialist, kultuurinõunik
	Avalikud kohad, kust saab tervisematerjale	Terviseinfo kättesaadavuse suurenemine läbi avalikes kohtades materjalide levitamise (bussijaam, söögikohad, juuksurid, hambaarsti kabinetid jne).	pidev	Maakonna tervisekabinet, tervisenõukogu
	Sporditreeningute ja –kohtade süsteemne info	Valla kodulehel viited treeningute toimumisele	2014	Kultuurinõunik
		Hooaja avamine treeningute tutvustamisega Sadolin spordihoones (täiskasvanutele) Laste huvitegevuse mess	2014 1x aastas	Sotsiaal- ja tervisekomisjon, MTÜd

3. Huvihariduse info kättesaadavus vallas on hea	Huvihariduse kohta süsteemne info	Huvihariduse võimalused on hästileitavad valla kodulehel, igal sügisel koostatakse uus haridusasutuste huvihariduse infotabel	Pidev	Kultuurinõunik

1.3. Elanikkonna kaasamine ja motiveerimine

Probleemid:

- Kohaliku elu ja tervise edendamise töösse inimeste kaasamine vähene (nii külates kui ka suuremates asulates, sh ka linnas).
- Mõnedel kogukondadel puudub koht kooskäimiseks.
- On oluline kaasata inimesi iseenda eluolu parandama. Paljud kohalikud probleemid saaks inimesed lahendada ise käsi külge lüües - tervisemõjurite uuringust selgus, et Rapla vallas väga väike % inimesi vastas, et teevad näiteks vabatahtlikult kodukohas mõne töö ära (vald – 44%, maakond 54%).

Eesmärk 1.3.: Suurendada kogukondade sidusust, suutlikkust ning kaasatust

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Kogukonnad on nähtavad	Toimiv link valla kodulehel	Rapla valla kodulehel külade (tegutsevate) MTÜ-de lehekülj (viitega igale külale ja MTÜ-le, info küla ja MTÜ kohta, osadel oma kodulehed, lingid sinna)	2014	Avalike suhete spetsialist koostöös küladega ja MTÜdega
	Külade rubriik Rapla Teatajas	Rapla Teatajas külade tegemiste alarubriik	pidev	Külade esindajad, lehe toimetajad
2.Naabrivalve sektorite arv on suurenenud	1-2 sektorit aastas	Naabrivalve reklaamimine ja infopäevade läbiviimine külates ja korteriühistutes.	Pidev	Eesti Naabrivalve, maakonna koordinaator
		Ohutuspäevade korraldamine külates	Vastavalt külade aktiivsusele ja vajadustele	Külade aktiivid, koostööpartnerid
3.Külade ühenduse ja külade võimekus on tõusnud (sh ka tervisedenduslike tegevuste korraldamine)	Elluviidud projektide arv – 4-5 aastas	Koolitused projektitöös, kaasamises, MTÜde haldamises jms, õppereisid Eesti siseselt ja väljapoole.	1-2 koolitust aastas	MTÜ Rapla Valla Külade Ühendus, kultuuri- ja spordikomisjon, Rapla Maakonna Külade Liit
		Traditsiooniliste tegevuste toetamine: Rapla valla külade päev; talgud, jalgrattamatkad, ühistevused külates, kihelkonnapäevad jpm.	Kevad-suvi	

	1-2 küla ja külavanemat aastast	Valla külade inimestele rahvatervise koolitusprogramm	2015	
		Külavanemate ümarlaud vallavalitsuse juures	1* kvartalis	Vallavanem
	Aasta Sädeinimene, Aasta Küla	Sädeinimeste tunnustusüritus, Aasta Sädeinimese ja Aasta Küla valimine	Iga-aastane, märts	Rapla Valla Külade Ühendus, Rapla VV
4.Kogukondadel on olemas kohtumisaigad	Kohtumiskoh-tade lisandumine	Kooskäimiskohtade loomine või arendamine (külaplatsid, külamajad, kogukonnakeskused asulates)	Vastavalt vajadusele	Külavanemad, keskuste juhid
5.On kaasatud vabatahtlikke		Vabatahtlike (üksindust tundvad pensionärid, ajutiselt töötav inimesed) rakendamine erinevates tegevustes (laste päevahoid, laste saatmine, huvitegevused, hooldekodus ja haiglas patsientidega suhtlemine jms). Koostöö pensionäride ühendustega.	Pidev	Sotsiaaltöötajad, MTÜd, seltsingud, haigla
6.Probleemide kaardistamisel ja lahendamisel on kaasatud vastavad sihtrühmad.	Sihtrühmade kaardistus	Erinevate gruppide kokkukutsumine erinevate probleemide teadasaamiseks ja lahendamiseks	Vastavalt vajadusele	Vallavalitsuse spetsialistid
		Eakate ühenduste (formaalsete ja mitteformaalsete) kaardistamine ning eestvedajate kontaktide väljatoomine.	pidev	Sotsiaal- ja kultuuritöötajad Avalike suhete spetsialist

1.4.Spetsialistide suutlikkuse suurendamine.

Probleemid:

- Valdkonnad, mis nõuavad palju endast andmist, vajaks ise turgutust (õpetajad, lasteaiaõpetajad, sotsiaaltöötajad).
- Sotsiaal- ja tervisevaldkonnas tegutsejate vähene tunnustamine.

Eesmärk 1.4. Suurendada rahvatervise valdkonna (sotsiaal- haridus jt) töötajate suutlikkust

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Tervisevaldkonna	Osalejate rahulolu,	Sotsiaaltöötajate	1 x aastas	Sotsiaalnounik

sidusrühmad on võrgustunud	ühisürituste arv	ühistegevused ja koolitused.		
		Lasteaia- ja kooliõpetajate tervisedenduslikud projektid töötajate tervise säilitamiseks ja koolitusteks.	pidev	Allasutuste juhid
2. Inimesed on märgatud ja tunnustatud.	Tunnustamisvõimalused on alati ära kasutatud.	Tunnustamisvõimaluste leidmine ja traditsioonide loomine - sotsiaaltöö päeva tähistamine, õpetajate päeva tähistamine, „Elusa tule“ auhind, inimeste märkamise ja esitamine maakondliku ja üleriigilise tunnustuse saamiseks.	lga-aastane	Sotsiaal- ja tervisekomisjon

II Laste ja noorte tervislik ja turvaline areng

2.1. Tervisekasvatuse lasteasutustes

Probleemid:

- Tervisekasvatustöö ja lasteasutustes ei ole prioriteetne.
- Kõik lasteasutused ei ole tervist edendavad ja töö ei toimu kõikides asutustes sihipäraselt.
- Inimeseõpetuse õpetaja amet ei ole kõikides koolides väärtustatud.

Eesmärk 2.1. Rapla valla koolides on tervisedenduse oluline ja spetsialistid kvalifitseeritud.

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Väga hea kvalifikatsiooniga inimeseõpetuse õpetajad valla koolides	Kauaaegsed ja koolitatud Inimeseõpetuse õpetajad	Inimeseõpetuse õpetajate kvalifikatsiooni parandamine.	pidev	Inimeseõpetuse ainesektsioon, TEK võrgustik
2.Rapla vallas on kõik üldhariduskoolid ja lasteaiad tervist edendavad, liitunud võrgustikuga ja raken-	Kõik lasteasutused (koolid ja lasteaiad)	Koolitustel osalemise võimaldamine koolide ja laste-aedade juhtidele ja tervise-nõukogu liikmetele	1-2 x aastas	TAI, maakonna TEK /TEL võrgustik

danud põhimõtted ning juurutanud vastavad tegevused		TE koolitustel osalemine (maakondlikud korraldused), TE lasteasutuste suvekoolis osalemine (vabariiklikud ja maakondlikud)	1-2 x aastas	Rapla Maavalitsus
3.Koolides osutatakse suuremat tähelepanu laste tervisele	Arenguvestluse lisa terviseküsimustik	Arenguvestlustesse viia sisse terviseblokk	2015	Tervisenõukogu, koolijuhid, klassijuhatajad, haridusnõunik

2.2. Varajase märkamise arendamine

Probleemid:

- Varase märkamise võrgustik - erinevad sektorid (meditsiin, koolitugistruktuurid, sotsiaal, politsei jt) ei tee piisavat koostööd.
- tugispetsialistide ametikohad ei ole täidetud, lasteaias tervishoiutöötaja ametikoht kaotati lasteaedades 2000. aastate keskpaigas.
- Koolinoorte seas sõltuvusainete (alkohol, tubakas, narkootikumid) kasutamine.
- Vanemlikust hoolitsuseta lapsed
- vanemahariduse pudulikkus. Edasi tuleb arendada nõustamisteenuseid peredele.

Eesmärk 2.2.: Tõhustada varase märkamise struktuuri ja süsteemi vallas. Laste õiguste tagamine läbi ennetustöö ja varase sekkumise, lähtudes lapse parimatest huvidest (Jane lause, väga ilus mu meelest)

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Koostöö partnerite vahel on tõhustunud.	Efektiivne varase märkamise projekt	Võrgustikutöö arendamine valla, koolide ja politsei vahel. Ühised koolituspäevad ja ümarlaud.	2 x aastas	Sotsiaalnõunik
2.Nõustamisteenused on kättesaadavad		Tasuta nõustamisteenuse jätkumine lastele ja peredele, nõustamiskeskuste eelarveline kindlustamine.	Pidev	Sotsiaalnõunik ja lastekaitsespetsialist
3.Olemas on toimiv sekkumis- ja rehabilitatsiooni-süsteem	Kõigile teadaolev sekkumismudel hädasoleva lapse puhul	Hädaolukordade lahendamise plaani olemasolu tagamine koolides	2014	Rapla Maavalitsus, koolijuhid
		Infopäevad koolide ja lasteaedade töötajatele ja juhtidele, sekkumisinfo valla	2014-2015	Sotsiaal- ja haridusnõunikud, RINK

		lehes		
4.Koolides ja lasteaedades on tugistruktuuride (sh tervishoiutöötaja) ametikohad täidetud	Logopeedide ametikohad koolis - , logopeedide ametikohad lasteaedades – 2, Tervishoiutöötaja lasteaedades - 1	Logopeediline abi on kättesaadav kõikidele abivajajatele vajalikus mahus, valla lasteaedades tegutseb tervishoiutöötaja.	2015-2016	Hallatavate asutuste juhid
5.Koolinoorte riskikäitumine on vähenenud	Suitsetamise, alkoholi tarvitamise ja narkootikumide proovimise näitajad on väiksemad kui aastal 2013	Uimastiennetuslikud projektid valla noortele - projektikonkurss	1 x aastas	Sotsiaal- ja tervisekomisjon
		Uimastiennetuslikes kampaaniates osalemine, koolide osaluse motiveerimine (Suitsuprii klass jt)	Pidev	Maakonna tervisekabinet, tervisedenduse spetsialist
		Narkoreidid koolides	1-2x aastas	Politsei, koolijuhid

Lastega pered

Probleemid:

- Töö- ja pereelu ühitamine järjest kasvavate nõudmiste tõttu on keeruline, et lapsed ja pere ei kannataks.
- Pidevalt muutuv keskkonnas ja sisendinfo paljususe tõttu on lapsevanemad laste kasvatamisel muutunud ebakindlamaks, mistõttu järjest rohkem kasutatakse info hankimisel anonüümseid interneti-foorumeid ja vähem teadmistepõhiseid infoallikaid.
- Peredes kasvavad erinevate vajaduste ja võimetega lapsed (sh. probleemsed ja haiged lapsed), mille tõttu on vanematel suur vajadus koonduda tugirühmadesse, et anda oma parim laste elukvaliteedi ja tulevikuväljavaadete parandamisel.
- Vanemaharidus on puudulik (kiiresti muutuv keskkond ja nõudmised, vähene ettevalmistus lapsevanemaks saamisel, vanemad liiga noored, vähese haridusega vms).
- Ei ole tagatud kõikide laste hoiuvõimalused, et vanemad saaksid osaleda aktiivselt tööturul/enesetäiendamisel ja tagada samaaegselt ka kogu pere heaolu.

Eesmärk 2.3.: Suurendada laste ja pere heaolu ning elukvaliteeti

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1. Töö- pere- ja eraelu ühitamist on toetatud	toimiv lastehoiusüsteem, järjepidevad sündmused peredele, artiklid	Tegevuste loomine ja toetamine (lastehoiu teenuse infosüsteem, pere ühistegevustel osalemine, vanemate hakkamasaamise toetamine läbi erinevate koolituste ja tugigruppide)		Vallavalitsus, MTÜd
		Püsivate paari- ja peresuhete kui turvalise kasvukeskkonna toetamine (artiklid kohalikes lehtedes ja sotsiaalmeedias, personaalse nõustamisteenuse kättesaadavus peredele/paariatele, koolitused)		Vallavalitsus, MTÜd, erapolikliinik
2. Positiivse vanemluse ja järjepideva vanemahariduse (vanemlike oskuste arendamine) edendamine ja toetamine, et parandada laste elukvaliteeti ja tulevikuväljavaateid	Toimivad erinevate suundadega tugirühmad ja personaalse nõustamise teenus lapsevanematele	Tegutsevad lastevanematele suunatud tugirühmad (aktiivsus- ja tähelepanuhäiretega – ATH - lapsed, autismispektrihäiretega lapsed, lapsevanemate paremat hakkamasaamist toetav tugigrupp)	Pidev	RINK, MTÜ-d, koolid, lasteaiad
		Süsteematilised tervise- ja kasvatusedmalised koolitused lapsevanematele ja lastega tegelejatele	Pidev	MTÜd, koolid, lasteaiad
		Lapsevanemate personaalne nõustamine lastekasvatuse teemadel	Pidev	MTÜd
3. On tagatud lastehoiuvõimalused kõigile lastele	Lastehoiu teenuse võimalused on süstematiseeritud ja kättesaadavad	Lastehoiu teenuse võimaluste ja vajaduste (päevahoid, tunnihoid, ekspress lapsehoid, erivajadusega lapse hoid jm.) kaardistamine ja koostöö lapsehoiuteenuse pakkujatega; kodulehel lasteaiajärjekorra elektroonse süsteemi tööshoidmine	Pidev	Vallavalitsus, erasektor, MTÜd
4. Laste ja pere heaolu edendava kodanikualgatuse toetamine	Erinevad tegevused	Heaolu loomine erinevate (ühis)tegevuste kaudu, projektivõimalused (sh. läbi valla eelarve fondide)	Pidev	Vallavalitsus, MTÜd, erasektor
5. Peredel ja liikumispuudega lastel / noortel on	Perekeskus Raplas	Kooskäämiskoha loomine ja arendamine	Vastavalt vajadusele ja võimalustele	Terve Pere Pesa MTÜ

kohtumispaik Raplas				

Rapla Vallavolikogu 25. augusti 2016 määrus nr 15, jõustunud 03.09.2016

[RT IV, 31.08.2016, 8 – jõust 03.09.2016]

III Tervislik elu- õpi- ja töökeskkond

3.1. Tervist edendavad asutused

Probleemid:

- Vähe tervist edendavaid töökohti: 5, lisaks kontsernid (SEB, PPA, G4S jt).
- Tööandjate vähene huvi töötajate tervisele panustamisel. Tööandjad ei osale piisavalt töötajate tervisespordi kulutuste katmisel.
- Töötervishoiu seadust ei täideta, vähene koostöö Tööinspeksiooniga.

Eesmärk 3.1. Suurendada tervisedenduslike ühenduste liikmelisust

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.On loodud tervist edendavate töökohtade vallasene võrgustik.	TET liikmete arv, aastaks 2016 15	Arendada välja valla sisene TET võrgustik – kaasata TET liikmeid TE tegevustesse, propageerida TET liikumist.	2015	Koostöös TALga
		Koolitused asutustele ja ettevõtetele tervise edendamiseks töökohal	Pidev	TAI –TET võrgustiku koolitused
2.Töökollektiividele suuantud TE tegevused	Üritused	Jüriööjooks, rahvajooksudel kollektiivide arvestused, südamenädala tegevused jms	pidev	Tööandjad, spordiklubid, spordinõukogu, kultuurinõunik
3.Töökohtade tervisedenduse tunnustamine	Tunnustussüsteem	Ettevõtete esitamine tunnustamiseks nt Elusa Tule konkursil; valla lehes esiletoomine ja ettevõtete tegevuste kajastamine.	2015	Avalike suhete spetsialist, sotsiaal- ja tervisekomisjon
4.Töökohtadel on töötajate tervisele suunatud tegevused	Töötervishoiuseadusest kinnipidamine, tervisetgevuskavad	TE asutuste sisene tegevus ja ka asutuste vaheline tegevus (suvepäevad, talvepäevad, matkad- nii kõnni- kui rattamatkad, väljasõidud jm.)	Pidev	Ettevõtete juhid, Tööinspeksioon

3.2.Turvaline keskkond

Probleemid:

- Kooli – ja lasteaia teed ning mänguväljakud vajavad kaasajastamist ja turvalisemaks muutmist.
- Laste mänguväljakud vajavad turvaaluseid ja kaasaegseid turvalisi mänguatraktsioone,
- Rapla vallas puudub liiklusväljak.
- Tuletõrje veevõtukohad vajavad kaasajastamist.
- Eeskätt turvalisuse tõttu on suur vajadus (valgustatud) kergliiklusteede järgi Rapla-Kuusiku ja Rapla-Alu teelõikudel.
- Valla territooriumil on ohtlikke koleehitisi, mahajäetud hooneid.

Eesmärk 3.2. Suurendada ohutust valla territooriumil

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Keskkond lasteasutustes on turvaline	Parendatud ja uued mänguväljakud	Riskianalüüsi läbiviimine lasteasutuste ümbruses, mänguväljakutel, kantides.	Pidev	Lasteasutuste direktorid
		Lastevanemate (hoolekogude) kaasamine ohukohtade leidmisel ja likvideerimisel.	Pidev	Lasteasutuste direktorid, hoolekogu esimehed
2.Laste mänguväljakud on kaasajastatud, varustatud turvaaluste ja standardsete atraktsioonidega.		Olemasolevate mänguväljakute parendamine ja uute ehitamine; projektide koostamine investeeringute saamiseks. Lastepargi valgustamine.	Pidev	Lasteasutuste direktorid, abivallavanem
3.Lasteaia õueala teed on korras.	3 uut õueala (Päkapikk, Kelluke, Naksitrallid)	Lasteaedade hooviala asfaldi uuendamine.	2014-2020	Ehitusnõunik Asutuste juhid
4.Skatepark on turvaline	Turvaline skatepark, kus õnnetuste arv on minimaalne	Skateparki korrasoleku jägimine ja vajadusel parandamine; turvalisuse nõuded- eeskätt tervisekäitumise osas koostöös kooliga (ohutusvahendite kasutamise nõue). Uue skateparki rajamine	Pidev	Vallavalitsus
5. Rapla vallas on olemas liiklusväljak	Liiklusväljak	Liiklusväljaku väljaehitamine	alates 2015 fondide toel	Vallavalitsuse spetsialistid Allasutuste juhid
6.Valla probleematilised kohad on kaetud turvakaameratega või	Reidid	Koostöö turvafirmaga (G4S) ja politseijaoskonnaga.	Pidev	Abivallavanem

patrulli teenusega.		Olemasolevate turvakaamerate kasutamine (kultuurimaja, raamatukogu, pangad jt)		
7. Alkoholi ja tubakatoodete kättesaadavus on maksimaalselt raskendatud alaealistele ja joobes isikutele	Valla sisese kokkuleppelise süsteemi olemasolu	Alkoholipoliitiliste otsuste tegemine ja rakendamine – järelvalve tõhustamine ja meetmete väljatöötamine seadusekuulekuse suurendamiseks täiskasvanute poolt.		Vallavalitsus
		Koostöö Rapla valla kauplustega, ühiskoolitused		Tarbijate Ühistu, erasektor, vallavalitsus
8. Ohutusalane teadlikkus elanikkonna seas on tõusnud.	Info jagamine elanikkonnale	Kontrollida lahtised kaevud ja likvideerida ohukohad - üleskutse ka elanikkonnale teada andma	Pidev	Keskkonna-spetsialist
		Ohutuspäevade korraldamine, info jagamine läbi vallalehe politsei, pääste jt turvalisuse partnerite poolt.	Pidev	Kogukonnad, politsei jt partnerid
9. Rapla valla keskkond on turvaline (ohukohad on likvideeritud ja parendatud)	Kaardistatud ohukohad	Reageerida müraprobleemidele vastava tegevusega (linnud, suvine muruhooldus, ööklubi jms)	Vajadusel	Abivallavanem
		Tulekustutusveevõtukohtade parendamine.		Ehitusspetsialist, kinnistu omanikud
		Koleehitiste likvideerimine koostöös omanikega, vallapoolne survevestamine.	pidev	Vallavalitsuse spetsialistid

3.3. Tervisespordi- ja puhketaristu

Probleemid:

- Rapla valla elanike paremaks teenindamiseks ujula teemal, peab vald võtma suurema vastutuse - kas luua oma keskusvõi arendada olemasolevat taristut (Valtu ujula) koostöös naabervallaga.
- Rapla linnasaun ei tööta enam, kuid inimestel on vajadus linnsauna järele (palju kortermaju), saunakultuuri spordimajas või hooldekeskuses ei edenda. Vajalik linnsauna toetamine ja arendamisele kaasa aitamine.
- Vallas on vähe matka- ja terviseradasid, talvel hooldatud suusaradasid.

-Liikumisvõimaluste piiratus nii tervisteenustele kui erinevatele tegevustele ligipääsuks. Kohtadel (kantides) väga piiratud võimalused. Kantides ei kasutata ära kohalikku infrastruktuuri (ruumid, hooned) transport, ehk maalt inimestel ei ole alati võimalust erinevatest üritustest osa võtta.

Eesmärk 3.3.: Arendada keskkonda puhkamiseks ja tervisespordi edendamiseks

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Tervisetaristut on laiendatud	Parendatud puhke- ja sportimiskohtade arv,	Lihtsate matkaradade, mängu- väljakute, terviseradade ja suusaradade loomine ja hooldamine.	2014-2025	Vallavalitsuse spetsialistid, kogukonnad
		Kergteede rajamine Kuusikule ja Hagudisse ja Alusse.		Vallavalitsuse spetsialistid
		Kergteede ja olemasolevate suusaradade valgustamine.		
		Jõe-äärse promenaadi edasiarendamine, jõe välja- toomine ja kasutuselevõtt nii rahvaüritustel kui puhkuseks.		
		Olemasolevate puhkekohtade ja ujumiskohtade arendamine		Vallavalitsuse spetsialistid, kogukonnad
		Öökulli puhkeala arendus ja tervispargi ujumiskoha väljaarendus.		
		Ujula arendamine		Vallavalitsus, Volikogu, MTÜd
		Puhkeala arendamine Kuusikul		
2.Tegutseb traditsiooniline linnasaun	Funktsioneeriv linnasaun, kasutajate tagasiside, heaolu mõõtmine	Rapla staadionikompleksi ja spordiväljakute arendamine	2015-2020	Eraomanik, vallavalitsus
		Saunateenuse arendamine, linnasauna loomisele kaasaaitamine		

IV Tervislik eluviis

4.1. Tervislik eluviis

Probleemid:

- Nagu Eestis kõikjal, on ka Rapla vallas probleemiks riskikäitumine nii lastel kui täiskasvanute seas, alkoholi tarvitamine ja suitsetamine, vähene liikumisaktiivsus, ka narkootikumide tarvitamine.

Tööealise elanikkonna madal terviseteadlikkus. Inimesed ei tegele piisavalt tervisespordiga, ülekaalulised ja väheste liikumisaktiivsusega.

-Tervisekampaaniad on juhuslikud.

- Rahvatervise üritustel vähene osavõtt.

- Vanemaealistele on vähem võimalusi.

- Üritustel osalevad tihtilugu need, kes alati, tuleb mõelda, kuidas kaasata väheaktiivseid inimesi, kuidas jõuda linnast välja kantidesse, väheaktiivsete kaasamine- ürituste viimine ka kantidesse

- Spordivigastused läbi vale treeningu.

- Info ei jõua õigete sihtrühmadeni (ühiskond ongi enam jaotunud huvide ja vanuse järgi)

-Vähe tervisespordiüritusi, mis aktiveeriks ka väheaktiivseid.

-Tervisespordiüritusi, rahvasporti populariseerivaid kampaaniaid ja sariüritusi võiks olla rohkem ja suurema osavõtuga.

-Vähe on kaasatud valla spordiklubisid tervisespordiürituste läbiviimisesse.

- Turvavahendeid kasutatakse vähe (skatepargis, rulluisutamas, jalgrattasõidul jne).

- Kergliiklustee kultuur puudulik (kummal pool liikuda, möödumised, kõrvaklappidega liikumine, ei kuule kedagi jms).

- Tervise teenuse viletsam kättesaadavus haavatavatele rühmadele (puudega inimesed, eakad, vähekindlustatud inimesed) aga ka äärealade inimestele (kantides).

- Kõik inimesed ei ole jõukad ja ei suuda endale muretseda kallist spordivarustust, vajalik vahendite laenusvõimalused - koolide ja spordihoone juures (rulluisud, kõnnikepid, suusad, uisud, jalgrattalaenus)

Eesmärk 4.1. Edendada tervislikku eluviisi ja vähendada ebavõrdsust tervise teenuste kättesaadavusel Rapla valla täiskasvanud elanikkonna seas

Oodatav tulemus	Indikaator, väljund	Tegevus	Aeg	Vastutaja
1.Inimeste enese-hinnang tervisele ning rahulolu kodukandiga on hea	Positiivne tagasiside-tervisemõjurite uuringust	Rahvaterviseürituste läbiviimine (südamenäda kampaania nii keskuses kui kantides, eakate päeva tähistamine, Raplamaa (M)Elu Messi korraldamine).	Pidev	Vallavalitsus, klubid, MTÜd
		Terviseuuringute kättesaadavaks tegemine (koostöös perearstide ja SportMed-ga)	Pidev	Perearstid
2.Inimeste tervise-käitumine on	Positiivsed muutused	Elanikkonnale koolituste korraldamine (toitumine,	Pidev	MTÜd

paranenud.	elanikkonna tervisekäitumises - aluseks paikkonna tervisemõjurite uuring 2011	seksuaaltervis jms)		
3.Toitumisnõustamise kättesaadavuse parendamine		Info vallalehes; toitumisnõustaja teenuste võimaldamine.		Perearstid, MTÜd
4.Haigusseisid tegutsevad aktiivselt	Toimivad seisid	Püsitoetused aktiivsetele haigusseisidele	Iga-aastane	Sotsiaalnõunik, MTÜd
5.Rahvaspordiüritused on populaarsed ja suure osalusega.	Rahvaspordisarjad	Rahvaspordiürituste korraldamine - tervisespordi sarivõistlused ja kampaaniad (kepikõnd, rahvajooksud, pereüritused, Jüriöö jooks asutustele jpm). Erinevate vanuserühmade ja sihtrühmade (puudega inimesed) kaasamine. Pereüritused. Ahvatlevad auhinnad.	Pidev	Spordiklubid, spordinõukogu, spordiklubid
		Reklaamklippide tootmine rahvaterviseüritustest.		
6.Tervislikud valikuvõimalused on avardunud, kõikides kantides on kohapeal treeningvõimalused.	Parendatud puhke- ja sportimiskohtade arv, kantides treeningud	Sportimisvahendite soetamine kantidesse. Suusa- ja uisulaenutuse süsteemi arendamine Sadolin Spordihoones.	2014-2016	Koolid, Sadolin Spordihoone
		Treeningute viimine (vastavalt nõudlusele) kantidesse ja toimetulekuraskustes inimestele treeningute toetamine (eelnev vajaduste uuring)		Kantide esindajad, spordinõukogu ja -spetsialist
7.Eakatel inimestel on võimalusi rohkem		Eakate inimeste treeningrühmade toimimine (vesivõimlemine, võimlemine, jõusaali kasutamine jms)	Pidev	Pensionäride ja eakate ühenduste esindajad

8. TERVISEPROFIILI KOOSTAJAD

**INNA TAMM
SIRVE LAINESTE
MAARIKA LEENURM
TIINA ROOSIMÄGI
MAIE KUUSEMETS
VIKTOR BERESNEV
HERKKI OLO
KÜLLIKE ORUL
ÜLLE LAASNER
ILVI PERE
MEELIKA LAASMA
TYRONE LAASME**